

METSZET

ÉPÍTÉSZET | ÚJDONSÁGOK | SZERKEZETEK | RÉSZLETEK

**TÉMA:
OKTATÁS**

Óvoda a HÉV mellett
A mindennapok ölelése
Városi topográfia
Egy gadigal történet
A tér, ami nevel

Erőd, nyitott lehetőségekkel
Hogyan tud játszani az,
| akinek mindent előírtak?
Három az egyben

Csatlakozzon az építészek és mérnökök telefonos csoportjához! **Metszet Klub** | Csökkentett tarifák és készülékvásárlási akciók!

Kedvező mobiltelefon- és mobilnet-előfizetések építészeknek, mérnököknek, műszaki területen dolgozó szakembereknek és családtagjaiknak.

A csatlakozás lehetőségéről honlapunkon találja a részleteket:

<http://metszetklub.hu>

Néhány információ a lehetőségekről

Percdíjas
csomagok már
havi bruttó
2480 Ft-tól
[nettó 2131 Ft]

Korlátlan
beszélgetést
biztosító csomagok
már bruttó
5310 Ft-tól
[nettó 4512 Ft]

A csoporthoz tartozó
kollégákkal,
családtagokkal
korlátlanul,
ingyen
beszélgethet

Tapasztalt
telefonos
ügyfélszolgálat
segít minden
felmerülő
kérdésben

Bővebb információ kérhető: **+36 30 181 2222**

Metszet Klub ügyfélszolgálat: info@metszetklub.hu | telefon: 06 30 181 2222 | hétfőtől csütörtökig 8 és 18 óra között, pénteken 8 és 16 óra között.

A telefonos csoportot a MediPhone Szolgáltatóház Kft. üzemelteti az Artifex Kiadó Kft.

[a Metszet folyóirat, a Tervlap.hu és több más szakmai kiadvány kiadója] aktív közreműködésével.

Gyöngyszem Tagóvoda, XIII. kerület
Építész: Archikon, Nagy Csaba, Pólus Károly
Fotó: Danyi Balázs

—Világhírű a magyar építéset? Régóta meggyőződése, hogy a magyar építéset alulértékelt nemzetközi szinten, de most végre érkeznek az eredmények. Az előző számunk címlapján szereplő debreceni Szárító kapott dicséretet tavaly év végén a Piranesi díjon. A BIGSEE Awardon győztes a Bártfai–Horváth Építésműhely családi háza, U. Nagy Gábor Kástui, az előző lapszám címlapjáról a Richter-központ Zobokitól, az eggyel korábbi lapszámból a FBIS architects társasháza, a Triskell, a Tectum, a Közti, és a sor folytatható, összesen 27 projekt. A frissen kihirdetett Architizer A+Awards-on öt magyar épület is díjat nyert. 4000 pályázat érkezett több mint 80 országból. Bár több mint száz kategóriában adnak ki díjat, akkor is óriási siker, hogy három magyar épület is győztes lett, megnyerte kategóriája közönségszavát. Így az Atlétikai Stadion (Napur Architects, Ferencz Marcel), a Sauska borászat (BORD Építész Stúdió, Bordás Péter) és a Gyöngyszem Tagóvoda (Archikon, Nagy Csaba, Pólus Károly). A stadion ráadásul a Fenntartható sport- és rekreációs épület kategóriában is elvitte a közönségszavát, a borászat pedig az Építészeti és Tájépítészeti koncepció kategóriában kapott dicséretet. Szintén dicséretet kapott a Jedlik középiskola belsőépítészete (RMG.atelier, bim. GROUP), illetve a Budapesti Német Iskola konténerépülete (Bánáti + Hartvig). Ezenfelül kategóriadíjas a Brick Visual építészeti animációs filmje, amelyet a tavalyi CAD'oro díjról ismerhetünk.

—Ha az öt díjazott épületet megnézzük, három oktatási épületet találunk köztük, a BIGSEE-n is négy oktatási épületet. De nemcsak ez, hanem az e lapszámunkban összegyűjtött épületek is mutatják: ebben jók a magyar építésetek.

CSANÁDY PÁL

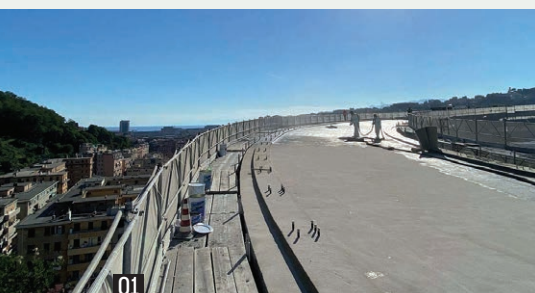
IMPRESSZUM |

Kiadja az Artifex Kiadó Kft., 1119 Budapest, Pajkos utca 28. | 36-1-783-1711 | info@artifexkiado.hu | www.tervlap.hu, www.epitesimegoldasok.hu, www.artifexkiado.hu, www.cpr.hu, www.epitkezés.info.hu, www.kamaraiképzések.hu | ISSN 2061-2710 | Terjesztő: Magyar Posta Zrt. | Hirdetésfelvétel, termékek: Sárdy Csaba 36-20-240-7232 | Alapító-főszerkesztő: Szende Árpád | Főszerkesztő, felelős kiadó: Csanády Pál 36-20-312-4514 | Főszerkesztő-helyettes: Ware-Nagy Orsolya | Szerkesztő: Dobossy Edit | Szakmai tanácsadók: Csajbók Csaba, Vukosavljev Zorán, Wesselényi-Garay Andor, Gáspár László, Katona Vilmos, Nagy Sándor, Czigány Tamás (Győr), Lengyel István (Debrecen), Patartics Zorán (Pécs), Ripszám János (Siófok) | Lapterv: Salt Communication Kft. | Tördelés és nyomdai előkészítés: Csányi Tamás, xfergrafika.hu | Nyomda: Virtuóz Globál 30 Kft. | Olvasószerkesztő: Solyom Beáta | Előfizetés egy évre: 7 900 Ft, két évre: 12 900 Ft, három évre: 17 900 Ft. Előfizetés kizárólag elektronikusan a terlvap építész közösségi portálon keresztül: www.tervlap.hu | Az építészeti alkotásokat bemutató cikkek lektoráltak. E lapunk címlapja Vizer Balázs fotójának felhasználásával készült.

TARTALOMJEGYZÉK

TERMÉKEK		
03	Magas- és mélyépítési projektek bevonatszigetelése	
04	Ház a házban rendszer	
MAI SZEMMEL		
05	Városmajori Gimnázium, Budapest XII. (1986-1989)	Pethes Endre (1938-2011) / TTI Vukosavljev Zorán, Lantos Regina Laura
A PRO'		
06	Essentia artis	
METSZET		
08	Óvoda a HÉV mellett	Jó Pásztor Óvoda Budakalász Vizer Balázs, Bors András, Cseh András, Lasztóczy Péter Váli István Frigyes
13	A mindennapok ölelése	Jó Pásztor Óvoda Budakalász Vizer Balázs, Bors András, Cseh András, Lasztóczy Péter Csanádi-Szikszay Györgyi, Szabó Árpád
KÜLHON		
18	Városi topográfia	Az EDP Portugal új irodaháza Lisszabonban Lisszabon Alejandro Aravena Szentirmai Tamás
24	Egy gadigál történet	Darlingtoni állami iskola Ausztrália Fjcstudio Möhring-Kéthely Zsuzsanna
30	A tér, ami nevel	Bloomington Nemzetközi Iskola Vidzsajavádá, India Andblack Martina Giustra
TÉMA: OKTATÁS		
36	Erőd, nyitott lehetőségekkel	A BME Középülettervezési Tanszékének „Vertikális műtermében” készült általános iskola Érd Karácsony Tamás, Klobusovszki Péter Somogyi Krisztina
44	Hogyan tud játszani az, akinek mindent előírtak?	Ekler Dezső református óvodája Gyömrő Ekler Dezső Wesselényi-Garay Andor
50	Három az egyben	Piarista gimnázium Mosonmagyaróvár CAN Architects Gyetvai Zsuzsanna, Balázs Mihály
TERVPÁLYÁZAT		
56	Megszületett a Himnusz Emlékhely győztes terve	Márton Annamária
ZÖLD		
58	A HuGBC közösségi programja emberi arcot ad a zöld átmenetnek az építésgazdaságban	Dr. Kolossa József
AKTUÁLIS		
60	Intelligens - Építészet egy szép új világban	Velencei Építészeti Biennálé 2025 Gutai Mátyás
64	Abstracts	
66	Tervezők Szerzők	
68	Ciki	Hajó'napló' CsP

A BONYOLULT GEOMETRIÁJÚ FELÜLETEK IS EGYSZERŰEN SZIGETELHETŐK

- 01 A San Giorgio hídra felvezető felhajtó, Genova
- 02 Egyetem, Catanzaro úszatott rétegrend szükséges
- 03-04 Mahkamah Tinggi, Kuala Lumpur

A modern építőiparban a vízszigetelés kiemelkedő fontosságú, hiszen a szerkezetek tartóssága és élettartama nagymértékben függ a megfelelő védelemtől. A Mapei által kifejlesztett és hazánkban is kapható Purtop 400 és Purtop 1000 termékek csúcskategóriás megoldásokat kínálnak a különböző vízszigetelési kihívásokra a magasépítésben, infrastruktúra-építésben, megfigyelve a magyarországi vízszigetelési irányelvek előírásainak.

—A Purtop termékcsalád szőrt poliurea alapú bevonatszigetelő rendszereket foglal magában, amelyek gyors kötőűek, varratmentesek és kiváló mechanikai tulajdonságokkal rendelkeznek. Alkalmazásuk során a szórás után néhány másodperccel létrejön az úgynevezett keresztötés, így a felület percek alatt vízszigetelővé és járhatóvá válik. Ezek a bevonatok nagy hőállósággal, rugalmassággal és kiváló vegyi ellenálló képességgel bírnak, valamint oldószermentesek és színtstabilak (Mapecoat PU 20N bevonat felhordásával ez tovább fokozható). A Purtop termékek megfelelnek az EN 1504-9 szabvány, valamint az EN 1504-2 szabvány bevonatokra vonatkozó követelményeinek a PI, MC, PR, RC és IR elvei alapján.

PURTOP 400

—A Purtop 400 kétkomponensű, hibrid poliurea bevonatot elsősorban hidak, parkolók, lapostetők (fordított rétegrenddel), teraszok és egyéb földemlak vízszigetelésére

fejlesztették ki. Alapozók segítségével kiváló tapadása biztosított betonon, esztrichen, fém-, bitumeneslemez, fa- és OSB felületeken egyaránt. A rendszer előnyei közé tartozik a gyors kivitelezhetőség (1000 m²/nap), a tartósság és az alacsony tömeg (2,2 kg/m²), így nem terheli meg a szerkezetet. Folyamatos, átlapolás nélküli vízszigetelő réteget képez, amely még gyökérállósági igazolással is rendelkezik.

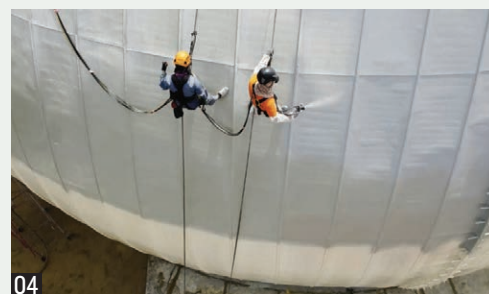
PURTOP 1000

—A Purtop 1000 kétkomponensű, tiszta poliurea bevonatot elsősorban tartályok, vízügyi létesítmények és úszómedencék vízszigetelésére alkalmazzák. Kiváló vegyi ellenálló képességgel rendelkezik, és ivóvízengedéllyel is bír, így alkalmas ivóvíztárolók szigetelésére (ivóvízellátás területén történő alkalmazás OTH nyilvántartási szám: KEF-13423-2/2015).

—A rendszer előnyei közé tartozik a gyors kivitelezhetőség, a magas repedésáthidaló képesség és az átszűrődással szembeni ellenállás. Ezen különleges mechanikai tulajdonságainak köszönhetően a vasbeton szerkezeteket extrém igénybevételek esetén is tartósan szigeteli, megvédi a bevonat.

ALKALMAZÁSI TERÜLETEK ÉS ELŐNYÖK

—A Purtop termékek széleskörűen alkalmazhatók mind magas-, mind mélyépítési projekteknél, mivel a bevonatszigeteléssel a bonyolult geometriájú felületek is egyszerűen szigetelhetők, toldás nélküli,

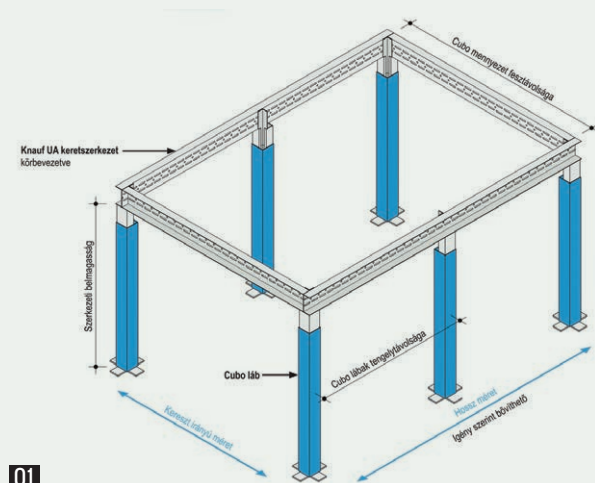
folyamatos felület kialakítására alkalmasak, valamint kiváló mechanikai tulajdonságokkal – például nagy rugalmasság és hőállóság – rendelkeznek.

—Stadionok, egyéb vasbeton lelátók, színpadok vasbeton szerkezetének beázásmentességére a tervezőmérnökök legtöbbször különleges figyelmet szentelnek, mégis találkozunk nem jól működő építményekkel. Ezek vízhatlanságát is a Purtop termékekkel a legegyszerűbb megoldani, szemben a gyakran nem megfelelő minőségű PU-tömítésekkel készülő vízzáró betonokkal vagy a többrétegű szigetelésekkel.

Fülep Attila mérnök szaktanácsadó, Mapei Kft.

HÁZ A HÁZBAN RENDSZER

NAGYMÉRETŰ BELSŐ TÉRBE SZABADON ELHELYEZHETŐ KIS HELYISÉG

01

01 A Cubo rendszer felépítése

02 Nagy teherbírású, fokozott hangszigetelésű Knauf Cubo ház a házban rendszer

03-04 Megépült rendszerek

02

03

04

Középületeinkben, ipari létesítményeinkben egyre gyakoribb igény kisebb irodák, laborok kialakítása, melyek léptékükben és megjelenésükben eltérnek a befogadó nagy tér építészeti kialakításától. Az ipari létesítmények, üzemek nagy terébe laborok, üzemirányító irodák, bemutatóterek – amelyek sokszor reprezentatív igényűek –, de szociális egységek vagy akár fedett, védett közlekedők egyszerű szerkezetei éppúgy tervezési igényé válnak.

—Ám a tervezési fantázia szabadságát az épületfizikai követelmények, az akusztika, a tűzvédelem vagy a mechanikai ellenálló képesség olykor komoly kihívás elé állítja. A Knauf Cubo ház a házban rendszer az akusztika és a tűzvédelem teljesítése mellett esztétikus megjelenésű, és kiegészülve még néhány extra tulajdonsággal, nagy tervezési szabadságot ad.

Irodahelyiség egy gyártósor mellett, rádióstúdió egy sportszarnokban, tárgyaló egy nagyterű irodában, öltözőblokk egy ipari csarnokban, baba-mama szoba egy kiállítási pavilonban, biztonságos menekülőlöfolyosó egy nagyobb üzemben – mind olyan feladatok, ahol az építészeti képlet tiszta.

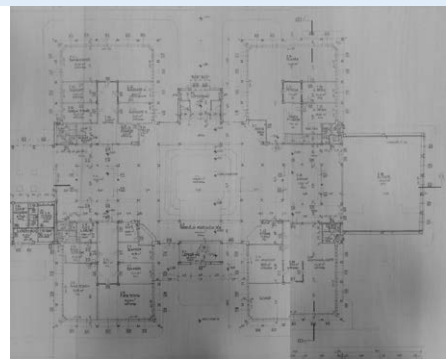
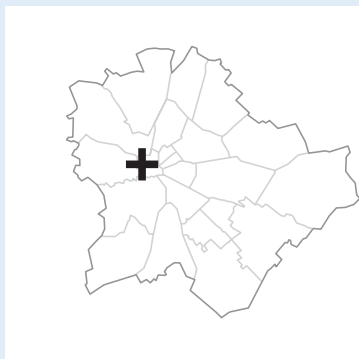
—Egy nagyméretű belső térben egy funkciójában merőben eltérő helyiséget szeretnénk elhelyezni, szabadon. Ha az épületszerkezeti kialakítást vizsgáljuk, számtalan kérdés merül fel: mi merevíti a térbe állított válaszfalakat? A felső vízszintes lehatárolás elkészíthető-e az épület tartószerkezetétől függetlenül? Hogyan csatlakoznak egymáshoz ezek a szerkezetek, és mindez megfelelő műszaki tulajdonságokkal rendelkezik-e?

—A Knauf Cubo rendszer legfőbb elemei az aljzathoz sarokmereven rögzített, teleszkóposan állítható magasságú Cubo lábak, amelyeket felül 2 mm-es falvastagságú

profilok fognak össze. Az oldalfalakon nagy mechanikai ellenálló képességű Knauf Diamant építőlemez a borítás, ami tovább növeli a stabilitást és nagy felülettömeggével kiváló hangszigetelést is nyújt. A Cubo egységek minden irányban tovább sorolhatók, hosszanti sorolással folyosók jöhetnek létre, amelyek a Diamant lemezek nagy felületi keménységét kihasználva biztonságossá teszik a benne közlekedést. Felül függesztés nélküli mennyezet készül, de a vastagfalú profilokból akár teherbírónak, pakolhatónak is válhat a Cubo teteje, és ha a tetőre felhordott sok mindent el is kívánjuk takarni, a Cubo Empore rendszer lábaiból egyszerűen parapetfal készíthető.

—A Knauf Cubo valóban egy kiforrott rendszer a Knauf szárazépítés innovatív termékpalettáján.

Knauf Építőipari Kft., Budapest
www.knauf.com/hu-HU/knauf-gypsum

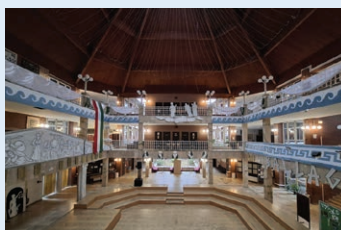

AKKOR / A 20. század derekán jelentős számban épültek oktatási intézmények az ország fejlődésének (egyik központosított) bázisaként tekintett köznevelés minőségi téri adottságainak biztosítására. A hatvanas évek végén az addig alkalmazott iskola-típusok értékelése valósulhatott meg az építésügyi és művelődési tárcák támogatásával – a Tervezésfejlesztési és Technikai Építészeti Intézet (TTI) Jeney Lajos vezette kutatása a nevelési központok új téri dimenziók szerinti formálásának reformkorszakát nyitja majd meg ajánlásaival. Az új szellemiség alapelve a komplex közösségi térhasználatot reprezentáló, nagyterű központi magra szervezett szabad térstruktúrák kialakítása vált – a '80-as évekre sorra épültek az aulák oktatási-nevelési intézmények. A budai hegyvidék városmaghoz beérkező völgye, a hatalmas városi közparkként szolgáló Városmajor felső végébe települt – a korabeli rendszerben négyosztályos – gimnázium is ezen elvek mentén tervezett. Pethes Endre a galériaterekkel övezett háromszintes fedett átriumra funkciócsoportos egységeket kapcsolt, két oldal újabb, már nyitott átriumok köré széles folyosók mentén vezetett változatosabb téri igényű termeket sorakoztatott. A tömegkompozíció magját jelentő aula a találkozások tere, melyet négy bástyaszerű tömegbe rendeződő terem csoportja ölel át. Az elsőre szigorúnak tűnő alapkonfigurációban a teremblokkok könnyedebb térzetű belső terekkel oszthatóak, és az átriumokon túli nagyobb terem (nagyelőadó, étterem és tornacsarnok tömegei) is szabadabban kapcsolhatóak. Az aulára komponált tömegstruktúra a lépcsőházaknál harántirányban felnyílik, és a saroktoronyokban lévő terem is hatalmas üvegfelületekkel fordulnak a ligetes közpark felé. Mindezt a korszak posztmodern cseréptetős téglarchitektúrájával.

MAI SZEMMEL

VÁROSMAJORI GIMNÁZIUM, BUDAPEST XII. (1986–1989)

ÉPÍTÉSZ | **Pethes Endre**
(1938–2011) / TTI
SZÖVEG | Vukoszávlyev Zorán -
Lantos Regina Laura
ARCHÍV | VMG

ROVATSZERKESZTŐ |
Vukoszávlyev Zorán

MOST / A Városmajor park északi végében, sportpályák és a fogaskepekű indítóállomása szomszédságával szorosan együtt áll a gimnázium monumentális formálása, szigetszerű épületcsoportja. A közpark körbeöleli a házat, kerítések nem, de mozgalmasságú köztérrel csatlakozások jelölik a gimnázium közvetlen és privátabb illeszkedését. A bástyaszerű kubusok között tágas öböl alakul ki, egyértelmű a lépcsőház pozíciója, okuluszos-hálós üvegfalán keresztül feltárl az épületegyüttes magja, a többszintes aula. A vörös klinkertéglával burkolt épület feszes, kimért jellegét az arányosan elhelyezett, nagyméretű (a nyolcvanas évekre jellemzően barnára mázolt fa) nyílászárók oldják. Mindez a belső térre is hatással van: a diákoknak lehetőségük van a megfelelő mennyiségű természetes fény melletti tanulásra. A téglafelület markáns anyagát bent már a rácsos fehér mellvéd-korlátok, az otthonos hangulatú lámpatestek és az átriumok körül kialakított szabadabb formálású találkatermek oldják. Az épület térszervezésének fő eleme és az iskolai élet „lelke” a négyzet alaprajzú aula, melynek néhány lépcsőfokkal lesüllyesztett központi pozíciója kiemelt eseményeknek, fellépéseknek, szalagavató ünnepségeknek ad helyet. Az opeionos sátozott fedett központi aula iskolai keretek között kiválóan funkcionál, a diákok szünetekben előszeretettel beszélgetnek, dolgozatra készülnek a korlátok mellett, húzódnak el a csendesebb sarkokba, vagy csak lesik egymást az átlátható terekben. Az immár 25 osztállyal és intenzív fakultációs oktatási rendszerrel – térileg szűkösen – működő gimiben nagy szükség is van e szimbolikus egységet megjelenítő terekre, melyeket minden évben a szalagavatóra készített dekorációk díszítik, hogy e személyességgel a közösség részesévé válhasson mindenki.

01

Tavasszal volt látható az Essentia Artis, a Magyar Művészeti Akadémia 2024-ben végzett művészeti ösztöndíjasainak kiállítása és programsorozata a Pesti Vigadóban. Az esemény keretében az építészet, a film- és fotóművészet, az irodalom, az ipar- és tervezőművészet, a képzőművészet, a népművészet, a színház, a zene és a művészetelmélet területén tevékenykedő alkotók mutatkoznak be.

A három kurátor - iski Kocsis Tibor, Sipos Balázs és Ferencz S. Apor - közös munkája nyomán rendezett kiállítás egy képzeletbeli utat nyit meg, ahol a különböző művészeti területek között létrejött mikro- és makronarratívák mentén végighaladva a látogató felfedezheti a Kárpát-medencei vizuális kultúra új horizontjait. A kiterjesztett szellemi igény jegyében az érdeklődők olvasósarokban ismerhetik meg az irodalmi és művészetelméleti tagozat ösztöndíjasainak műveit, ezáltal is teljesebb képet kapva a kortárs ötven év alatti magyar alkotók programjáról, szellemi és érzelmi háttéréről, inspirációinak forrásairól.

Az Őrizni-használni-teremteni III. alcímet viselő tárlat átfogó képet ad a 2024-ben végzett ösztöndíjasok munkájáról. Az alkotások egy térben, izgalmas, egymásra reflektív, analógiák mentén rendezett kiállítás formájában válnak láthatóvá. Az építészek közül Alexa Zsolt, Boór Bernadett Hilda, Falvai Balázs és a Paradigma Ariadné - Csóka Attila Róbert, Molnár Szabolcs és Smiló Dávid - alkotásai tekinthetők meg.

— Boór Bernadett ösztöndíjas munkája Németh László Kert-Magyarország mozgalmának építészeti kivetülése. A hároméves ösztöndíjprogram során a paradicsomi „parasztudvart” rajzolta körbe. Ahol a munka a gazdát nem fárasztja, ahol az állatok a maguk természete szerint élhetnek, és ami egy egyszerű, de harmonikus egészben fogja közre azt a kis világot, amit a gazda birtokának hívhat.

— „Beszűkült a látómezőnk. A környezetünk a falak közé zsugorodott. Hajdanán a dolgozó átlagember, a paraszt környezete az udvara volt. Századunk parasztembere Excel táblázatokat tölt ki, olvas, ír, rajzol vagy intéz, de mindenképpen falak között, számítógép előtt teszi. A Paradicsom egy kert. Itt az

02

- 01 Mintatervek
02 Állattartó épület mintatervek,
tehénistálló és lóbeálló

FOTÓ: Balogh Sára Borbála | MMA-MMKI

állatok és az emberek összhangban élnek. Egy gyönyörű hely, ahol a »munka« nem izzaszt, ember és állat jól él, és az emberek látják a napot, az eget, és esténként üdvözlük a csillagokat. A négy falat széttolva egy szoba helyett egy udvart kapunk, melyet melléképületek kereteznek. Ha a melléképületekbe állatokat hozunk, életünk kitágul, több időt töltünk kint, visszakapunk egy kis földi Paradicsomot.” (Boór Bernadett) Az alkotó a Kós Károly Egyesülés Vándoriskolájának növendékeként a magyar szerves építészet képviselőitől tanult, és az ösztöndíjas alkotás során fő inspirációs forrása a magyar népi építészet volt, melynek formavilágát mint harmonikus egységet tudatosan őrizte meg. A hagyományos melléképületek öncélú formai megújítása helyett a modern, energiatudatos elveknek megfelelő belsővel való együttműködésre törekedett.

—A tervezett állattartó épületek mintaterveiben közös, hogy a meghatározó gesztusokat a fő teherhordó szerkezetek adják. Az építész ezzel a keretező tervezéssel mutatja be, hogy jó építészeti rákészséggel az olcsóbb, kevésbé nemes, vagy akár hulladék anyagokból is lehet jó arányú, szép építményeket összerakni.

—Az építészetben az újszerűség helyett a minőségi „középszerűség” foglalkoztatja, amely a szépséget közvetíti szakmai és civil szemeknek egyaránt. Célja terveivel az állattartás népszerűsítése, valamint annak bemutatása, hogy jól működő épületekkel az állattartás izzasztó munka helyett kapcsolódás, paradicsomi élet is lehet.

ÓVODA A HÉV MELLETT

JÓ PÁSZTOR ÓVODA | BUDAKALÁSZ

ÉPÍTÉS | ARCHITECT

Vizer Balázs, Bors András, Cseh András,
Lasztóczy Péter

FOTÓ | PHOTO

Szabó Zoltán

SZERZŐ | AUTHOR

Váli István Frigyes DLA

Az önkormányzati építéseknel jellemző a „bejáratott” építések megbízása, esetleg az árajánlataik alapján való megversenyeztetésük. Ez a gyakorlat nem igazán szolgálja az építészeti minőség emelését, de a gazdaságosságot sem feltétlenül. Ideális lenne, ha meghatározott épületekre, helyekre csak országos nyilvános, kezelésében titkos tervpályázaton lehetne kiválasztani a tervezőt, de ettől a realitás sajnos távol van. Budakalász városa szeretne volna, ha olyan középülettel gazdagodik a település, mely jól illeszkedik a településképhez, korszerű, a gyermekeket és az őket nevelőket megfelelően szolgálja. Ezért egy „tervversenyt” keretében több javaslat közül választotta ki a legjobb tervet. Az eset érdekessége az is, hogy az óvoda kivitelezését nem az önkormányzat finanszírozta és nem is ő üzemelteti. A minőségi építészeti igénye, a partnerekkel való jó együttműködés eredménye egy jó épület.

—A 2000-es évek elején számos kisméretű középületre írtak ki építészeti ötlet- és tervpályázatot. Ezek a pályázatok az építetőknek lehetőséget adtak arra, hogy többféle elképzelés közül választhassák ki a legjobbnak vélt megoldást. Az építéseknek pedig tapasztalat-, és akár munkaszerzési lehetőséget is adtak, de ami talán ennél fontosabb, szakmai fórumot teremtettek, ahol különböző tervezői attitűdök mutatkozhattak be az aktuális tervpályázati feladványra adott építészeti válaszaik által. A tervpályázatnak sok előnye van. Talán a legfontosabb az, hogy lehetőséget ad a lehető legjobb megoldás megtalálására, és egyúttal mentesíthet a preconcepciók, megmerevedett elképzelések káros, a tervezést kevésbé jó irányba terelő hatásától. Viszont költség- és időigényes. A pályázatok témája egy 2011-es szakmai vitában [1] is előkerült, ahol a következő megfontolandó javaslat is elhangzott: „Minden település általános városfejlesztési (rendezési) tervébe be kell jelölni azokat a térségeket, ahol csak tervpályázat alapján lehet építési engedélyt kapni, függetlenül a tulajdonviszonyoktól.” [2] Budakalász városa egy óvodaépítés keretében próbált túllépni a lehetőségei korlátain, és minél jobban közelíteni az építészeti minőség megtalálásának legdemokratikusabb módjához, a tervpályázathoz.

IGÉNY

—Budakalász lakossága az elmúlt években robbanásszerűen megnőtt. A betelepülők között nagy számban voltak fiatal családok, így a gyermekek száma megugrott a településen. Emiatt a meglévő oktatási-nevelési infrastruktúra túlterhelte vált, az óvodai férőhelyek bővítése is égetően sürgőssé vált.

—A városnak volt egy kisméretű telke, amelyen 2019-ig egy kétszoboros óvoda épülete állt. A hely ideális, a telek viszont kicsi, forrás pedig egyáltalán nem állt rendelkezésre. A telek egy nagy, óvodával ellátatlan terület súlypontjában, az általános iskola, a HÉV-megálló és a hatalmas kerttel körülvett római katolikus templom, plébánia és közösségi ház közelében helyezkedett el. Az óvodaépítésre Budakalász városának nem volt forrása, viszont az óvoda helye hozta a megoldást. A római katolikus egyházzal történt megállapodás értelmében Budakalász városa óvodaépítésre átadta a régi óvoda telkét, melyet vásárlással ki is bővített, és elkészíttette az engedélyezési és kiviteli terveket. A katolikus egyház pedig vállalta a négyosztályos óvoda megépítését és üzemeltetését, természetesen úgy, hogy annak kapui minden gyermek számára nyitva állnak.

—A telekbővítés folyamata hosszadalmas volt, és ezalatt lehetőség nyílt a műegytemi szakmai kapcsolatok által, hogy a területre számos komplex és diplomatervet

Author: István Frigyes, Váli
Affiliation: Budapest University of Technology
Title: KINDERGARTEN NEXT TO THE SUBURBAN RAILS
Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 8-12,
DOI: 10.33268/Met.2025.4.1

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.1>

Received: 04 October 2024

Accepted: 05 February 2025

Published: 18 July 2025

JÓ PÁSZTOR ÓVODA (THE GOOD SHEPHERD'S
KINDEGARTEN), BUDAKLÁSZ, HUNGARY
ARCHITECTS: BALÁZS VIZER, ANDRÁS BORS, ANDRÁS
CSEH AND PÉTER LASZTÓCZI

In response to the growing need for kindergarten placements and a desire to elevate architectural quality beyond typical municipal procurement practices, the town of Budakalász, Hungary, initiated a unique design competition for a new facility. The town partnered with the local Catholic church, which financed and now operates the kindergarten. The result was a design that harmoniously integrates into the townscape on a village-like scale, utilizing traditional materials and a pavilion structure. The building's layout thoughtfully embraces a large, south-facing courtyard that connects visually and functionally with the adjacent church garden, creating a protected yet open environment for the children. This project stands as a testament to how a commitment to architectural quality and successful partnerships can overcome financial and procedural limitations to produce a valuable community asset.

- 01 Ádám Viktória négycsoportos ókoóvoda diplomaterve az egyházi ingatlant nem érintette, de nagyobb méretű telekbővítéssel számolt
- 02 A Zacc Építésziroda Kft. nyertes tervjavaslata a telepítést kifeszítette a telekhatárokig, így teremtve minél nagyobb egybefüggő játszóudvart az óvoda épületének ölelésében
- 03 Utcai látványkép a Zacc Építésziroda Kft. pályamunkájából
- 04 Építész Stúdió Kft. - Pálffy Sándor tervjavaslata egy nagyon szépen, feszesen szerkesztett, elegáns, befelé forduló világot teremtett volna az óvodának, melyben a csoportszobák előtt intim kertrészek alakultak ki

készítsenek a Rajzi tanszék építészhallgatói. Az egyetemi tervezésekhez megkértük az egyik helyi, tíz éven belül épült óvoda dolgozóit, hogy mutassák be intézményük működését, és gyűjtsék össze azokat a tapasztalataikat, melyek a tervezési program finomításában segíthetnek. Így a jogszabályokon, szabványokon túl gyakorlati, praktikus információk is rendelkezésre álltak a tervezéshez, terveztetéshez. A BME Rajzi és formaismereti tanszékének hallgatói és oktatói munkája során számtalan tervváltozat készült a lehetséges telekbővítésekre, csoportlétszámokra.

—Amikor a telek bővítésének mértéke végleges lett és a katolikus egyházzal a megállapodás megszületett, akkor kezdődhetett a tervezés. Országos tervpályázatra sem idő, sem költségkeret nem állt rendelkezésre, a megoldás egy meghívásos tervpályázatokhoz hasonló tervverseny lett. Hat, építészeti karakterében eltérő tervezőirodát, építészrt kért fel a város tervjavalat elkészítésére.

—Az anonim pályaművek értékelését építész szakmai bizottság végezte óvodapedagógus segítségével. Az

értékelés szempontjai: az épület telepítésének, tömegének és architektúrájának megjelenése, viselkedése a település szövetében, a felhasznált anyagok, szerkezetek, valamint ezek megformálása egyrészt a település építési hagyományainak, másrészt az épület várható hosszú távú fenntarthatóságának tükrében, valamint az épület külső és belső tereinek, térkapcsolatainak kompozíciója alapján.

A MEGÉPÜLT ÓVODA

—Vizer Balázsék terve harmonikusan illeszkedik a környezetébe, gazdagítja azt, nem hivatkozik. A településképet nyugodtabbá, a szemnek élvezhetőbbé és pihentetőbbé teszi. Ezt a tulajdonságát értékelték a 2024-ben az Osskó Judit és férje, Tokár György által alapított OSSKÁR díjának odaítélésével.

—A terv a templomkert és az óvoda kertjének kapcsolatát nagyon érzékenyen alakította, és a fő épülettömegek telepítésében és formálásában a korábbi telekstruktúrát is megidézte. A szerkesztés választott módja (a fontosabb

02-08

- 05 Craft Benson Kft.
tervjavaslata, háttérben
a Szent Kereszt
Felmagasztalása
plébániatemplom
- 06 Haemus Építésműhely Kft.
tervjavaslata
- 07 Vándorépítész Kft. egy
kompakt szerkesztésű,
központosan szervezett
épületet javasolt

funkcionális egységek magastetős tömegeit egy terjedelmes, lapostetős szerkezet fogja össze) lehetőséget adott a telek területének – mind vizuális, mind funkcionális értelemben – intenzív használatára, egyszersmind a továbbtervezés során nagyfokú rugalmasságot is biztosított. A tömegformálásnak ez a módja a funkcionális egységek térigényéhez jól tud idomulni, egyúttal a kisvárosias, falusias léptéket is biztosítani tudja a környező beépítéshez igazodva, és a gyermekek számára is megidézi a ház archetípust. Számos példa bizonyítja ennek a szerkesztésmódnak a kedveltségét, itt is több pályamű alkalmazta, de példaként említhető a nemrégiben épült óvodák közül a debreceni Fészek református óvoda épülete is. [3]

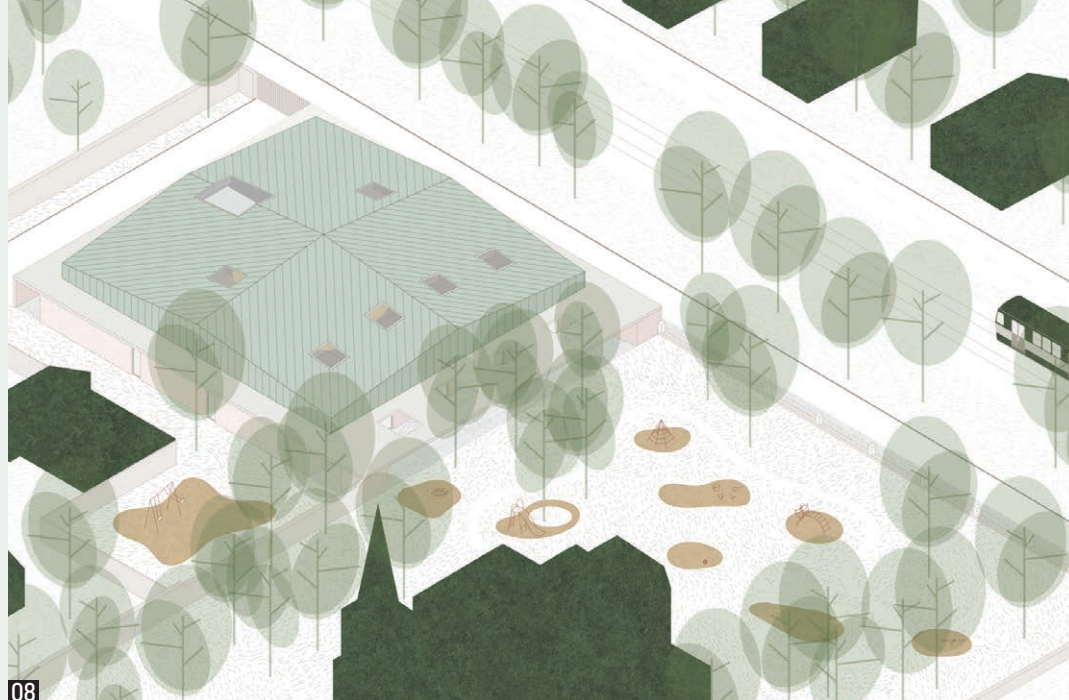
—A helyben szeretett és „otthon lévő” anyaghasználat: a cserépfedés, a vakolt és kőből épült falazat-felületek tagolásával kialakított architektúra illeszkedik a Budakalászon hagyományos és az utóbbi évtizedben követendőként meghatározott mai architektúrába is.

—Az épület telepítése azáltal, hogy a telekhatárokra szerkesztette az épület külső kontúrját, nagy egybefüggő játszóudvar kialakítását tette lehetővé. A gyermekek természetesen a templomkert és a plébániaudvaron a jövőben kialakítandó sportudvart is használhatják majd, de az épület ilyen elhelyezésével ezek nélkül is teljes értékű használatot tesz lehetővé az óvoda közvetlen környezete.

—A négy csoportos óvoda két-két csoportszobája összenyitható. Ez rugalmasabb használatot és a két csoportba beosztott óvodapedagógusok, dadák összedolgozását teszi lehetővé. A tornaterem külső, független megközelítése is igény volt, hogy az óvodaidőn kívül is hasznosítani lehessen a nagy belmagasságú termet.

09
10

11
12

08 DMB Műterem Kft. szép és bátor tervet készített, amely a jól működő funkcionális szervezéssel, szép terekkel és azok szép kapcsolataival nagyon magas absztrakt építészeti minőséget képvisel, ugyanakkor a budakalászi településképi előírásokat szabadon kezelte

08

09

10

09 Az óvoda bejárata a HÉV felől
10 A játszóudvar kialakítása a telken lévő fák megtartását is lehetővé tette, balra a tornaterem, szemben a párosával kialakított csoportszobák néznek a kertre

11

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Kálmán, Ernő: „Kálmán Ernő: Miért nincsenek tervpályázatok Magyarországon?”, *epiteszforum* [online], 2011-11-17, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/kalman-erno-miert-nincsenek-tervpalyazatok-magyarorszagon>> [utolsó belépés: 2025-01-27].
- [2] Eltér, István: „Válasz a »Miért nincsenek tervpályázatok Magyarországon?« című Kálmán Ernő írásra”, *epiteszforum* [online], 2011-11-17, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/valasz-a-miert-nincsenek-tervpalyazatok-magyarorszagon-cimu-kalman-erno-irasra>> [utolsó belépés: 2025-01-27].
- [3] Szentirmai, Tamás: „Meseház a végeken – Fészek református óvoda | Debrecen”, *Metszet*, Vol 14, No 3 (2023), pp 14-21.

- 11 Betekintés egy csoportszobába. Az udvaron túl a templomkert található, mely a később megépülő plébániai sportudvarral együtt szintén a gyermekek rendelkezésére állhat
- 12 A nyílászárók a színes bélletekkel

12

Author: Györgyi, Csanádi-Szikszay-Árpád, Szabó
Affiliation: Budapest University of Technology
Title: THE EMBRACE OF EVERYDAY LIFE
Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 13-17,
DOI: 10.33268/Met.2025.4.2

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.2>

Received: 10 April 2025

Accepted: 18 June 2025

Published: 18 July 2025

JÓ PÁSZTOR ÓVODA (THE GOOD
SHEPHERD'S KINDEGARTEN), BUDAKLÁSZ,
HUNGARY

ARCHITECTS: BALÁZS VIZER, ANDRÁS
BORS, ANDRÁS CSEH AND PÉTER
LASZTÓCZI

Opened in autumn 2024, the Good Shepherd Kindergarten in Budakalász is part of the Saint Joseph Catholic School. Built on a historic church-owned site, the new building blends traditional village architecture with modern, child-friendly design. Its pavilion layout surrounds a central courtyard, fostering openness and a strong connection to nature. Natural materials, flexible classroom spaces, and thoughtful landscaping reflect both sustainability and community values. The kindergarten not only serves educational needs but also strengthens local identity through its integration with the church garden and village context.

13 Az óvoda bejárata a Vasút sor felől

A MINDENNAPOK ÖLELÉSE

JÓ PÁSZTOR ÓVODA | BUDAKALÁSZ

ÉPÍTÉS | ARCHITECT

Vizer Balázs, Bors András, Cseh András,
Lasztóczy Péter

FOTÓ | PHOTO

Cseh András, Vizer Balázs

SZERZŐ | AUTHOR

Csanádi-Szikszay Györgyi,
Szabó Árpád DLA

A budakalászi Jó Pásztor Óvoda megújult épületét, amely a Szent József Katolikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium telephelyeként működik, 2024 őszén vehették birtokba az óvónők és gyermekek. A megvalósítást egy mintaszerű tervezési folyamat előzte meg (lásd Váli István cikke), amelynek során a korábbi önkormányzati működtetésű óvodát – több más településhez hasonlóan – a katolikus egyház vett át. [1]

—A 19. században a betelepülő német lakosság révén a korábbi halmazos szerb falu szinte együtcsés településsé vált, ezen az útvonalon, a Budai út mentén épült fel a Szent Kereszt Felmagasztalása templom (1824–26). Az épület egy dunai áradás következtében megrongálódott, utódját közvetlenül mellette emelték, 1907-ben. Az akkori falu peremén, a vízjárta területek határán lévő telek így már közel kétszáz éve a katolikus egyház használatában van. 1888-ra megépült a szentendrei HÉV vasútvonala, amely

14

- 14 Óvodakert az utca felől
- 15 Csoportszoba belső
- 16 Belső patio

egyszer s mindenkorra elvágta a területet a környező tájtól, a létrejövő Vasút sor révén határok közé szorítva azt. A Budai út – Ady Endre út – Vasút sor által övezett területen, a templom mellett áll a plébánia épülete, valamint egy világháborús emlékmű. Értékes faállománya révén a település központjának zöld szigetét alkotja.

—Az óvoda épülete a templomtól északra elhelyezkedő telken (hrs: 2273), egy korábbi, kétszoboros óvoda helyén létesült. A település tradicionális útfalu beépítéséből adódóan a telektömb házai a Budai út mentén épültek. A HÉV nyugati oldalán fekvő telkek jellemzően beépítetlenül futnak le a vasút sávjáig, amelyet az óvoda telepítése új helyzetbe hoz. A tömb keleti oldalának beépítési lehetősége illeszkedési, valamint alkalmazkodási kényszer nélkül jöhetett létre, hiszen a közvetlen szomszédos telkek vasút felőli része teljesen üresen áll.

—A tervezők egy telekhatárokon átívelő fejlesztési tervet vetítettek előre, amelyben a kert- és tájépítéssel egységesítésre törekedtek. Ennek része a templomkert rendezése, a saroktelken kőkerítések által határolt sportpálya, valamint az óvoda udvarának létesítése. A hármas felépítés jól ütemezhető, jelenleg a Jó Pásztor Óvodához kapcsolódó kertrész készült

el. Az óvoda udvara jellemzően játszókertből áll, ahol a kiemelt és terepszintben létesített ágyások, homokozók harmonikus egységet alkotnak.

—A község karakteres fésűs beépítésébe jóleső lépéssel illesztett az óvoda új épületegyüttese. A telepítési koncepció egyszerre tartja tiszteltben, és írja felül az eredeti telekosztást. A helyszínrajzot szemlélve a pavilonok pozíciója képletszerűen kirajzolja a régi telekhatárokat, míg a szervező épülettömeg újraértelmezi azt, a hátsó kertek világa feloldásra kerül. Az épület alkalmazkodik az előírt oldalhatáros beépítéshez, de a tömegek ritmusával át is értelmezi azt.

—Az óvodák általános alaprajzi elrendezésükben jellemzően azt a kompakt alaprajzi szervezési elvet követik, amely a belső terek térkapcsolati szükségleteit az egyszintesség egyszerűségével ötvözik. Egy ilyen esetben az óvoda közlekedési rendszere takarékos, amely mind a közlekedőterek hatékonyságában, mind az épület optimális működésében megjelenik. [2] A budakalászi óvoda azonban tudatosan nem ezt a képletet követi, az épület alapkonceptióját a környezethez való finom illeszkedésből adódóan egy „kifordított” térszervezéssel oldja meg. Itt a telek központjába nem a hatékony és kompakt belső közlekedőrendszer,

13

14

hanem a délre néző udvar kerül, amely vizuálisan, valamint a mindennapok használatában is összekapcsolódik a templom zöld hátsó kertjével. Nem egy zárt udvar jön tehát létre, mint sok nagyvárosi óvodában, [3] hanem egy olyan téri helyzet, amely a védettség mellett a környezettel is kommunikál. Az épület körbeöleli az udvart, és mint édesanya a gyermekét – vagy mint egy jó pásztor a nyáját –, kitárt karal várja minden nap a főszereplőt. Ezt a védett udvart fogják közre az épület pavilonjai, vagyis azok a falusi léptékbe illesztett magastetős épülettömegek, amelyeket egy lapostetős épületkaréj szervez. Az épület a tömb északi része felé zár, attól elfordul, így hozva létre a templomkert felé néző udvarban az intézmény szívét.

—A Vasút sor felől a kiemelkedő két épületrész tömege egyértelműen kijelöli a bejáratot, amelyet a mindennapos használat részben felülírt. A megérkezés elsődleges színtere az óvoda kertje, amelynek praktikus oka az itt elhelyezett fedett-nyitott bicikli- és babakocsi-tároló.

—Az épület két fő tömegképzési eszköze az archetipikusan megfogalmazott pavilonok sora, valamint a kiszolgálófunkciókat magában foglaló lapostetős

egység, amely átszövi és egyben szervezi az épület működését. A négy pavilon alatt helyezkedik el a két-két csoportszoba, az igazgatás blokkja, valamint a tornaterem.

—Funkcionális elrendezése logikusan követi a körülölelő gesztust, a főbejárat közelében található az adminisztrációs blokk, vele szemközt, párban két csoportszoba a hozzájuk szorosan kapcsolódó öltöző- és vizesblokkal. Az épület két fő megközelítési irányának metszéspontja kijelöli az épület lelkét, az átriumot, amely az óvodai élethez kötődő események színterévé vált.

—A csoportszobák egybenyithatóságát mobilfal biztosítja, amely a napi használat során ügyeleti, illetve altatásidőben praktikus, hiszen egy óvónő egyszerre láthat rá a két csoportra. A szobák belsőépítészete letisztult, magában foglal egy emelt pódiumot, amely a tervezők innovatív oktatási terekről alkotott szemléletét tükrözi. Ebben a blokkban helyezkednek még el az altatáshoz szükséges ágytárolók is, illetve a csoportszobák beépített bútorai megfelelően integrálják a szükséges adminisztrációs, valamint vízvételi szükségleteket.

17

18

—A kora modern gyermekintézmények csoportszobáinak meghatározó eleme volt a falfelületnyi megnyitás, amely egyszerre szolgálta a jó bevilágítást, a frisslevegő-utánpótlást, valamint az intenzív kertkapcsolatot. Utóbbit az óvoda csoportszobáinál az alacsony parapettel képzett üvegfalak adják, ami a használatból eredő tapasztalat alapján jól bevált. Ennek köszönhetően a gyermekek napközben sokkal nyugodtabbak, az altatás viszont nehézkesebb, mivel a motorikusan leereszthető árnyékolók csak részben biztosítanak sötétítési lehetőséget.

—A kifordított koncepcióból adódó tágas közlekedőterek szinte már túlzó volumenben vezetnek végig az épületen. Oldalfalaik okosan rejtik magukba a szükséges tárolóegységeket, igényes bútorozással és natúr anyaghasználattal. A fejlesztő foglalkoztatók, valamint az orvosi szoba és elkülönítő térsora szintén a „körbefutó” közlekedőről nyílnak. Az épület természetes megvilágítását a folyosók és alárendelt helyiségek felülvilágítói, a fő funkciók mentén elhelyezett nagy oldalablakok, valamint az átrium biztosítja. A tornaterem pavilonként kiemelkedő önálló tömege keretezi az épületet, lezárja azt a hátsó kert felől, amely a gyermekek testnevelési igényén felül a nagyközönség számára is bérbeadható módon lett kialakítva, külön bejáratral, öltözőblokkal.

—Az óvoda tereiben visszatérő motívum a festett, falécezett falburkolat, amely a homlokzatokon, valamint a belső közlekedő folyosókon egyaránt megjelenik. Visszafogott, egyben vidám színeivel egységbe foglalja a külső és belső tereket. Ugyanez a harmónia

15

jellemzi a homlokzatokat is a ragasztott mészkő homlokzatburkolattal, a szemöldök fölött megjelenő festett-vakolt felülettel, valamint a nyílászárók színes és natúr fabélleteivel.

16

—Óvodáról, mint önálló építészeti funkcióról a 19. század elejétől beszélhetünk, [4] építészeti archetípusa a 20. század első felében jött létre. Kialakulásában meghatározó volt, hogy a társadalmi berendezkedés megváltozásának következtében mindkét szülő munkába állt, amely miatt egyre nagyobb igény mutatkozott a gyermekek napközbeni elhelyezésére. A korszakot meghatározó modern építészet egészségügyi követelményeket előtérbe helyező szemlélete alaprajzban takarékosan szervezett, szabadonálló, jól megvilágított és átszellőztetett tereket, valamint tágas, a gyermekek számára kizárólagosan dedikált óvodakertet vizionált, [5] ami a szakmai előírásokban mind a mai napig tükröződik. [6] A 21. században azonban ezek az értékek részben felülíródhatnak, hiszen egyre fontosabbá válik a környezeti kontextus (újra)értelmezése, a fenntarthatóság logikáját követve a helyi erőforrások hatékony használata, felismerve ennek identitás- és közösségformáló előnyeit.

19

—A Jó Pásztor Óvoda a katolikus templom kertjére mint építészeti koncepciót formáló erőforrásra tekint. Egyszerre járul hozzá a közösségi értékekhez, valamint szövi tovább a települési identitást finoman komponált falusi léptékével, így biztosítva a felnövekvő nemzedéknek a szemléletformáló épített környezetet.

17

18

- 17 Terasz, háttérben a templommal
18 Óvodakert és udvari bejárat
19 Csoportszoba bejárata

A kifordított koncepcióból adódó tágas közlekedőterek szinte már túlzó volumenben vezetnek végig az épületen

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Keller, Judit – Szőke, Alexandra: „Egyházi óvodák: munkakörülmények és szakmai autonómia óvónői szemmel”, *Educatio* 31 (2022), pp 409-424, DOI: <10.1556/2063.31.2022.3.5.> [utolsó belépés: 2025-05-30].
- [2] Rigolon, A: „European Design Types for 21st Century Schools: An Overview”, CELE Exchange, Centre for Effective Learning Environments, 2010/3, OECD Publishing.
- [3] Getto, Katalin: „Színfolt a kanonoksoron”, *Metszet*, Vol 11, No 3 (2020), pp 50-55.
- [4] Willekens, H: *Looking Back - Kindergarten and preschool in Europe since the late 18th century*, 2020.
- [5] Pirka Veronika: „A századfordulón megjelenő kultúra és ellenkultúra mozgalmak gyermekképeiben a gyermeki »szentség« és a megmentés motívumának összefüggései”, *Training and Practice*, Volume 9, No 3-4 (2011).
- [6] Magyar szabvány, MSZ 24203-1:2021, Nevelési és oktatási épületek tervezési előírásai, 1 rész: Óvodák.

ÉPÜLETSZERKEZETEK: Polarecki Tamás | AKADÁLYMENTES: Sallai-Pozsonyi Éva | STATIKA: Bencze Zoltán, Kozák Szabolcs (CÉH Zrt.) |
ÉPÜLETGÉPÉSZET: Sami Zinnaeddin (HVAC-SOL Kft.) | ERŐSÁRAM: Böjte Ferenc (RIC Kft.) | GYENGEÁRAM: Bosch Gyula (Bosch Mérnökiroda Bt.) |
KONYHATECHNOLÓGIA: Kaszab Piroska | TŰZVÉDELEM: Lakk József | KERT ÉS TÁJ: Pápai Veronika (Openspace Kft.) | KÖZLEKEDÉS: Varga Anita |
KÜLSŐ KÖZMŰ: Hanczár Gábor (KÉSZ Kft.)

Author: Tamás, Szentirmai
Affiliation: Széchenyi István University of Győr
Title: URBAN TOPOGRAPHY
Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 18-23,
DOI: 10.33268/Met.2025.4.3
<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.3>

Received: 21 April 2025

Accepted: 12 June 2025

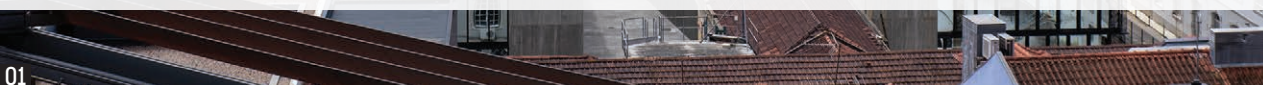
Published: 18 July 2025

EDP PROTUGAL OFFICE BUILDING,
LISBON, PORTUGAL

ARCHITECT: ALEJANDRO ARAVENA

Located on the heterogeneous, redeveloping Tagus riverfront in Lisbon, the second phase of the EDP headquarters by Alejandro Aravena's firm, ELEMENTAL, presents a powerful exercise in civic and environmental responsibility. Standing in dialogue with the project's first phase by Aires Mateus, this new office building adopts the established

perpendicular-to-the-river site plan but reinterprets it with a profound focus on the public realm. Manifesting a dual-character structure: a transparent, glazed facade houses the workspaces, while a heavy, monolithic concrete mass confronts the city, sculpted to function as a piece of urban topography. This robust, rock-like form, conceived as infrastructure akin to ancient city walls, defines a new sloping public space that invites the city's lively circulation inward and culminates in a cantilevered viewpoint over the river. The building's massive concrete structure acts as a thermal mass for passive cooling, while the interiors contrast the stark exterior with warm use of wood. The project is thus a complex architectural statement that is both a sculptural object and an integrated piece of the urban fabric, designed to prioritize public life and social interaction.

VÁROSI TOPOGRÁFIA

- 01 Kiemelt szempont volt az új beépítés folyóra merőleges, hosszanti tájolása, hogy biztosítsa a kapcsolatot a város és a vízpart között
- 02 A tömeg két, határozottan elkülönülő arcot mutat a városi köztér és a telek belseje felé. Kifelé kemény, tömör, monolitikus betonfelület, befelé az irodákat rejtő homlokzat teljes egészében transzparens

AZ EDP PORTUGAL ÚJ IRODAHÁZA LISSZABONBAN | LISSZABON

—Lisszabon a Tejo folyó itt több kilométer szélesre bővülő tölcsepartjának jobb partján fekszik. A város történeti része alapvetően a part menti dombokon épült fel, majd a folyópartot elérve, a 19. századtól kezdődően tovább terjeszkedett a meder fokozatos feltöltésével. Az újonnan nyert területeken főleg kikötői, vasúti infrastruktúrák, kiszolgálóépületek és utak épültek, ezáltal az így létrejött zóna máig meglehetősen heterogén beépítésű, sokféle funkció van jelen, nagy léptékkülönbségek jellemzik. Üresen álló telkek és használaton kívüli épületek sorakoznak a történeti és mai házak között. Az elmúlt egy-két évtizedben jellemzően itt jelent meg legmarkánsabban a kortárs építészet, bekapcsolva ezeket a határterületeket a város életébe a nagy léptékű felújítási, rehabilitálási projektekkel. Ezek a beruházások kiemelten köszönhetőek az ország Európai Unióhoz való csatlakozását követő intenzív fejlesztéseknek. Az 1986-os társulás után az ország jelentős infrastrukturális hiányosságai miatt számos kiemelt fejlesztés indult. Sok beruházás kapott kritikákat, mert nem eredményeztek közvetlen hasznot, bevételt. Mára azonban látható, hogy alapvetően

jól gondolkodtak, hiszen ezeknek az alapfejlesztéseknek is köszönhető, hogy meg tudott erősödni egy olyan intézményi réteg – egyetemek, magánvállalatok, önkormányzati intézmények –, mely mára komoly beruházások kezdeményezőjeként léphet fel a biztos gazdasági alapjaira támaszkodva. Az elmúlt évtizedek kiemelkedő építészeti beavatkozásai jellemzően ezekhez a megerősödött intézményekhez köthetőek.*

—A kétezres évek elejére a helyi alapítású, de mára nemzetközi szereplővé váló, az EU-csatlakozás utáni fejlődés nyertesének tekinthető, eredetileg csupán elektromos közműcéggként induló, mára összetett energetikai vállalattá fejlődő EDP – Energias de Portugal – a szétszórtan elhelyezkedő és ezért a mindennapi tevékenységét is nehezítő ingatlanjai helyett egy központ létrehozásáról döntött. Logikus választás volt a központ helyszínéül a belvároshoz és a közlekedési kapcsolatokhoz is közel fekvő, bevezetőben bemutatott heterogén zóna, ahol nagy összefüggő területet szerzett meg, jellemzően üres telkekkel és néhány, bontásra váró épülettel. A központi helyszínválasztás a vállalat társadalmi programjához is kapcsolódik:

02

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Alejandro Aravena

FOTÓ | PHOTO
Szentimrai Tamás, Francisco
Nogueira (Elemental)

SZERZŐ | AUTHOR
Szentimrai Tamás DLA

a beruházás keretében városi szolgáltatásokkal is számoltak. A beépítési és az első ütem építészeti tervére kiírt 2008-as pályázatot** João Luís Carrilho de Graça és az Aires Mateus műterem nyerte. A beépítés kiemelt javaslata volt az újonnan létrehozott tömegek folyóra merőleges telepítése, hogy a magas tömegek a folyópartot a város felől a lehető legkisebb mértékben takarják ki.

—Az első ütem épülete képletszerűen hordozza magán az Aires Mateus iroda jóval kisebb léptékű projekteken megismert absztrakt eszköztárát. A beépítési tervnek megfelelően az irodák két keskeny, nyolcszintes tömegbe kerültek, a többi, nagy helyigényű funkciók a föld alatt kaptak helyet, összekötve a tér alatt a két tömböt. Az irodatermek fizikai kapcsolatát az első emeletet összekötő két folyosóhíd biztosítja, mely egyben a tömegek közti városi teret is keretezi, és a környező épületek léptékével is kapcsolatot teremt. Az egész épületegyüttest változó keresztmetszetű és a napsugarak beesési szögére reagálóan eltérő irányú fehér, függőleges lamellák határolják. Az egynemű, de változó elem egyszerre eredményez absztrakt, szoborszerű,

01

lépték nélküli hatást, és a városi életnek megfelelően dinamikus változó karaktert.

—Az első ütem átadása után, 2016-ban a vállalat a fejlesztés folytatásáról döntött, a második irodaütem és egy kapcsolódó szálloda formájában. A szállodára a beépítési tervet is jegyző Carrilho da Graça, míg az irodaházra az első ütemet tervező Manuel Aires Mateus javaslatára a chilei Alejandro Aravenát és irodáját, az ELEMENTAL-t kérték fel.

—Manuel Aires Mateus és Aravena építészetében számos hasonló karakter található: monolitikus, absztrakt, kísérletezésen alapuló építészetüket alapvetően kis léptékű lakóépületeken keresztül érezték ki, ilyen nagy léptékű középület, különösen irodaépület igen ritka a munkásságukban. A két épületegyüttes alapvetően azonos, a beépítési tervből származó, két tömegre bontott telepítése mellett az absztrakt szoborjellegükben is hasonló, azonban ezen túl jelentősen eltérnek: míg az Aires Mateus-féle egység a homlokzati lamellák által homogén, egynemű, addig Aravena két elkülönülő, a városi kontextusban értelmezhető karaktert definiált. Irodai világ transzparens, nyitott

02

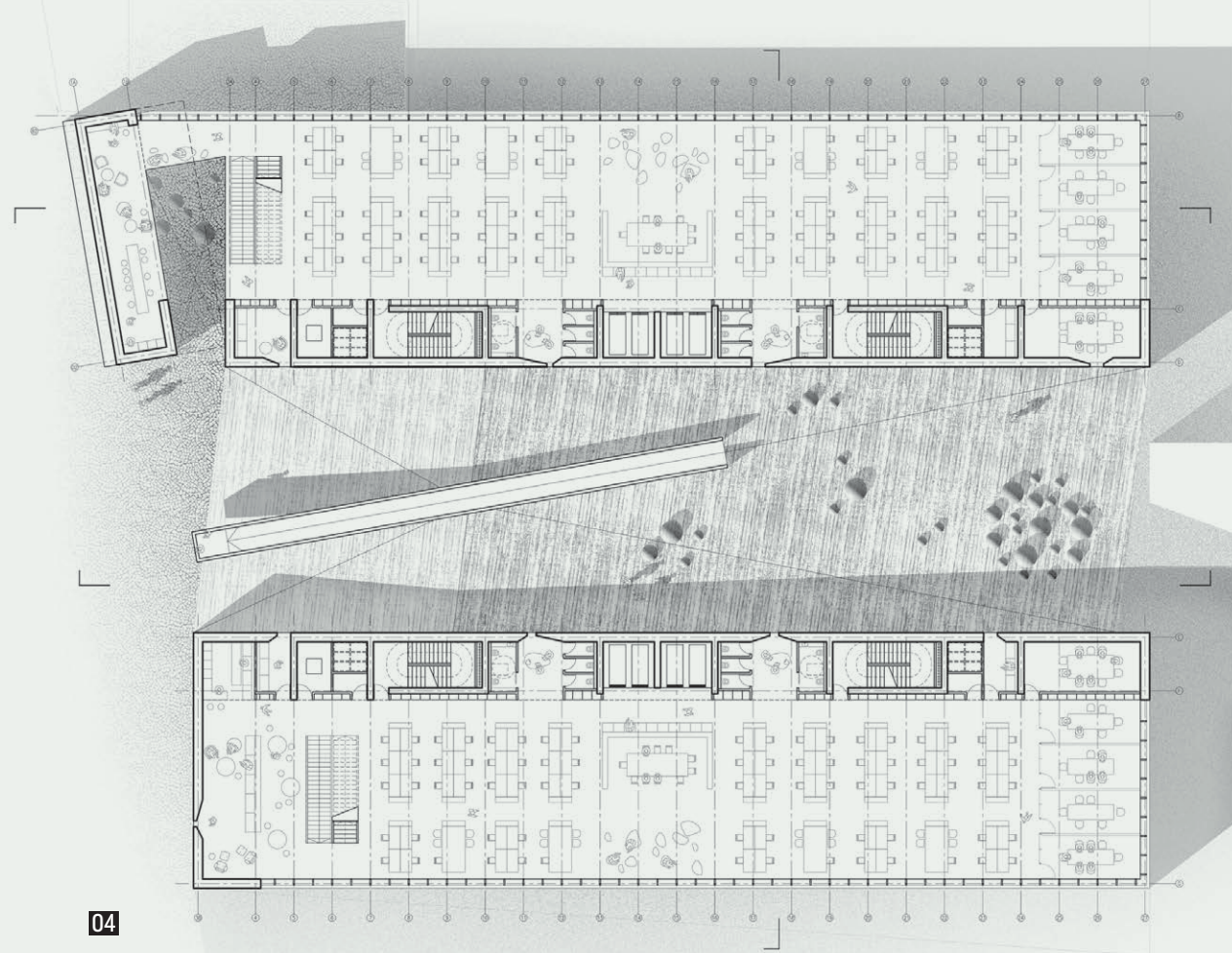
03

homlokzattal és a város felé forduló zárt, nehézkes tömeggel.

—Aravenáról a megbízás évében kapott Pritzker-díj átadásakor elhangzott laudáció a következőket emelte ki: „... egy új építésznemzedék vezetője, aki

03

már holisztikus tudással értelmezi az épített környezetet, és építészként felelősséget vállal a társadalom, a gazdasági fejlődés, a településfejlesztés és a városok alakulása iránt.” [1] A leírás nagyon jellemző erre az épületre is, még akkor is, ha az nagyon távol is áll

0 5 10

- 03 Az utcára monolitikus, absztrakt szoborszerű tömeg tekint
- 04 Az első emeleti alaprajz a köztes, hullámzó városi térrel és a lejtőre illesztett, konzolos kilátó-szoborral
- 05 Az utcai oldal „sziklaságát” erősítik a hasítószzerű megnyitások, az apró síkugrások okozta erőteljes árnyékhatások
- 06 A konzolos kilátóról átlátni az Aires Mateus épület fedett-nyitott udvara felett a folyóra

a szociális lakhatással foglalkozó, a hírnevét és részben a Pritzker-díjat is eredményező programokhoz képest. Itt a felelősségvállalás a teljes társadalommal, a várossal szemben jelentkezik: „a városokat az alapján értékelhetjük, hogy mi mindent tudnak a lakók ingyen megtenni”. [2] A beépítési tervből adódó odafigyelés mellett a már az Aires Mateus-féle épületnél is fontos köztes tér itt még erőteljesebben kötődik a városi utcaszerkezethez. Az egyetemek, munkahelyek és turisztikai célpontok közelsége miatt nyüzsgő városi élet az utca befordulásával jut be a két szárny közti közterre a városra oly jellemző lépcsős, emelkedő burkolt felületen. A két tömeg összekötése itt is kiemelt szempont volt, azonban az első ütemnél megismert, az utcát kissé elzáró folyosó-híd helyett itt funkcionálisan

04
05
06

logikusabb helyen, a földszinten alakították azt ki, és az utcáról felvezető részsű e fölé a barlangszerű folyosó fölé emelkedik. Az újonnan létrehozott, a város életében jól ismert topográfia további közter-helyzeteket is eredményezett: a belső rész lejtőjét folytatva magasba szökő monolitikus kilátó-konzol jött létre, mely az utca vonaláig nyúlva újabb ismert helyi városi szituációt, a kilátópontot idézi meg, egyben további nézőpontokat biztosít a folyó felé. Az utca és a közbezárt tér – a közterek – felé az épület kemény, monolitikus arcával, szikár sziklaszerűen fordul. Az épület ezen részét Aravena úgy képzelte, „mintha mindig is ott állt volna, mint az ókori Lisszabon számos régi maradványa és műemléke: inkább infrastruktúra, mint építmény, mint a város régi, megerősített falai.” [3] A monolitikus,

08

07

hegyszerű, nyers kialakítás nem először jelenik meg Aravenánál. A közel egy időben tervezett, a chilei óceánparton, Los Vilosban megvalósult Ochoalcubo projekt keretében hasonló monolitikus, nyílások nélküli vasbeton hasábok véletlenszerű elrendezése jelenti a nyaralóépület tömegét. Ott a sziklás partra való absztrakt topografikus válaszként értelmezhetjük azt, itt pedig a már idézett várfalszerű megformálásnak és a köztérrel szemben elvárt tartósságnak. A köztér felé néző – hasadékszerűen felvágott ablakokat rejtő – függőleges sziklafal az egyik szárny végén billen csupán meg: a ferdén az épület felé dőlő záróhasáb, monolit tömb a főbejáratot jelöli és rejt.

—Az anyagválasztás túlmutat a topografikus jellegen, és egyben a felelősségvállalás egy újabb rétegét is kibontja: az épület vaskos vasbeton tömege a nyári forró klímával szembeni hőtároló tömegként is funkcionál, kiegészítve az épület többi passzív klimatikus rendszerét. A tervezett átszellőztethetőség, az üvegezett irodahomlokzatok árnyékolása és az üvegfelületek kompozit jellege a hőtároló tömeggel együtt lehetővé teszi a klimatizálás minimalizálását.

—A publikus rész gondossága a munkahelyek tereiben is jelen van. Az épület tervezése még a koronavírus-járvány előtt kezdődött, azonban az építkezés

már a pandémia után indult. Az irodai munkakultúra átalakulására Aravenáék a közösségi fókusz erősítésével reagáltak. A hagyományos irodai munkavégzés helyett a közösségi találkozásoknak, kommunikációnak, együtt gondolkodásnak igyekeztek minél többféle és összetett téri helyzetet biztosítani. A dolgozók nem a munkahelyi infrastruktúra, hanem a közösség, az együttműködés miatt jöttek vissza, ezt segíti az épület is. Az ember-, a használóközpontú gondolkodás az alaprajzi kialakítás mellett az anyaghasználatban módosul a külső terekhez képest: a nyüzsgő várossal szemben is ellenálló beton helyett erős kontrasztként a természet- és emberközeli fa dominál, amit a harmadik fontos anyag, a teljes külső hosszoldalt meghatározó üveg egészít ki.

—Az elsőre ridegnek és egyolvasatúnak gondolható épület a formai egyszerűsége mellett valójában városi kontextusához hasonlóan összetett és rejtett tartalmakkal rendelkezik. A jelenlegi szakaszban még zsákutcaszerű – és ezáltal nem igazán élettel teli – belső köztér rész a teljes fejlesztés elkészültével kialakuló átmenő helyzetének megfelelően remélhetőleg be tud kapcsolódni a környék nyüzsgő forgatagába, és megvalósul Aravena kezdeti célja: „maga az élet a cél, a cselekvés legyen a főszereplő”. [2]

07
09

- 07 A belső térben is megjelennek monolitikus elemek, de emelett a külsőtől kontrasztosan megkülönböztetett anyaghasználat - erős ereztű fafelületek - jellemzi
- 08 A lejtős köztes városi tér alatt van összekötve a két tömeg, részben a funkcionális parkolórésszel, részben a barlangot idéző folyosóval
- 09 A belső térben az erőteljes anyagszerűség - a hangsúlyos természetes fafelületek - és a monolitikus metaforák - a barlang - találkoznak

MEGJEGYZÉSEK

* Kiemelve csupán néhány fejlesztést: a portói Serralves Alapítvány, a lisszaboni Gulbenkian Alapítvány, a lisszaboni Belém kulturális városrész, számos új egyetem.

** A meghívásos pályázatra a kor legfontosabb portugál alkotóit hívták meg: ARX Portugal, JLCG, Manuel Graça Dias, Eduardo Souto de Moura, Aires Mateus és Gonçalo Byrne.

IRODALOM / REFERENCES

[1] Szegő, György (ed): „Alejandro Aravena”, *Régi-új magyar építőművészet*, 2016/1.

[2] Sara, Nunes: „No Pais dos Arquitectos” [podcast] 53 Alejandro Aravena - The new EDP building, 2023-03-27.

[3] Helm, Joanna: „Alejandro Aravena”, *Elemental - Portico#4 Architecture*, Vanguard Properties, 2023-07-26,

ÉPÍTÉSZ TERVEZŐK: Alejandro Aravena, Juan Cerda, Victor Oddó, Gonzalo Arteaga, Diego Torres, Tomás Palmares, Clémence Pybaro, Suyin Chia, Mara Cruz, Federica Tebaldi, Eva Ibañez, Marta Ochoa, Simone Pio Scarano, André Barros, Valentina Rojas (ELEMENTAL) | HELYI ÉPÍTÉSZEK: João Luís Carrilho da Graça, João Marques, Francisco Freire, Nuno Pinto, Marta Martins | MŰSZAKI TERVEZÉS: AFA Consult, Rui Furtado, Pedro Pereira, Marco Carvalho, Mauro Monteiro, Paulo Silva, Raul Serafim, Maria da Luz Santiago, Rodrigo Castro | TARTÓSZERKEZETEK: AFA Consult | ELEKTROMOS TERVEZÉS: AFA Consult | GÉPÉSZETI TERVEZÉS: AFA Consult | ENERGIAHATÉKONYSÁG: AFA Consult | MŰSZAKI VEZETÉS: Pengest, Rui José, Sonia Vieira | MEGBÍZÓ: EDP - Energias de Portugal

Author: Zsuzsanna, Möhring-Kéthely
Affiliation: Budapest University of Technology
Title: A GADIGAL TALE
Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 24-29,
DOI: 10.33268/Met.2025.4.4

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.4>

Received: 12 April 2025

Accepted: 12 June 2025

Published: 18 July 2025

DARLINGTON STATE SCHOOL, SYDNEY,
AUSTRALIA

ARCHITECT: FJCSTUDIO

The Darlington Public School in Sydney stands as a testament to a culturally embedded architectural philosophy, earning it the 2024 World Architecture Festival's Building of the Year award. The institution's ethos begins with a profound acknowledgment of the Gadigal people of the Eora Nation, on whose land the school is built, a principle that deeply informs the

building's design. By seamlessly weaving together the area's Indigenous heritage, the historical context of the colonial school system, and innovative, sustainable practices, the project creates a unique learning environment. Through extensive community collaboration, the design respects its predecessor's brick architecture while introducing modern, flexible learning spaces that connect the interior with the outdoors. The "Connection to Country" concept is central, integrating Indigenous art and storytelling to foster a deep sense of place and history, thereby creating a holistic educational experience that looks to both the past and the future as a model for educational architecture worldwide.

01

EGY GADIGAL TÖRTÉNET

DARLINGTONI ÁLLAMI ISKOLA | AUSZTRÁLIA

„A tanulás, az élmény és a kulturális gyarapodás központja. Elismerjük és tiszteletünket fejezzük ki az Eora nemzet Gadigal népének, akiknek földjén gyermekeink iskolába járnak”, [1] olvasható a darlingtoni állami iskola honlapjának nyitóoldalon.

—Elsőre talán meglepőnek tűnhet ez az ars poetica, melyet az intézmény ezzel a két mondattal megfogalmaz, azonban az épületet és történetének mélységeit feltárva egyre érthetőbbé válik ez a tudatos kulturális beágyazottság. A tervezés gondolati gazdagsága sok apró részletéből áll össze egy kerek történetté. Az épület egyszerre idézi meg a terület őslakos múltját és a történeti iskolarendszert, teszi mindezt egy fenntartható, környezetét tisztelő, innovatív házat

alkotva, melynek újító szellemű oktatási tereiben létrehozza a közösség és a tanulás tereit. Egyszerre tekint a múltba és a jövőbe.

—Darlington Sydney egyik régi negyede, melynek története Ausztrália kolonizálása előtti időkbe nyúlik vissza. A régészeti kutatások szerint a terület feltehetően 45-50 000 ezer éve lakott, a kolonizálás idején a környék őslakosai az Eora nemzethez tartozó Gadigal népcsoport volt, azonban a britek által behurcolt betegségek hatására az itt élt korábbi népesség erősen megfogyatkozott, és idővel asszimilálódott. Az első írásos dokumentum, mely Darlingtont említi, ugyancsak egy iskolaalapítás kapcsán keletkezett, és később is jelentős oktatási intézmények kaptak itt helyet, többek között a Sydney Egyetem épületei.

02

- 01 Átnézeti kép az udvarról, délkeleti irányból, a biciklitároló, az előadóterem és a déli lépcsőház tömegével
 02 Átnézeti kép az udvar északkeleti sarkából a sportpályáról, jól érvényesül az összetett épülettömeg gazdag rétegzettsége

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Fjstudio

FOTÓ | PHOTO
 Brett Boardman,
 Anthony Fretwell

SZERZŐ | AUTHOR
 Möhring-Kéthely Zsuzsanna

—Mára a terület egy kedvelt, külvárosias hangulatú lakóhely a város szívében, a központi kereskedelmi negyed szomszédságában. A kerületet határoló Golden Grove Streeten 2023-ban adták át ezt az új állami iskolát, mely egy korábbi oktatási intézmény helyén épült. Az épületet nemcsak az itt élők fogadták örömmel, de az építésszakma is általános lelkesedéssel üdvözölte. A ház több szakmai kitüntetés mellett elnyerte a 2024-es Építészeti Világ Fesztiválon az Év épülete díjat. A szingapúri díjátadón a zsűri nevében a World Architecture Festival programigazgatója, Paul Finch így fogalmazott laudációjában:

—„A nyertes projekt építészé feltárta és kibővítette a megrendelő formális programját, hogy befogadhasa a helyi közösség és a különböző felhasználók szempontjait és tapasztalatait. Mindez a hely, a kultúra és

az idő történetének gazdag lenyomatát eredményezi egy olyan költőien formált épületben, ahol a topográfia és a táj, kint és bent, a forma és az anyagok zökkenőmentesen, meglepő harmóniában áramlanak. Egyben inspiráló javaslatot tesz a történelmi különbségek elismerésére és összeegyeztetésére – útmutató lehet mindenki számára egy szebb és jobb jövő felé.” [2]

—A tény, hogy egy ilyen nivós világversenyen a fődíjat egy visszafogott méretű és kifejezetten a fenntarthatóságot, a gazdag történeti beágyazottságot, a környezeti kapcsolódást fókuszba helyező projekt nyerte el, mutathatja azt az üdvözlendő tendenciát, ami a lokális értékek megbecsülését és a környezeti és szociális problémák érzékeny megközelítését helyezi előtérbe.

—Az új iskola egy meglévő intézmény történetének folytatása, melynek épületállománya szűkös tereivel,

03

leromlott állapotával már nem szolgálta megfelelően az ellátandó funkciót, emellett a terület megnövekedett lakosságához igazodva kapacitásnövelés is szükségessé vált. Az fjcstudio a korábbi mestertervet egy nagyszabású közösségi tervezés keretén belül újragondolva kapcsolódott be a történetbe. Michelle McCormack, az iskola igazgatója egy helyi újságnak adott interjújában így fogalmazott: „Ez egy nagyon erős közösség iskolája volt, így fontos szemponttá vált, hogy meg tudjuk ragadni azt az érzést, amilyen az iskola a lebontása előtt volt.” [3] A helyi lakosság aktivitása a tervezők számára is inspirálóan hatott. „Az egyik dolog, ami igazán megdöbbentett minket a közösségben, az volt, hogy a tervezések alkalmával a szülők, a gyerekek és még a nagyszülők is mind ott voltak” [4] – mesélte Elizabeth Carpenter, a projekt egyik vezető tervezője.

— Ennek megfelelően a korábbi iskolaépület fontos vizuális előkép, melynek eredménye a régi és az új ház megjelenését is meghatározó téглаépítészet. Ez a gesztus jól olvashatóan folytatja azt az építészeti örökséget is, melyet Darlington részben ma is álló, történeti iskolaépületei jelentenek. A ház tágabb kontextusát tekintve is

04

- 03 Udvari homlokzat, középpontban a könyvtár kikerekedő tömegével
- 04 Az áttört fémllemezrel burkolt hullámzó lépcsőház és emeleti közlekedő folyosó belső képe
- 05 Középső lépcsőház tömege az udvar felől, háttérben a könyvtárral

érzékenyen kapcsolódik a szomszédos egyetemi campus épületeihez, anyaghasználata pedig a közvetlen környezetével való vizuális kapcsolódásnak is eszköze, hiszen az utcaképet ugyancsak meghatározza a téглаépületek strukturált felületi megjelenése és színvilága.

— A közösség szempontjainak figyelembevételéről tanúskodik az is, hogy az új épület két lépésben épült fel, lehetővé téve így a korábbi alacsonyabb diákszám mellett, hogy a tanulók a helyszínen folytassák a tanulmányukat, a bontás előtt álló régi, majd pedig az újonnan elkészült épületrészekben, minimalizálva ezzel a költségeket és a kivitelezési időt.

— Az utcafronton a régi épület arányait idéző keskeny földszintes traktus húzódik végig, mellette visszahúzza magasodik a fő funkciót befogadó háromszintes épülettömeg. Az utca felől egy jól olvasható, archetipikus kapuív vezet be az udvarra, majd egy második kapun kilépve érhető el a kert. Ezzel a gesztussal az fjcstudio igyekezett egyensúlyt teremteni a tervezés nyitott és zárt aspektusai között, megvalósítva a rugalmas, többcélú használatot és közösségi szerepvállalást. Így elérhetővé vált a helyiek számára a fedett-nyitott tanulótér egy része, a könyvtár és

06

08

a közösségi terem, miközben kialakul egy biztonságot adó privát szféra a gyerekek számára is. A bejárati oldal merevebb, szerkesztett, geometrikus homlokzata az udvar felől lágy, hullámzó íveknek adja át a helyét. Ezekben az ívekben találhatóak a függőleges közlekedőmagok, összekötve a szinteket.

—A ház ennek a két jól elkülöníthető szerkezeti egységnek az összehangolásával jött létre. Az utcafronton futó lineáris téglaszerkezet a tanuló helyiségeket, a többcélú termet, kiszolgálófunkciókat és a műhelyeket fogadja be, míg az ívelt, organikus formavilágú perforált fém homlokzat finoman átöleli a gondosan megtervezett, nagy kültéri környezetet, a szabadtéri tanuláshoz és játékhoz kapcsolódó áramló tereket. A természetesen megvilágított, nagyméretű tanulóhelyiségek ösztönzik az elmélyülést és a kreativitást, míg a szabadtéri teraszok és játszóterek összekötik a tanulókat a természettel, egyensúlyt és átmenetet teremtve kültér és beltér között.

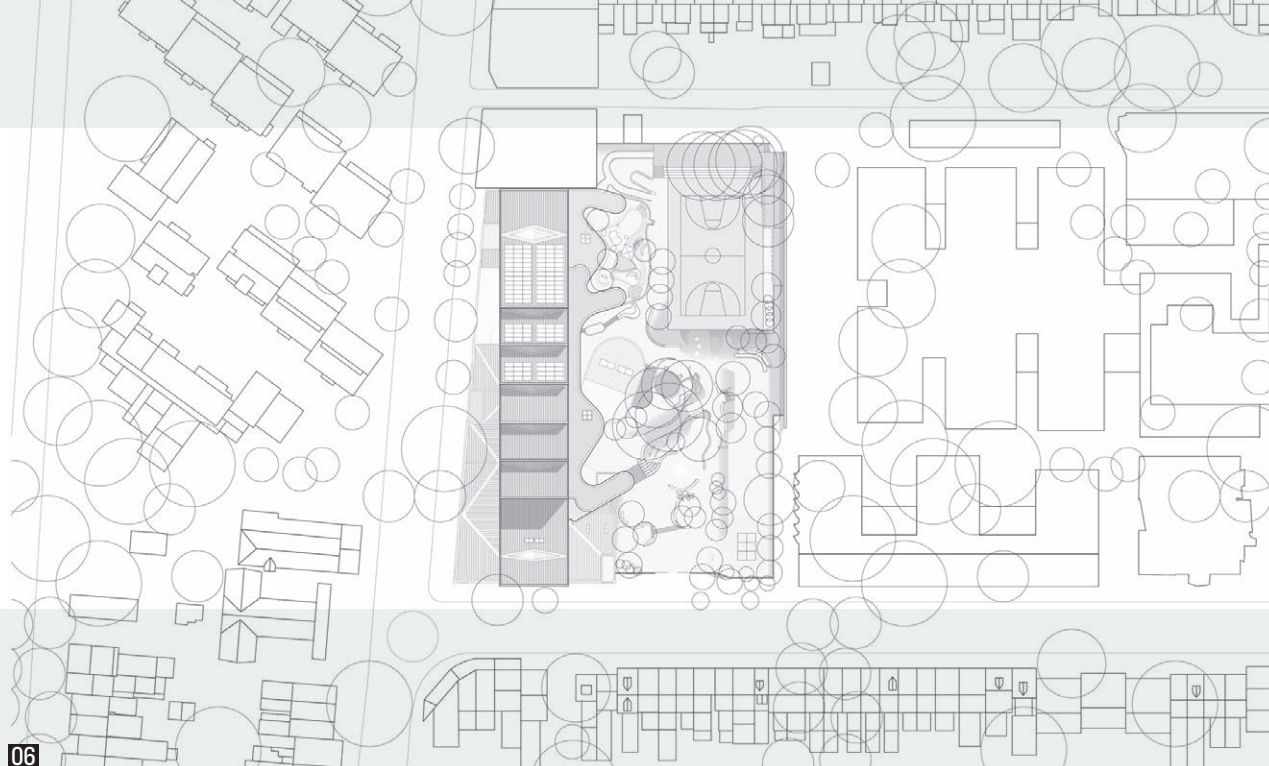
—Az iskola belső téri világának kialakításában a New Learning Environments oktatási tanácsadóival is együttműködtek a tervezők. Ennek eredménye egy rendkívül sokszínű, adaptálható térbeli konfiguráció, mely aktív, csendes, beltéri és szabadtéri oktatási és közösségi tereket kínál. Elhúzható falszakaszokkal a terek összenyithatóak, átjárhatóak, igény szerint alakíthatóak az aktuális foglalkozás jellegéhez és a résztvevők számához igazodva. A tantermek egyszerű fehér falait természetes hatású, natúr fa bútorzat egészíti ki, leülők, pihenősarkok és beépített tárolóhelyek. Az épület külső és belső

megjelenése kreatívan ötvözi a kortárs és hagyományos elemeket, tükrözve történelmét és a változó igényeket.

01-05 —A korábbi épületek bontásával jelentősen megnövekedett az udvar területe is. A kert egy őshonos növényzettel betelepített park, melyben sportpályák, játszóterek, mászóháló és egy száraz folyómedret imitáló szakasz is helyet kapott. Ez a felfedezésre, játékra inspiráló téri világ hozzájárul a természetet integráló, holisztikus tanulási környezet megteremtéséhez.

07 —A fenntarthatóságra, környezeti összhangra való törekvés az épület kialakításában is érvényesül. A ház energiahatékonysága érdekében a tervezők passzív stratégiákat alkalmaznak, többek közt kialakítottak esővízgyűjtő rendszert, megvalósul a természetes szellőzés, optimalizált megvilágítás és árnyékolás is. A termek ideális megvilágítottságát a felső szinten a megfelelően tájolt, fűrészfogas tetőzettel érték el, a további szinteken pedig magas parapetű, felső bevilágítókat terveztek, illetve függőleges árnyékolóbordákkal osztott, üvegezett felületek biztosítják a közvetett nappali fényt. A hullámzó perforált alumínium árnyékolószerkezet – a fedett-nyitott terek leválasztása mellett – megfelelően szűrt fényt biztosít az iskola közlekedő- és gyülekezőtereiben, mindemellett a sugárzó hőhatással szemben nyújt védelmet. Déli és nyugati oldalról a megőrzött, utcai fasorok biztosítanak természetes árnyékolást.

—Az épületben még egy kiemelt figyelmet kapó kulturális törekvés lenyomata érvényesül. A földrézsméretű ország aktívan keresi és építi a kapcsolódási pontokat korábbi

06

06 Helyszínrajz

07 Emeleti alaprajz - a szokatlan alaprajzi kialakításon megfigyelhetőek az összenyitható, újszerű megfogalmazású tanulóterek

08 A főbejárat markáns, biztonságot sugalló téglafal

aboriginal múltjával, a kolonizáció során megélt, sokszor erőszakos, civilizációs sokk okozta törésvonalak, sebek gyógyítására. Ez a kezdeményezés világ szinten példaértékűnek tekinthető, hogy egy önmagát korábban magasabbrendűnek tekintő, újfajta civilizációt hozó népesség, egyfajta önvizsgálatot tartva utólagosan felismeri egy túlhaladottnak tekintett, teljesen más alapokon álló világszemlélet értékeit. Ez a megközelítés az ősi ausztráliai, aboriginal hagyományok esetében elsősorban az ősök tiszteletét és a földhöz, a helyhez, a természeti környezethez való spirituális mélységű kapcsolódást jelenti. A helyen keresztül kapcsolódva az előttünk járókhoz, a lábnyomukba lépve, tetteikből, történeteikből tanulva válik a természeti környezet maga is identitást képző elemmé.

—A projekt általános jellemzője, ennek a szemléletnek az érvényesülése a „Connection to country” koncepció. A tervezés során az első nemzetek véneivel, és őslakos művészeti csoportokkal való kiterjedt együttműködés keretén belül elérték az aboriginal kultúra hiteles integrálását. Legfontosabb hozadéka az a szellemi örökség, mely a házat oly sok szálon köti a helyhez. A tervet átítatja a történeti és környezeti kapcsolódás szándéka, mint a koncepciót alapvetően formáló filozófiai megközelítés. Az együttműködés sok további, egymást kiegészítő részleten keresztül valósul meg, így például a díszítőművészeti alkotások képi világában, a környezet ábrázolásban, a történetmesélés hagyományának átörökítésében, és a téri világ egyes elemeinek formálásában is.

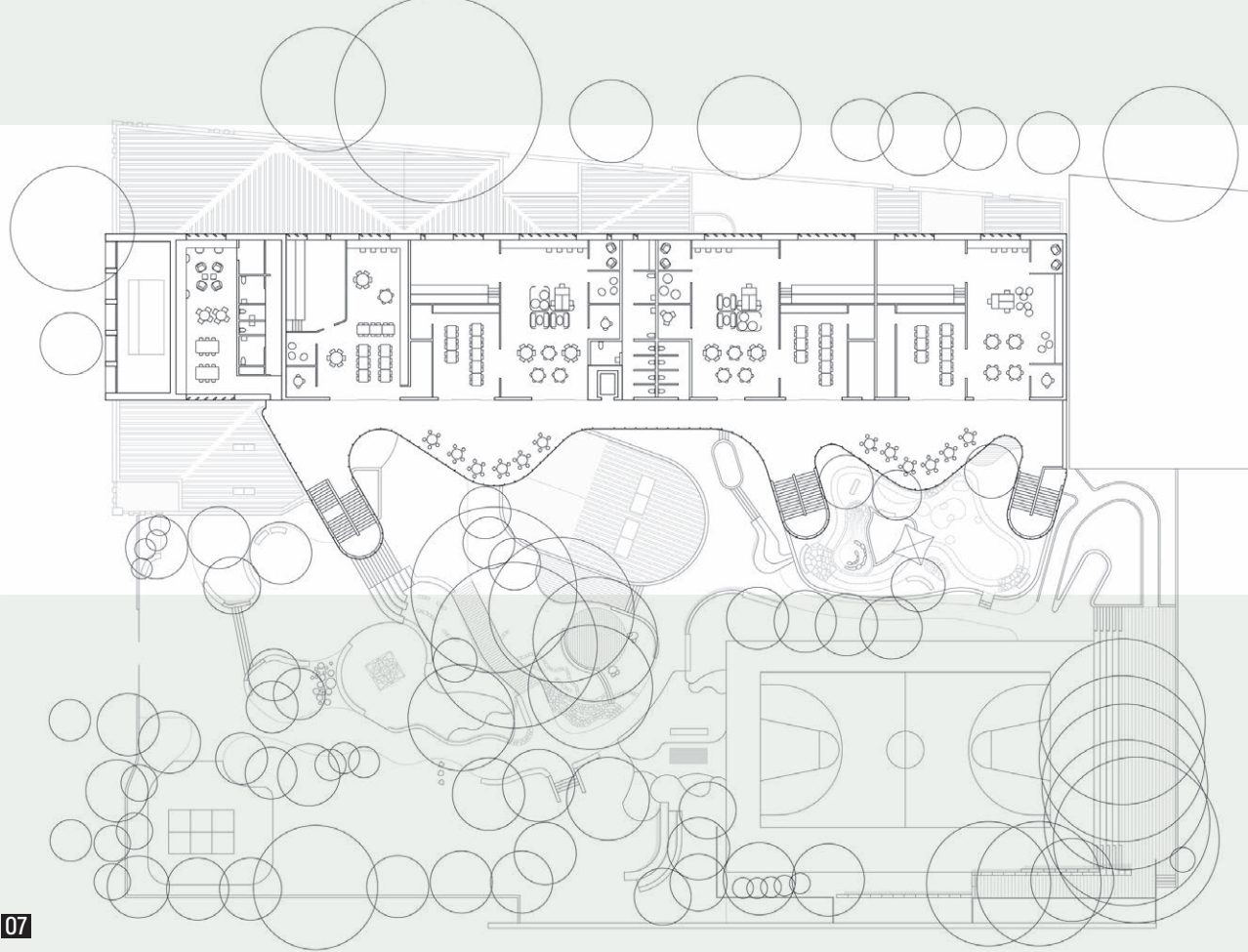
—Az épület udvara felől végigfutó ívelt árnyékoló feleveníti formájával és színvilágával a helyi topográfiát, mintázatában pedig az őshonos casuarina fák ismerhetőek fel. A korábban említett szabadtéri tanulóteraszok és kerti játszóterek mellett, hogy funkcionálisak,

egyben a hagyományos őslakos tanulási tereket is megidézik, elősegítve a természettel való kapcsolódást a tanórák során. A történetmesélés, mint a tudásátadás jellemző formája, kortárs eszköztáron keresztül érvényesül. Az épületen szétszórott QR-kódok összekapcsolják a diákokat és a látogatókat a föld és a növények történeteivel, az egész iskolát egyfajta élő tanteremmé alakítva. A folytonosság megőrzésének fontos eleme Blak Douglas és Neil Thorne őslakos művészek alkotásainak integrálása is, falfestmények, burkolati mintázatok és az üvegszerkezeteken megjelenő ábrák formájában. Ez a kulturális narratíva a diákok számára a mindennapi megélt valóság részévé válik, gazdagítva ezzel a tanulás élményét.

—Ezen értékek megőrzése, átgondolt integrációja az iskolát a hely alapú tanulás erőteljes példájává teszik. Így teljesebbé válik az épületben tanulás alapvető fogalma a generációkon átívelő alkotásokon és történeteken keresztül.

—A jövő oktatási tereinek modelljeként a Darlington Public School új mércét állít fel a régió számára. Az új iskola tervezése során érvényesülő döntések hitelesen mutatják be az fjcstudio elkötelezettségét a környezet-tudatos, helyalapú építészet létrehozása iránt. Az épített örökséggel és az őslakos hagyományokkal való kapcsolat, az innovatív térformálás, a fenntartható gyakorlatok és a környezeti kapcsolódás átgondolt egybe yúrásával a projekt megkérdőjelezi az iskolaépítészet hagyományos elképzeléseit. Mindezen rétegek egymásra épülve, a helyi közösséggel összefonódva alkotják az iskola élő, dobogó szívét.

—Ezek olyan tanulságok, melyeket valóban érdemes szem előtt tartani Földünk bármely pontján tervezőknek és beruházóknak egyaránt.

07

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Darlington Public School [honlap], hozzáférhető: <<https://darlington-p.schools.nsw.gov.au/>> [utolsó belépés: 2025-04-25].
- [2] Niland, Josh: „World Building of the Year 2024 awarded to Australian public school design inspired by Aboriginal culture”, *Bustler*, Nov 8, 2024, hozzáférhető: <<https://bustler.net/news/tags/world-building-of-the-year/1898>> [utolsó belépés: 2025-04-25].
- [3] Boscaini, Joshua: „Darlington Public School in Sydney's inner-city awarded World Building of the Year in international competition”, *ABC News*, 2024-12-10, hozzáférhető: <<https://www.abc.net.au/news/2024-12-12/nsw-darlington-school-design-award-world-building-of-the-year/104596522>> [utolsó belépés: 2025-04-25].
- [4] Alouani-Roby, Timothy: „fjcstudio's dual INDE.Award-winning school”, *Indesignlive*, 2024-09-03, hozzáférhető: <<https://www.indesignlive.com/projects/darlington-fjcstudio>> [utolsó belépés: 2025-04-25].

08

ÉPÍTÉSZ: Richard Francis-Jones, Elizabeth Carpenter, Jason Searl, Marika Haromo, Kathryn Aldover, Thevaki Sivasubramaniam, Mona Mengpa Zhang, Richard Tripolone, Jen Brandwood, Natalie McEvoy, Prachi Chauhan, Brooke Matthews, Chad Dao, Margaret Metchev, Max Jefferys, Ileana Lanfranco, Maria Martinez, Myrrhine Fabricius | KIVITELEZŐ: AW Edwards Pty Ltd | ÉPÍTÉSI MENEDZSMENT: Mace | TERVEZÉSI KONZULTÁNS: Ethos Urban | STATIKA: Meinhardt-Bonacci | GÉPÉSZET: Umow Lai | AKUSZTIKA: Acoustic Logic, Pulse Acoustics | TŰZVÉDELEM: Warrington Fire | ÖRÖKSÉGVÉDELEM: GML Heritage | GEODÉZIA: CMS Surveyors | KERTÉSZMÉRNÖK: Jones & Jones | URBANISZTIKA: Stantec | FENNTARTHATÓSÁGI KONZULTÁNS: Integral Group | OKTATÁSI SZAKTANÁCSADÓ: New Learning Environments | GRAFIKA: AW Signs | KÖLTSÉGVETÉS: Donald Cant Watts Corke

Author: Martina, Giustra

Affiliation: University of Pécs

Title: A FORMATIVE SPACE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 30-35, DOI: 10.33268/Met.2025.4.5

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.5>

Received: 11 June 2025

Accepted: 19 June 2025

Published: 18 July 2025

BLOOMINGDALE INTERNATIONAL SCHOOL, VIJAYAWADA, INDIA

ARCHITECT: ANDBLACK DESIGN STUDIO

Cocoon at the Bloomingdale International School redefines educational architecture with its innovative extension. Utilizing parametric design, the structure features a flowing, turf-covered roof and transparent glass walls, creating fluid, interconnected learning spaces that merge seamlessly with the outdoors. This pioneering design abandons traditional classrooms to encourage curiosity and freedom of movement, relying on its unique form and material honesty to create a stimulating environment. The school stands as an example for how architecture can shape a playful, non-conformist, and inspiring new way forward for education.

01

A TÉR, AMI NEVEL

BLOOMINGDALE NEMZETKÖZI ISKOLA |

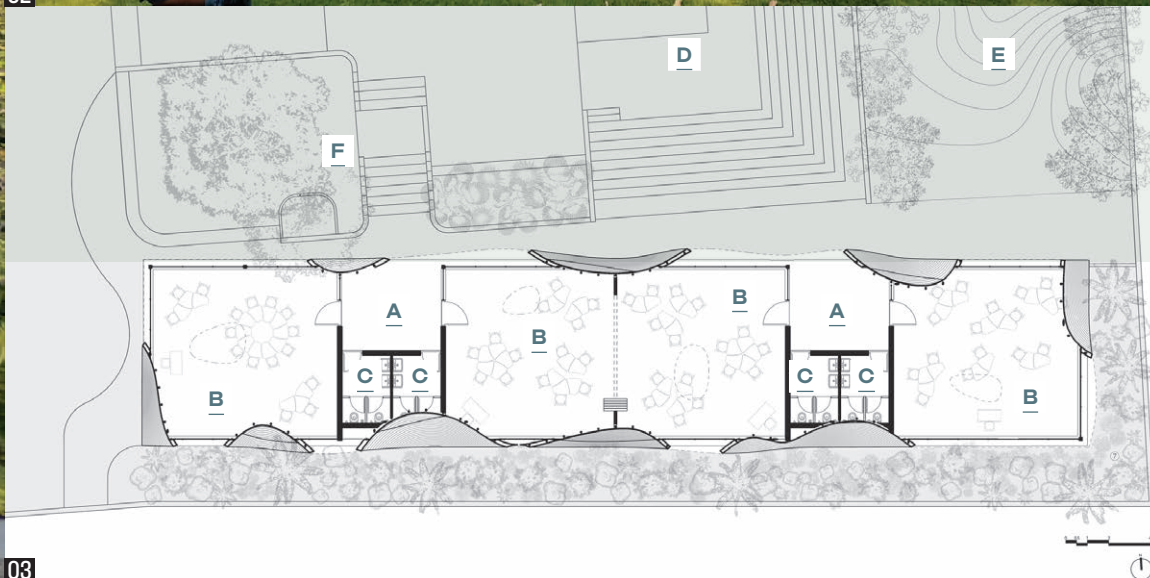
VIDZSAJAVADÁ, INDIA

A Jwalant Mahadevvala és Adity Rawat építészek által tervezett Cocoon nevű (körülbelül gubót jelentő) óvodai bővítés 2024 elején készült el a Bloomingdale Nemzetközi Iskola részeként, s azóta jelentős kortárs oktatási építészeti referenciaponttá vált mind helyi, mind tágabb léptékben. A projekt szakít a hagyományos iskolaformával, új alapokra helyezve a tanulási környezet térbeli és esztétikai megközelítését.

- 01 Felülnézet: felül a hernyó- vagy gubószerű új szárny, középen a süllyesztett udvar, alul a régi iskolaszárny
- 02 Fontos a gyerekek szemléletformálása is
- 03 Alaprajz: mindössze néhány foglalkoztató a vizesblokkal

02

03

A | Előtér
B | Foglalkoztató
C | Vizesblokk

D | Amfiteátrum
E | Domb
F | Játsszótér

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Andblack

FOTÓ | PHOTO
Vinay Panjwani

SZERZŐ | AUTHOR
Martina Giustra

—A bővítés karakterét a szerkezeti megoldás egyedisége, a formaalkotás bátorsága, valamint a megszokottól eltérő térszervezés határozza meg. Minden egyes elem szándékosan a nevelési terek újragondolását szolgálja – nem csupán funkcionálisan, hanem emocionálisan és érzékszervileg is. [1]

—Az új épületrész szakít a régióban (és a világ minden részén – a szerk.) jellemző, dobozszerű tantermi elrendezéssel és az oktatási terek konvencionális szervezésével. A Bloomingdale a térformálás eszközével reflektál az intézmény célkitűzéseiben is megjelenő pedagógiai törekvésre, amely tudatosan elmosza tanulás és játék határait, és magas minőségben értelmezi újra a gyermekkor környezetét. A bővítés egyedülálló paraméteres építészeti megközelítéssel, kísérleti téralkotással kíván paradigmaváltást hozni a kora gyermekkor oktatásában.

02

04

05

06

—A tervezési koncepció nem a megszokott vizuális ingerekkel – például harsány színekkel – operál, hanem az épített forma és tér kompozícióját használja a figyelem megragadására. [2] „Az épület ne illeszkedjen a tájba, hanem váljon tájjá” – e központi gondolat mentén jött létre a tervezés során a táj és az épület szerves egysége. A 370 m²-es alapterületű új óvodai szárny a meglévő iskolaépülethez kapcsolódik, a terep lejtését követő, súlylyesztett udvaron keresztül, amely természetes átmenetként szolgál a régi és az új beépítés között. A kialakított topográfia, valamint a mintegy százfős gyereklétszám fogadása lehetőséget teremtett a tér és forma komplex integrációjára – tájépítészeti, építészeti és belsőépítészeti szintézisére.

—A térszervezés alapja a fluiditás: a tanterem szabadon átjárható, egymással összefüggő egységként jelennek meg, ösztönözve az interakciót és a spontán mozgást. A központi udvar multifunkcionális tér, amely napszakától és használatától függően mint játszótér, tanterem, amfiteátrum vagy éppen mint medencetér működhet. Az

04

05

01

03

*A térszervezés alapja
a fluiditás:
a tantermek szabadon
átjárható, egymással
összefüggő egységként
jelennek meg,
ösztönözve
az interakciót
és a spontán mozgást*

- 04 A tájat kívánták megépíteni
- 05 A süllyesztett udvar terepadottság volt, de egyben elválasztja az új óvodát a régi iskolai szárnytól
- 06 Acélszerkezeten vasbeton héj hordja a tetőt

elválasztó falszerkezetek helyett padlótól mennyezetig futó üvegfelületek és tetőbe integrált felülvilágítók biztosítják a vizuális átjárhatóságot és a tér folytonosságát – ezzel gyakorlatilag megszűnik a kül- és beltér hagyományos dichotómiája.

—A hullámzó, organikus formájú zöldtető – amely dombos terepként viselkedik [3] – parametrikus tervezési eszközökkel jött létre. A tető fesztávolsága alatt nincsenek belső támaszok vagy válaszfalak, így teljesen szabad alaprajzi struktúra valósult meg. A projekt ugyanakkor szigorú költségvetési korlátok mellett készült, amely ésszerű, helyi erőforrásokra és technológiákra építő kivitelezési stratégiát tett szükségessé.

—A szerkezet előregyártott elemekből épült. A fém tetőváz helyszíni szerelés során nyerte el végső formáját, méghozzá kör keresztmetszetű acélcsővek speciális kialakítású csomóponti lemezekkel történő kapcsolásával, amelyek X és Y tengelyek mentén hajlított vonalvezetést követnek. A szükséges ív formáját a csomóponti elemek magasságának precíz változtatása

07

06

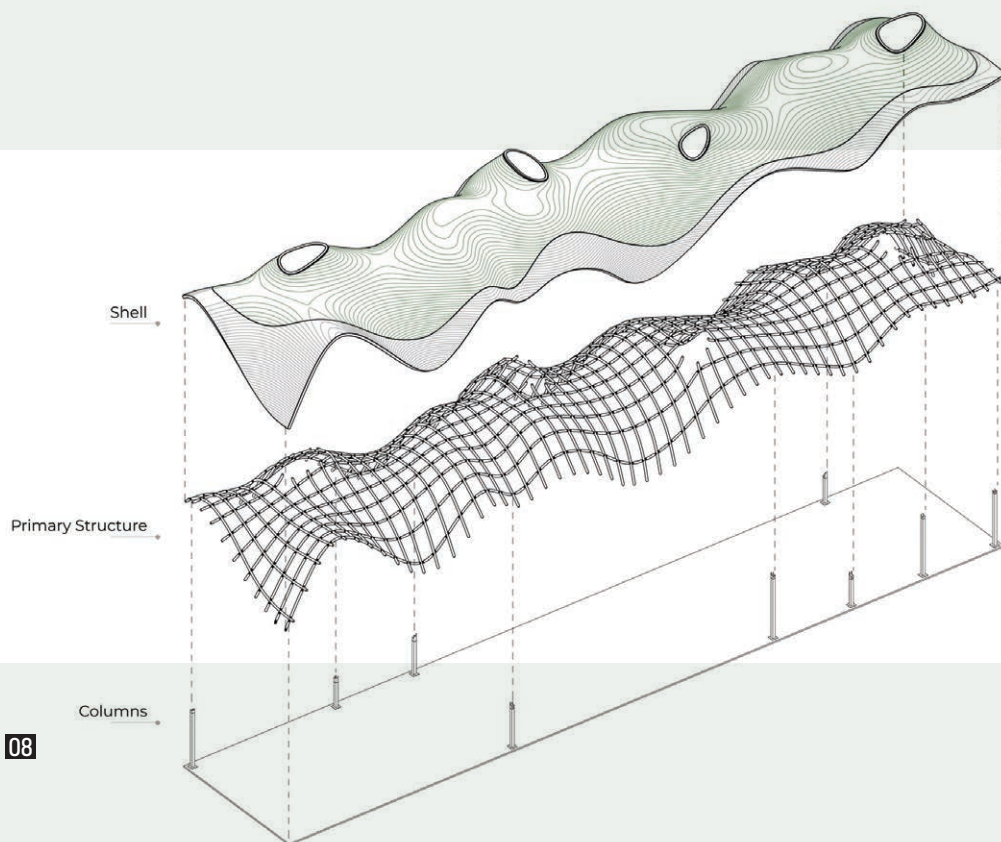
08

10

07

- 07 A szabadon formált tető természetesen parametrikus tervezéssel készült
- 08 A szerkezeti elv
- 09 Az acélszerkezet látszó elem
- 10 Egyedileg készültek a csomóponti elemek, precíz méretezéssel

08

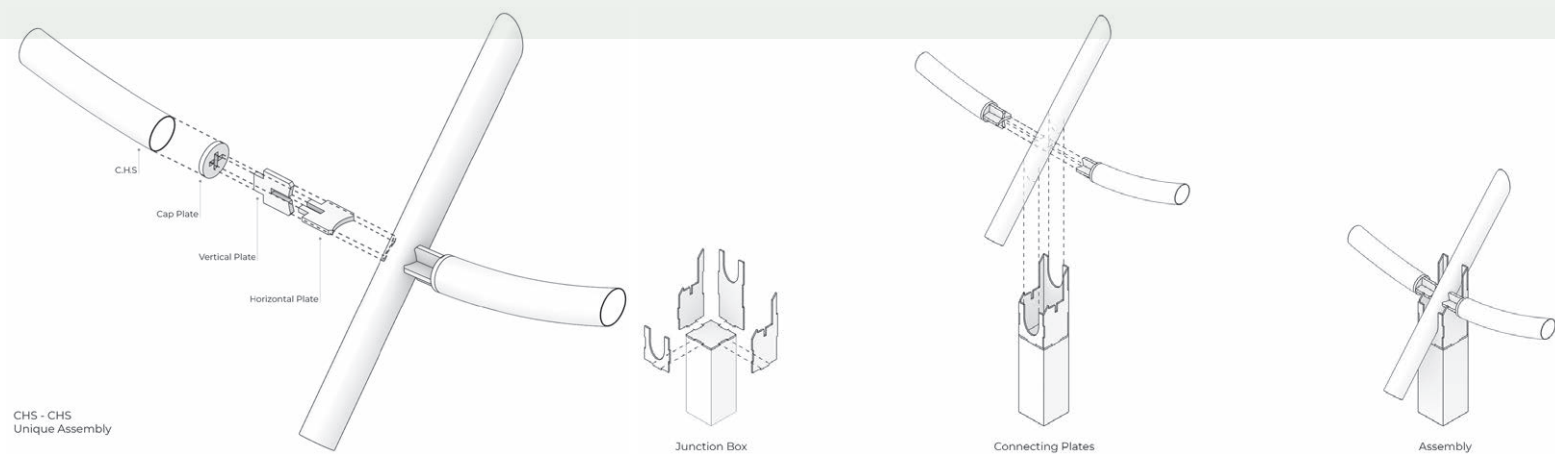
adta. A tető külső burkolataként vasbeton héjszerkezetet alkalmaztak, amely plastikusan simul rá a szokatlan geometriájú tartószerkezetre.

—A belső térben látszó módon alakított szerkezeti elemek és a külső füves táj között erős kontraszt alakul ki, ami egyúttal kiemeli az anyagok valódi karakterét. [4] A felülvilágítókön keresztül bejutó természetes fény finoman követi a tető ívét, egyúttal minden tanteremben világítási fókuszpontot hoz létre. A nap előrehaladtával változó fény-árnyék játék a tér élménydimenzióját tovább gazdagítja.

09

09

10

IRODALOM

- [1] Zevi, Bruno: *Verso un'architettura organica*, Einaudi, Torino 1945, pp 74-75.
- [2] Zevi, Bruno: *Saper Vedere l'architettura*, Einaudi, 1948, pp 35-36.
- [3] Giustra, Martina: Sárga léghajó = Yellow Airship, *Metszet*, Vol 14, No 6 (2023), pp 28-33.
- [4] Mario Cucinella Architects: Il nido d'infanzia di Guastalla, 2012 [honlap], hozzáférhető: <<https://www.mcarchitects.it/progetti/asilo-nido-iride>> [utolsó belépés: 2025-06-19].

MUNKATÁRSÁK: Jwalant Mahadevwala,
Adity Rawat | STATIKA: Shehzad Irani
(Schafbock design+workshop)

Author: Krisztina, Somogyi

Affiliation: Széchenyi István University of Győr

Title: FORTRESS, WITH OPEN POSSIBILITIES

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 36-43,

DOI: 10.33268/Met.2025.4.6

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.6>

Received: 06 February 2025

Accepted: 18 June 2025

Published: 18 July 2025

ELEMENTARY SCHOOL, ÉRD, HUNGARY

ARCHITECT: TAMÁS KARÁCSONY and BME
VERTIKÁLIS MŰTEREM (VERTICAL STUDIO)

The 24-classroom school and educational complex in Fenyves Parkváros, Érd, designed by the Vertical Studio of BME's Department of Public Building Design, as a case study in educational architecture within transitional urban peripheries. Built in a socially and structurally ambiguous setting with limited infrastructure, the school offers a stable architectural presence and clear internal organization. Its fortress-like exterior conceals a light-filled, adaptable interior conducive to both traditional and contemporary pedagogical approaches, including student-centered and project-based learning. The complex also features sports facilities and a thoughtfully designed but unused swimming pool, hinting at its intended role as a community hub. The Érd school ultimately stands as a durable, forward-compatible structure that illustrates both the promise and the limitations of current architectural practice in education, calling for deeper interdisciplinary collaboration to fully unlock its transformative potential.

01

ERŐD,

NYITOTT LEHETŐSÉGEKKEL

A BME KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI TANSZÉKÉNEK

„VERTIKÁLIS MŰTERMÉBEN” KÉSZÜLT ÁLTALÁNOS ISKOLA | ÉRD

Bizonytalan jellegű fizikai és szellemi környezetben a biztonságot sugalló megjelenés és a jól strukturált rend feltehetően a legjobb építészeti stratégia egy iskola tervezésekor. Érd Fenyves Parkváros Köznevelési Centrumának ideája 2016-ban kevéssé artikulált szándékok, így komoly szakmai program és partner hiányában indult el. A pár éve átadott és immáron másfél éve belakott iskola működését látva az épület számos olyan téri adottsággal bír, ami még kiaknázatlan. Karácsony Tamás, Major György és Klobusovszki Péter vezetésével a BME Középülettervezési Tanszékének „Vertikális műtermében” készült 24 tantermes általános iskola bár hagyományos erődnak látszik, de a közösségek irányába megnyíló, alternatívákat felkínáló pedagógia központ is lehetne.

*Az épület
esztétikai és
funkcionális
értelemben
is meggyőző,
kiemelkedő
alkotás, állandó
érték, így túlélő
majd a jelent*

- 01 A tantermi szárnyak különböző karakterű udvarokhoz kapcsolódnak, az alsósok épületrészében az összenyitás minden tanteremből direkt módon megoldott a nekik szánt udvar irányába

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
**Karácsony Tamás,
Klobusovszki Péter**

FOTÓ | PHOTO
Juhász Norbert

SZERZŐ | AUTHOR
Somogyi Krisztina

MEGNYUGTATÓ STRUKTÚRA

— Fenyves Parkváros Érdnek az M7-től északra húzódó része feltehetően a '80-as években kezdett beépülni. Jelleget egy domb adja, a kicsi utcákon haladva csak a kilátópontokon érzékelni, hogy az ország legnagyobb agglomerációs vidékén járunk, egy olyan gigászi szövetben, amelynek infrastruktúrája messze elmarad az ott élők igény szintjétől. Az iskolát keresve az utcák egy ideig még emelkednek, itt-ott komoly kátyúkat kerülgetve lehet áthajtani rajtuk. Csendes vidék ez, szinte hihetetlen, hogy a törökbálinti Mo-s csomópont egészen közel van. A Burkoló utcán érkezve a domb tetején nagyméretű, fegyelmezett, szigorúan szerkesztett tömb zárja le a negyedet. Nemcsak a léptékváltás erőteljes, hanem az

építészeti minőség is egyértelműen nagyot vált, a heterogén építéskultúra magabiztos, egynemű építészeti formálásba fordul át.

— Az iskola betonlábazatra épül rá, abból törtfehér színű vakolt fal emelkedik, amely kissé csillogó, négyzetes lapocskákkal díszített. Az épület erőteljes megjelenését finoman oldják a párkányok, amelyek horizontális irányban nemcsak tagolják és sávós hatásúvá teszik, hanem finoman meg is mozzgatják a felületet. A falak számos helyen áttörtté válnak: a sűrű színű, fixen beépített lamellák mögötti üvegfelületeken átsejlik a belső világ. A sarkon lévő tornatermi tömbnél átfordulva a Favágó utcára, a főbejárattal szemben már nincsen más, csak üres, sárban úszó placc, beljebb bokrok, erdő, nyugalom.

01

02

Feltehetően majd ezt a területet is felfalja egyszer a keres ház iránt vágyakozók újabb építési hulláma. Valójában az önkormányzat vízója már 10 éve is ez lehetett ide, hiszen 2016-ban tulajdonképpen egy új alközpont részeként született meg a beépítés terve, amiből viszontagságos módon, de megépült a mostani kritika tárgyát képező 24 tantermes általános iskola tanuszodával, tornacsarnokkal, sportudvarokkal, és vele párhuzamosan, de építészeti szemléletében eltérő módon egy óvoda. A gimnázium és a kereskedelmi szolgáltatásokat nyújtó beruházás – és sajnálatos módon a területről való kreatív gondolkodás – azonban elmaradt.

—Az iskola tervezését egészen kiváló csapat végezte, Karácsony Tamás DLA volt a felelős tervező, ráadásul nem is cégeként elnyerve a munkát, hanem az akkori érdi főépítész, Ágó Mátyás közreműködésével a BME Középülettervezési Tanszékén kialakított „Vertikális műteremben”.* Ha valahol, hát ott volt friss tudás arról, hogy milyen is építészeti értelemben egy jó iskola. Oktatási épületekről nemcsak tankönyvet írtak és kutatócsoport működött, de számos komplex terv, diplomamunka és sikeres DLA-kutatás is készült, például annak a Tánczos Tibornak a disszertációja, aki szintén a tervezőcsapatban dolgozott. Az érdi iskola kialakítása ennek ellenére komoly kihívás volt, és ennek az az oka, hogy az építész gondolatait lehorgonyzó információk hiányoztak: így nemcsak az említett helyszín identitása, de a program is bizonytalan volt, tulajdonképpen csak szándékként fogalmazódott meg. Miközben az egyetemen a digitális kor tudásalapú társadalmának térszervezési következményeiről készültek tanulmányok, [1] addig az érdi önkormányzat csak a népességnövekedésből következő

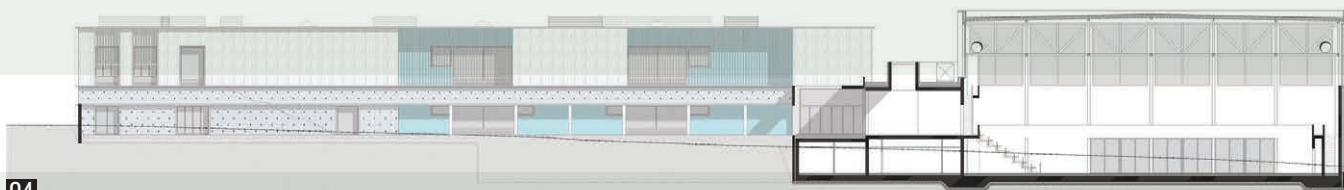
szükségletet érzékelte, és nem kapcsolt hozzá a beruházás előkészítésének időszakában olyan társszakmákat, pl. pedagógusokat, akik a mennyiségi elvárásokat minőségi gondolatokkal töltötték volna meg. A tervezés folyamata ezért elhúzódott, pénztelenségre hivatkozva a kiviteli tervek más irodákban készültek, majd a Covid akasztotta meg az építést, és az anyagárak is elszálltak: a viszontagságos építéstörténet ellenére, az iskola építészeti megjelenése és struktúrája kezeli a nehézségeket, a kivitelezés egyes apróbb látható problémái, vagy a külön készített belsőépítészeti-bútorozási megoldások mind orvosolhatók lesznek az első felújítás során. Az épület túléli a gyorsan változó igényeket, magabiztos értékszemléletével és téri gazdagságával számos új használat befogadására még nyitott.

MINDEN VÁLTOZIK, DE VAN, AMI ÖRÖK

—De miért is gond a pedagógiai program és a társadalmi egyeztetés hiánya a tervezés során? Az iskolák kialakítása ma sokféle paradigmát követhet: a hagyományos oktatás a reformpedagógiai szemléletekkel párhuzamosan létezik, ezekhez más térszervezés illeszkedik. A folyosós-cellás iskolai modellnek vannak alternatívái még Magyarországon is, pedig az elmúlt tíz évben inkább visszafelé, mint előre pörgött e téren az idő. Hogy milyen a jó iskola, az elsősorban nem építészeti probléma, hanem pedagógiai, sőt alapvető összetársadalmi kérdés, hiszen a köznevelés értékrendje pontos képet ad egy ország kultúrájától; előrevetíti a jövőt. A 21. században a digitális platformok elterjedése, a virtuális környezet térhódítása, a globalizáció és a Mesterséges Intelligencia által támogatott-fenyegetett valóság, tehát egy gyorsan változó kultúra

03

04

- 02 Az iskola központi aulája, a két oktatási szárny és az őket a Búvár utca mentén összekötő keresztszárny között bújik meg a városi közteret idéző belső udvar, amelynek a menzához kapcsolódó, lépcsőzetes térrésze alkalmas akár kültéri előadások megtartására is
- 03-04 Az iskola főhomlokzatán és a metszetén is jól látszik a sarokra illesztett tornaterem, amelynek karzata a főbejárat irányából direkt módon is megközelíthető, így külső sportmérkőzések vagy városi rendezvények megtartására is alkalmas a terem

lekövetése a pedagógia számára is komoly kihívás, hát még az építészetnek, hiszen az épületek rugalmassága kisebb, mint a bennük lévő életé. A gyorsan avuló tudás miatt a lifelong learning hozzáállás, az egyre individualisabbá váló környezetben a neurodiverzitás elfogadása, ehhez egyéni programok készítése, a mozgással és más élménnyel összekapcsolt tanulási módszerek megjelenése vagy a kreatív, projektalapú csoportmunkára alapuló oktatási szemlélet már egy ideje ismert a pedagógiában, de sajnos alig alkalmazott. „A szabad tanulás és tanítás a mobilitásra épül, ennek megfelelően kell szabad iskolai tereket kialakítani, amelyeket tovább tágít a fizikai és virtuális mobilitás. Az igazi kihívás a szabadságnak a biztonsággal való összeegyeztetése” [2] – írta Gyarmathy Éva neveléslélektani szakpszichológus. Ennek a szellemiségnek a téri feltételei az iskolában a nagyobb méretű és fejlesztőjátékokkal felszerelt udvarok, a tágas, multifunkcionális folyosók és szobák; a külső térhez való kapcsolódás; egy olyan gazdag téri világ, ami az érdei iskolában szép adottság, ezért az iskola a kortárs pedagógiai tevékenységeket is jól be tudná fogadni.

—A jövőkompatibilis oktatás nemzetgazdasági érdek is: az UNESCO és az OECD 2001-ben hat Szenárióban képzelte el az iskolák jövőjét: a status quo mellett Re-Schooling és De-Schooling modellt vázoltak fel, utóbbi az iskolának mint önálló intézménynek a megszűnésével is számol. A tradicionális iskola megmaradása a bürokrácia növekedésével és erőteljes központosítással jár együtt – írják a tanulmányban –, veszélye, hogy a jelenkor kihívásaira kevésbé reagáló működésmód a tanárok számára komoly feszültséget hoz, így a pedagógusok elvándorlásához vezethet. (Ehhez most talán ne is fűzzünk kommenteket.) A hagyományos iskola persze biztonságot ad és folyamatosságot érzékeltet, ami megnyugtató. Építészetre átfordítva a modellt, az ilyen iskola célja a bent lévő gyereket megvédeni a külvilágtól, ezért erős jellegű. Első

ránézésre az érdei iskolaközpont is ilyen. A klasszikus iskolában a tanítás kizárólag belső térben folyik hagyományos osztályterekben, jellemzően a tanár határozott vezetéssel, illetve speciális előadókban, mint a fizika-, biológia-, rajzterem és nyelvi labor. Az érdei önkormányzat elvárása is ez volt, de az iskola belső térszervezése számos lehetőséget megnyit, azonban a használók ezt még nem aknázták ki, és a bejárás során látott térhasználatok problémáikat is jeleznek. Így a könyvtár az impozáns tere ellenére inkább raktárként vagy plusz tanteremként működik, mint ahogyan a keresztszárnyban lévő speciális használatú terek (pl. a rajzterem) is osztálytermek. A vidéki CSOK hatására Érden ugyanis olyannyira megugrott a születésszám, hogy a tervezettnél jóval több (6) első osztályt indítottak el, így a kifejezetten tágas iskola bizonyos szempontból ma mégiscsak szűk, és ez konfliktushelyzetet szül. A helyes lépték építészeti értelemben bár pontosan artikulált, de a használat során is feltétel lenne az arányosság. Most Érden jelentősen túlhasználják az adottságokat.

SZABAD TÉRBEN MOZOGVA

—Az épületegyüttes szerkesztése képletszerű: a bejárat tengely kelet–nyugat irányban metszi át a területet, amelytől délre tornaterem, tornaudvar és uszoda található, északra, a szélesebb telekrészben pedig két iskolaszárny. Az épületekhez így három különböző karakterű és használatú iskolaudvar és délen sportudvar kapcsolódik, ezeknek a különböző jellegű külső tereknek a megléte nagy erény, az alsósok szárnyán a direkt kapcsolat az osztályterekkel fontos lehetőség. A legizgalmasabb a középső udvar belső világa, ami rejtve marad, hiszen a két iskolaszárnyat az északi telekhatáron a Búvár utca mentén keresztszárny is összeköti. A körbezárt udvar városi közteret idéz, amelyre a környező házak (tanterem és folyosók) néznek, és ahol gazdag társas élet folyik. Ez

06

02

05

- 05 A főbejárat egyik oldalán a tornaterem tömbje, másik oldalán nagy üres placc, egy iskolaudvar található, ahova az egyik tervfázisban még egy gimnáziumi szárny tervezése is napirenden volt
- 06 A szerkesztés képletszerű: a kelet-nyugat irányú központi tengelyen a nagy alula és a mélyföldszinten a menza található, ettől északra a három iskolaudvarral tagolt oktatási terek, a déli oldalon a tornaterem és a uszoda, illetve a köztük található sportudvar

a hely (majd egyszer) akár a kültéri tanuláshoz is differenciált lehetőségeket teremt. Az udvar karakterét és használatát az a szintkülönbség adja, hogy míg az oktatási szárnyakból a földszintre lehet kimenni, addig a déli oldalon az udvar egy szinttel lejjebb csatlakozik a központi aula alatt lévő menzához. A kettőt színházi lelátóként is értelmezhető lépcső köti össze. Hasonló lépcsőzetes téralakítás a MOME új zugligeti kampuszában is az egyik legsikeresebb megoldás – itt érdemes emlékeztetni arra, hogy az érdi iskola tervei 2016-ban készültek el.

—Az udvarokkal való tagolás hatása, hogy míg az intézmény kívülről kifejezetten zártnak tűnik, addig belülről természetes fényárban úszik, a széles oldalfolyosóknak köszönhetően kifejezetten szellősnek és tágasnak élehető meg az iskola. Kívülről azonban mindez elzárt, mert az északi oldal két sarkán lévő tágas udvarokat erőteljes betonkerítés védi, amely bár együtt lépcsőzik a dombtető változatos terepszintjével, de azért erőteljesen elhatárolódik a külvilágtól. A déli oldal ritmusképlete pedig éppen ellenpontozza az északit, ott a sarkokon két nagyméretű épület, a tornaterem és az uszoda mint két bástya zárja le a területet.

—A nyugati oldalon lévő főbejáratot a tornaterem-hez tapadó filigrán betonkeret jelzi csak, a tömb mellett

04

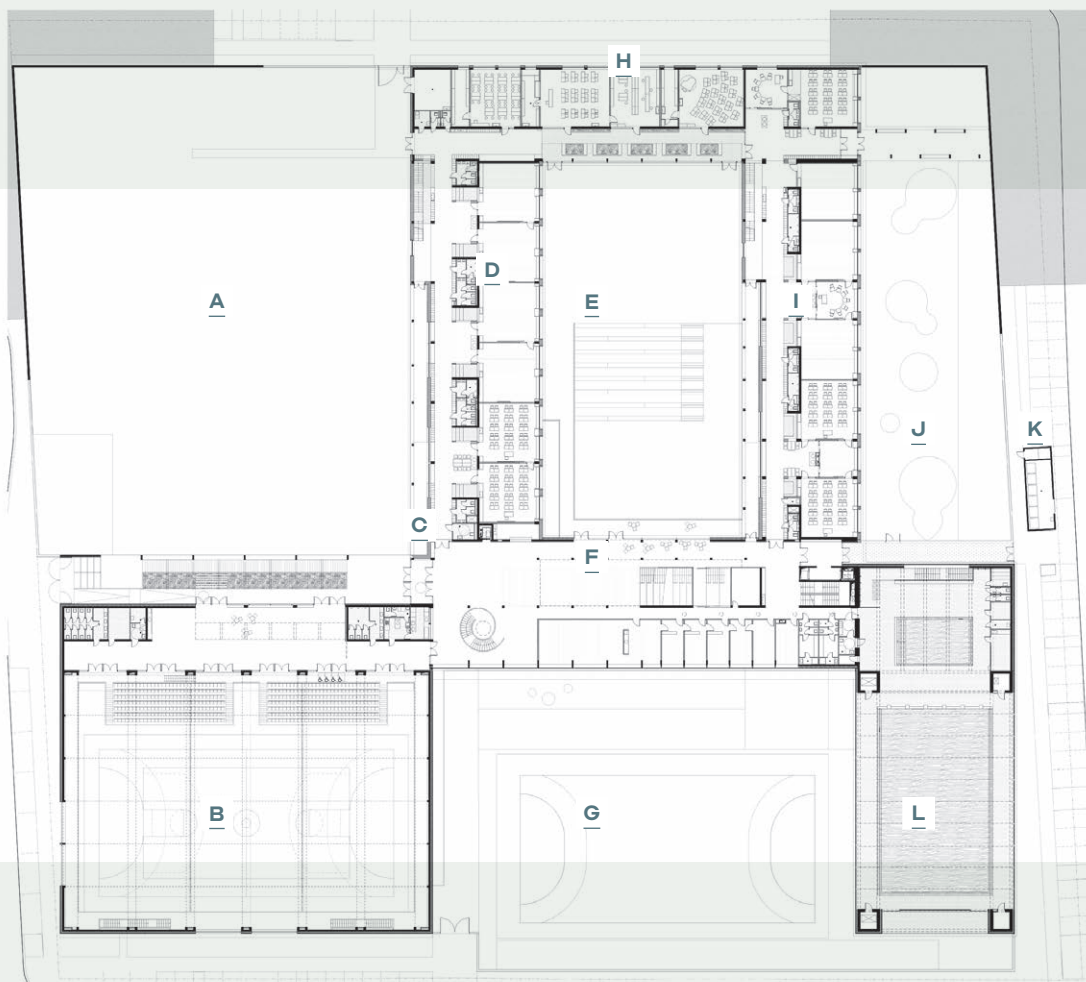
hosszan elvezetett, elegáns, fedett-nyitott folyosó végén lehet belépni az aulába, annak világa is kívülről rejtve marad. A külvilágtól való védettség és a belső téri szabadság ezen a helyen szépen megvalósul, de a pozitív társadalmi hatás érdekében érdemes lett volna a belső tér gazdagságából és nyitottságából többet kisugározni a környezet, a közösség felé.

05

KAPCSOLATKERESÉSEK, ÁTLÁTÁSOK, ÁTJÁRÁSOK

—Az iskolának, mint közösségformáló erőnek az értelmezése elvezet a jövő-szenáriók második modelljéhez, amely az iskola megújulását társadalmi szerepvállalásában és közösségi minőségében látja. A Re-Schooling vízióban az iskola kinyílik, többféle tevékenységet szervesen befogad, azaz közösségi központtá válik, vagy akár informális tanulószervezetté alakul át. És akkor álljunk is meg egy picit és gondolkozzunk el erről a vízióról! A közösségi központ gondolata ismerős, hiszen Jeney Lajos és kutatócsoportja már emellett érvelt az 1968–70 között az ÉVM által megrendelt kutatásukban is, ráadásul komplex nevelési központokból 308 meg is épült az országban. [3] Bár az érdi iskolaközpont nagyon messze van jelenleg ettől a szociálisan nyitott működésmódtól, de építészeti szempontból ennek befogadására a tér felkészített, ez a tudás

03

06

A		Iskolaudvar	G		Sportudvar
B		Tornaterem	H		Speciális rendeltetésű tantermek
C		Főbejárat	I		Alsósok szárnya
D		Felsősök szárnya	J		Kisiskolások udvara
E		Központi udvar lépcsőzetes leülőkkel	K		Uszoda hátsó bejárata
F		Központi aula	L		Tanuszoda és uszoda

az építések számára adott volt. A sporttevékenységek kapcsán a külső világ bevonhatósága egyértelmű, de más aktivitást is jól tudna támogatni az épület. Sajnos azonban a kapcsolatkeresés, úgy tűnik, nem érdekli a helyi vezetést, így például a Búvár utcáról szeparáltan megközelíthető uszodában nincsen víz, az nem működik. És bár az energiaárak tényleg az egekben vannak, mégiscsak elgondolkodtató, hogy micsoda pazarlás egy ilyen használaton kívüli uszoda. Nehezen hihető, hogy egy olyan sűrűn lakott agglomerációs környezetben, mint amilyen Érd, ne lehetne olyan gazdasági modellt kialakítani, ami a helyi lakosok, cégek és az iskolások érdekét egyaránt szolgálná. Az uszoda különösen szép élményt adó, tényleg kiválóan átgondolt hely: az iskolások a főtengely mentén érkeznének ide, a vendégek az egy szinttel lejjebb lévő öltözőkön keresztül, a hátsó utca felől juthatnának be. Kisebb tanmedence az úszásoktatást szolgálná, a szauna a wellnessfunkciókat erősítené, a nagymedencében akár kisebb versenyeket is lehetne szervezni. Milyen ország az, ahol nem élnek egy ilyen lehetőséggel?

—Az uszoda építészeti kialakítása a nagy fesztáv elegáns áthidalását célozta meg: a sarkokon lévő 3x3 méteres üreges vasbeton pillérekre két, hosszan futó, 4 m széles faltartó gerendát képzeltek el a tervezők. Bár a tér ma

08

is nagyvonalú, de a kivitelezés során sokkal banálisabb megoldás valósult meg, 6 méterenként pillérek épültek. Ismételten a kihagyott lehetőségek miatt bosszankodom: pénzügyi szükségsgre hivatkozva a BME jeles építész és mérnök szakemberei helyett a kiviteli tervek már más irodákban készültek, és művezetni is csak addig hívták vissza a tervezőket, míg annak pénzügyi vonzatával nem szembesítették a megbízót. A legfontosabb építészeti döntések erejét azonban nem tudja elvenni semmi sem, így a térarányok gyönyörűek, és a térélményét fokozza, hogy több irányba is kilátni az uszodából.

—A tornaterem kialakítása is lehetőséget ad különböző közösségi események befogadására, a tér két megközelíthetősége is ezt jelzi. A főbejáratról induló fedett nyitott folyosóról a tornaterem emeleti szintjén lévő fogadótérbe és onnan a galéria lelátóra lehet direkt bejutni, tehát az iskola érintése nélkül meg lehet érkezni akár sporteseményre, akár bábra, merthogy a hatalmas csarnok erre is alkalmas. Ráadásul a tornaterem a külső sportudvarral is összenyitható tér, ami tovább javítja használhatóságát. Az iskolások számára az aulából egy lépcső vezet az egy szinttel lejjebb lévő öltözőkhöz és a küzdőtérhez, ami függönnyel három tornateremre osztható. Mobil lelátókkal a tornaterem könnyen átalakítható mérkőzések

07

befogadására, az MBI-es női kézilabdacsapattal rendelkező Érd számára ez nyilvánvalóan vonzó opció. A sportcsarnok és az uszoda okos térszervezése, téralakítása kapcsán Karácsony Tamás Esztergomban megépült tornacsarnoka vagy Gelsén lévő iskolájának uszodája is eszünkbe juthat, sőt a homlokzatok formai tagoltságában, a síkok finom ki-be mozgatásában is ráismerhetünk tervezői kéznyomára. Az építészeti kvalitás átlényegíti a tereket.

KÖZÖSSÉGEK, CSOPORTOK ÉS EGYÉNEK A TÉRBEN

—A flexibilis használatot lehetővé tevő közösségi terek az iskola belső életének is motorja, az OECD tanulmánya is ezt a funkciót hangsúlyozta, a pandémia távoktatása és izoláltsága óta ennek fontosságát talán magyarázni sem kell. A digitális korban azonban nem egyszerű közösséget létrehozni: pár évtizede még nem volt sejtethető, hogy eseményszervezőknek és mediátoroknak kell dolgozniuk ezen. Az építészet is fontos eszköz a társas interakciók erősítésében – ebben az iskolában a tér központi tengelyében lévő nagyméretű aula egyértelműen az iskola szívécsakrája. A bejáratnál szemben induló széles lépcső úgy működik, mint egy színházi lelátó, ahonnan nézőként is lehet szemlélni a többieket, vagy éppen központi figuraként, aktorként is magára vonhatja egy-egy diák a figyelmet. Goffman 1963-as teóriája szerint ugyanis a publikus térhasználatnak lehet metaforája a színház, ahol különböző szerepeket öltenek magukra az emberek. [4] A széles, leülésre alkalmas lépcsősor Herman Hertzberger holland strukturalista építésznek köszönhetően vált közismertté, de persze az aulának a magyar iskolaépítészeti hagyományban is van előképe. A zsidongót (mint teret és mint szót is) Kismarty-Lechner Kamill vezette be még az '50-es években, majd a Jeney Lajos névvel fémjelzett iskolákban is központi szerepet kapott ez a tér. Az érdi

07

iskolában az aula olyan szociális mag, amely eseménytér is, de akár foglalkozások tartására is alkalmas lehetne.

—De nemcsak itt teremtenek az építészek sokféle használatot, hanem a folyosók és közlekedők az iskola egészében felértékeltek. A lépcsőházak és folyosók szövedéke, a belső homlokzat fémlamellái mögött itt-ott kialakuló teraszok, az alsósok épületszárnyában a bekuckózós ott-honterek, a leülést támogató falépcsők számtalan lehetőséget adnak a barátkozás, a pihenés, az elvonulás és a tanulás számára is. Ahogyan írtuk, a jelenkor igényei sokfélék, ezt a különböző léptékű és karakterű terek megéléte támogatja, mert ez hozza létre az összeillést az aktivitásában, létszámában és akár habitusukban eltérő használók és a tér között. A differenciáltság az alsósoknál az oktatási terekben is megjelenik: két tanterem közé olyan csoportszoba ékelődik, amely projektfoglalkozásokat és mikroaktivitást is behív.

FORDULJON BIZALOMMAL...

—Ma az Alfák járnak általános iskolába, azaz egy olyan digitális eszközökön nevelkedett generáció, akiknek nem kell elmagyarázni, hogy mi az az app vagy az Insta, és akik számára a könyvolvasás már csak ritka attrakció. Látva őket, úgy tűnhet, hogy az élet, az iskola is radikálisan más, mint volt akár tíz évvel ezelőtt. És bár ez is igaz, ugyanakkor van, ami állandó, sőt a múltból is van mit újratanulni. A közösségi terek kapcsán például eszembe jutnak Jeney Lajosnak az 1965–67-es német, svájci, finn és holland tanulmányútja utáni leírt gondolatai, amelyek arra hívták fel a figyelmet, hogy az iskolák a helyi közösség igényeit támogató sikeres központokká (community schools, community centers) csak akkor válhatnak, ha a programalkotásban az építészek és a pedagógusok mellett részt vesznek „mindazon szakmák reprezentánsai is, akiknek köze lehet az intézmény tervezéséhez és működtetéséhez; így a munkában együttműködnek a településtervezők, a népművelők, a közigazdászok, az orvosok, a szociológusok, a demográfusok, a politikai vezetés és a szülők képviselői, valamint a jövőbeni üzelmeltető képviselői”. [5] Mit is mondjak erre? Felidézve az érdi Fenyves Parkváros Köznevelési Centrum építészeti hiábavaló igyekezetét, hogy partnert találjanak felvetéseik társadalmi tartalommal való csiszolásához, és látva a jelenkori működés nehézségeit, az az érzésem, mintha a jövő néha mögöttünk lenne. Az épület esztétikai és funkcionális értelemben is meggyőző, kiemelkedő alkotás, állandó érték, így túléli majd a jelent. De félve nyitottam meg az OECD legújabb, 2021-ben készült és 2040-ig tartó új oktatási vízióját, mert az oktatásnak tényleg jelentősen változnia kellene, és hát mit tegyünk a víziókkal, ha azt a meglévő tudást sem használjuk ki, amely már több évtizede itt van velünk? Ha a pedagógia és a politika nem lát partnert az építészen, ha nem fogja fel a társadalom, hogy az építészek kvalitása, szaktudása, tapasztalata, extra energiái és amúgy meg nem fizetett erőfeszítései sem elegendőek önmagukban, akkor nem tudunk nagyot lépni előre. Mert addig nem lesz a kortárs építészetnek átütő sikere, amíg a többi szereplő nem fogalmazza meg okosan saját szándékát, működésmódját, igényét, és nem ismeri fel még egy kiváló építészeti alkotásban sem saját lehetőségeit.

08

- 07 Az iskola szíve-lelke a központi aula, amelynek lelátószerűen kiképzett lépcsője és az emeletről való rálátás lehetősége kedvez a társas interakcióknak, a közösség kialakulásának
- 08 Wellness, szauna, tanmedence és pazar kilátásra nyíló nagymedence: minden van, csak a víz hiányzik belőlük, ami szomorú képet fest az iskolák működésének mai nehézségeiről

ÉPÍTETTŐ: Érd MJV Önkormányzata | GENERÁLTERVEZŐ: BME Középülettervezési Tanszék | ÉPÍTÉSZ TERVEZŐK: Major György DLA, Klobusovszki Péter DLA | MUNKATÁRSÁK: Alkér Katalin DLA, Kovács Zsófia DLA, Bartha András Márk DLA, Gyulovics István DLA, Studio Konstella Kft. Táncoz Tibor DLA | STATIKA: †Pozsgai István | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Marosi Zsolt, Zöhl András (DuServ Kft.) | ÉPÜLETVILLAGOSSÁG: Méhész Márton (VA-IQ Kft.) | TŰZVÉDELEM: Dr. Takács Lajos Gábor (BME Épületszerkezettani Tanszék) | KÖZLEKEDÉSTERVEZŐ: Wettstein Miklós (Wettstein & Társa Bt.) | KONYHATECHNOLÓGIA: Polnauer Lajos (Gastro-Optik Bt.) | AKADÁLYMENTESÍTÉS: Kormányos Anna | AKUSZTIKA: Dr. habil. Reis Frigyes | FELVONÓTERVEK: Benka Csaba (Lifttechnika Kft.) | USZODATECHNOLÓGIA: Kirschner József (Dialcont Kft.) | KIVITELI TERV: Magyar Energia Centrum Kft. | KIVITELEZŐ: Fejér B.Á.L. Építő és Szolgáltató Zrt.

MEGJEGYZÉS

* Ágó Mátyás több hasonló együttműködést kezdeményezett a település és a tanszék közt. A Fenyves Parkvárosban megépült iskola tervezői: Alkér Katalin DLA, Bartha András Márk DLA, Gyulovics István DLA, Kovács Zsófia DLA, Táncoz Tibor DLA

IRODALOM

- [1] Kerékgyártó, Béla – Szabó, Levente (eds): *Építészet és Oktatás, A BME Építőművészeti Doktori Iskola tanulmánykötete* 2015/2016.
- [2] Gyarmathy, Éva: „Tanulás, mozgás, tér szabadon és biztonságban”, in Somogyi K – Bedecs-Varga É: *Iskola Mozgásban*, BME Építőművészeti Doktori Iskola 2020, p 9.
- [3] Géczi, Zsuzsanna: „Nevelési központok elméletben és gyakorlatban, Jeney Lajos kutatásai”, in Kerékgyártó Béla PhD – Szabó Levente DLA (eds): *Építészet és Idő*, BME Építőművészeti Doktori Iskola, 2017, pp 130-145.
- [4] Goffman, Ervin: *Behaviour in Public Spaces*, Free Press, New York 1963.
- [5] Géczi, Zsuzsanna: „Nevelési központok elméletben és gyakorlatban, Jeney Lajos kutatásai”, in Kerékgyártó Béla PhD – Szabó Levente DLA (eds): *Építészet és Idő*, BME Építőművészeti Doktori Iskola, 2017, p 132.

Author: Andor, Wesselényi-Garay

Affiliation: Óbuda University

Title: CAN SOMEONE WHO HAS EVERYTHING PRESCRIBED PLAY?

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 44-49,

DOI: 10.33268/Met.2025.4.7

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.7>

Received: 28 May 2025

Accepted: 13 June 2025

Published: 18 July 2025

REFORMED CHURCH KINDERGARTEN,
GYÖMRŐ, HUNGARY

ARCHITECT: DEZSŐ EKLER

Launched in 2018 by the Reformed Church in Hungary and financially supported by government funding, the nationwide kindergarten development program aimed to provide modern educational environments. One such kindergarten being the Gyömrő kindergarten. Despite a

tight urban site, the building achieves spatial generosity and a playful, complex architectural language through a rational, rectangular floor plan and a rising gabled roof that reflects the internal hierarchy of spaces. The design strategically integrates curved wall elements and varied ceiling heights, creating a spatial rhythm that evokes architectural metaphors rather than mere functional solutions. Ekler's approach blurs the line between building and monument, merging practical needs with poetic form. The kindergarten in Gyömrő thus becomes more than an educational facility: it is an architectural statement that invites interpretation, a pedagogical landscape where spatial complexity fosters imagination, and a built response to the challenge of creating meaningful public architecture under prescriptive constraints.

01

HOGYAN TUD JÁTSZANI AZ, AKINEK MINDENT ELŐÍRTAK?

EKLER DEZSŐ REFORMÁTUS ÓVODÁJA | GYÖMRŐ

02

A Magyarországi Református Egyház 2018-ban indította el országos óvodaprogramját, amelynek keretében 66 intézmény újult meg, illetve 46 helyszínen emeltek új óvodát. A programot Magyarország Kormánya 35 milliárd forint vissza nem térítendő támogatással finanszírozta. A cél egyszerű volt és világos: korszerű nevelést szolgáló környezetet teremteni. Az eredmény: 2949 új óvodai, valamint 177 mini bölcsődei férőhely, több mint 450 új munkahely, amelyből legalább kettőszázát óvodapedagógusok töltötték be.

- 01 Főbejárati homlokzat, amelynek dinamikus aszimmetriája abból eredt, hogy a Kassai út felé eső szakaszon a tetőtérbe kerültek azok a helyiségek, amelyeket az előírások szerint nem kellett a foglalkoztatókhoz kapcsolni
- 02 Kassai úti főhomlozat. Egy hosszú rámpa biztosítja az akadálymentes megközelítést
- 03 Monumentális homlokzat az oldalkert irányából a személyzeti bejárattal. Az íves falkonzolok célja az volt, hogy oszlopok nélkül teremtsék meg a „tornáctető” szerkezetét

03

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
Ekler Dezső

FOTÓ | PHOTO
Bujnovszky Tamás

SZERZŐ | AUTHOR
Wesselényi-Garay Andor

—Az ország minden részét lefedő programot az Óvodafejlesztési Projektiroda koordinálta, az egyház négy kerületét érintette, és minden fejlesztés – a helyi igények figyelembevételével ugyan, de – egyedi tervezési és kivitelezési eljárással valósult meg. A gyerekeket fogadó első intézmények 2021 szeptemberében nyíltak meg, 2022-ben és 2023-ban újabbak követték őket, közöttük Ekler Dezső három óvodája Mándokon, Gyömrőn és Dunaharaszton. Ezt a 2022-ben átadott három épületet sajátos formai asszonánc köti egymáshoz, amelynek stílári eredete az Ekler által hat évvel korábban tervezett nyíradonyi gyümölcsleüzem formálásában keresendő. [1] Meglehet, elválaszthatatlan egységként tárgyalja majd az építészettörténet a három ovit, a továbbiakban a gyömrői kisdudóvót mutatjuk be részletesebben.

—Ekler Dezső tervezési tendereljáráson nyerte el a munkát, amelyet szinte elképzelhetetlenül rövid határidővel és büdzsével kellett elvégeznie. A rendelkezésre álló telek rendkívül szűk volt, a feszes program pedig kiélezte az elvárt négyzetméterekkel folytatott harcot. Mindez rendkívül ökonomikus alaprajzot eredményezett: a ház három telekhatár közé feszítve, szabályos téglalapként áll helyszínén, a lehető legnagyobb teret adva a kertnek és a foglalkozásoknak.

—A négycsoportos óvodában a csoportszobák délnyugati irányba, az összefüggő udvar felé tájolódnak. Ezeket

egy hatalmas előtér választja el a kiszolgálóegységektől: a Kassai út felé eső torna- és rendezvényteremtől, továbbá a konyhaiüzemtől és a személyzeti öltözőtől. A Kassai útra merőleges elrendezés lehetővé tette, hogy a fő helyiségek sora kiegészüljön egy elkülönített orvosi szobával.

—A gépkocsibeállók elkülönítetten, a kert légvégebe kerültek, kerítéssel leválasztva. A fő gyalogos bejárat az épület tengelyében nyílik, és előtérként a teljes épületen áthatol. A gazdasági bejárat a konyhai kiszolgálás, továbbá a bútor- és hulladékszállítás céljára az oldalkert felől biztosított.

—Az alaprajzi kompozíció egyszerű téglalap formát ölt, kompakt tömegképzéssel és racionális belső renddel. A különböző belmagasságú helyiségek (csoportszobák, kiszolgálóegységek, rendezvényterem, emeleti irodák) térarányai az épület enyhén emelkedő nyeregterető-formájában tükröződnek. Alacsonyok a hátsó kiszolgálórészek és a foglalkoztatók, míg a legmagasabb terek a többcélú tér és az emeleti adminisztráció számára biztosítottak. A folyosó felé egyre magasabbak a csoportszobák belső részei is.

—Az utcai és oldalkerti homlokzatok zártabbak, egyszerű nyíláskiosztással. A kert felé néző homlokzat ezzel szemben teljes felületen üvegezett, így a csoportszobák teraszai hangsúlyosan jelennek meg. A színezési koncepció a lakókörnyezet karakteréhez illeszkedik: világosszürke

05

07

04

04

vakolat, középszürke fémlemez tetőfedéssel. Az utcai kerítés tömör és áttört mezőkből áll: acélpálcás szakaszok impregnált zsalukő lábazatokkal és áttört kapuszárnyakkal váltakoznak, követve a környezet anyag- és színvilágát.

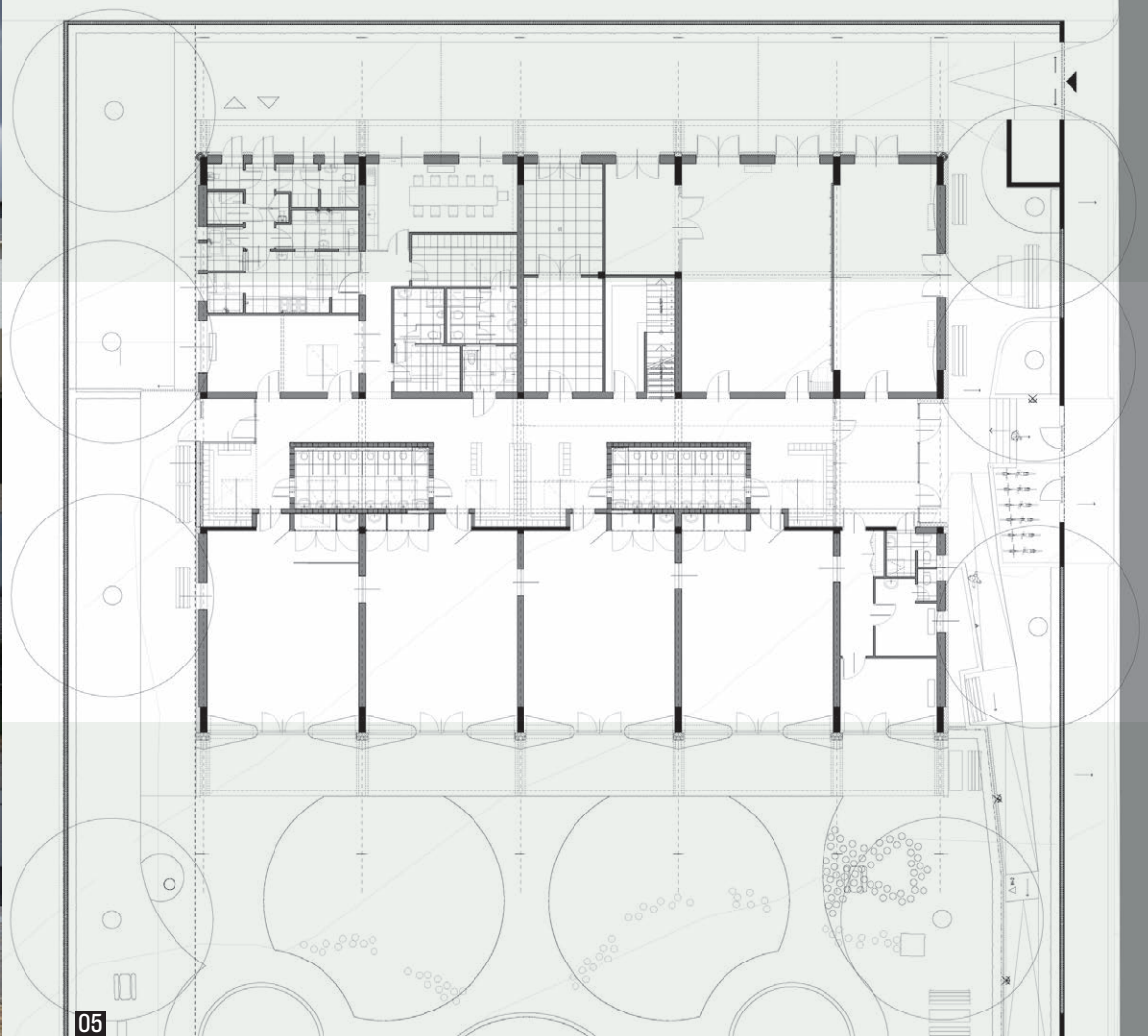
—A program aszimmetriája – hogy tudniillik a tetőtérbe csak az alaprajzi igények egyharmada kerülhetett – sajátos és szerencsés kétarcúságot eredményezett az épület tömegében és a homlokzatokban. A Kassai úti főhomlokzat dinamikus részaránytalansága a hátsó kerti bejáratnál már csaknem tükörtengelyes homlokzatra vált. Végeredményként olyan monumentális együttest kapunk itt, amely egyszerre idézi Étienne-Louis Boullée temetkezési emlékművét és Robert Venturitól a Vanna Venturi-házat. Tisztában vagyok azzal, hogy mindez csak ráolvasás, ám e szűkös keretek között megvalósított óvoda lenyűgöző tulajdonságának épp azt vélem, hogy

01
02
03

folyamatosan csábít a legeltérőbb interpretációkra, az erős olvasatokra.

—Elsőként a forma. Az ovi – ahogy már erre utaltam – a nyíradonyi gyümölcsleüzem formai variánsának tűnik az íves falkonzolok miatt. Csakhogy Gyömrő nem pontosan arról szól, mint Nyíradony. Utóbbi ugyanis Ekler Dezső metafora- és nagyításméletének építészeti példája, [2] amely a kiharapás motívumára épül. A geometria szintjén megtaláljuk Gyömrőn is a körívek motívumképző erejét, például a főbejárat és a közép folyosó kialakításában. A ház gerinctengelye képzetes dongaboltozatként tárja fel a helyiségeket. Ebbe a tengelybe feszülnek be a foglalkoztatók vizesblokkjai, íves tetejű tömegként visszahozva a folyosótér helyenként rejtett építészeti jellegét, a dongát. A kompozíció sajátos pulzálást biztosít a belső térnek, amelyhez mint „háttérhez az alak” viszonyul a vizesblokk. Ráadásul Ekler az „összetettség és ellentmondás” [3] elveit követve a dongaívek tengelyét

06
08

- 04 A foglalkoztatók teljes üvegfelülettel nyílnak a kert felé. Az átmeneti tér az íves falkonzollokkal gyámolított tető alatt alakul ki. A foglalkoztatók elé tervezett lócák „eltolják” a forgalmat a homlokzattól annak érdekében, hogy az ovisok még véletlenül se verjék rohángálás közben fejüket az ívekbe
- 05 Földszinti alaprajz. A rajzon a felső traktusban a négy foglalkoztató és a bejárat mellett az elkülönítő az orvosi szobával. A folyosó másik oldalán az utca felé a többrendeltetésű rendezvényterem, amely imateremként is működhet. A bal sarokba a személyzeti öltöző és a konyhaüzem került

a foglalkoztatók irányába tolja el, ezért a vizesdobozok íves falai a csoportszobákban is megjelennek. Mindez viszont a foglalkoztatókat teszi játékosná, zezugossá. Csak néhány mozdulat eredménye, és mégis: épületléptékű játszótér-diagramként jelennek meg a belső terek. Erősíti ezt a képzetet, ahogy Ekler a vizesdobozok felső sarkait levágva enged természetes fényt a mellékhelyiségekbe. A gesztus feloldja ezeknek az elemeknek a ház jellegét, helyette egy építőjáték kubusaiként engedi láttatni azokat. Mindez azért figyelemre méltó, mert nem színekkel vagy ornamentikával, hanem sajátlagos térbeli kompozícióval éri el hatását.

—Míg a középfolyosó a dongaív ürügyén válik a tér és a test játékterévé, addig ugyanez a motívum megfeleztve – vagyis féldongaként – az elvétel, a hiány gesztusával fogja össze a csoportszobák kerti teraszait. Miközben az íves falkonzollok a foglalkoztatók ritmusa szerint osztják

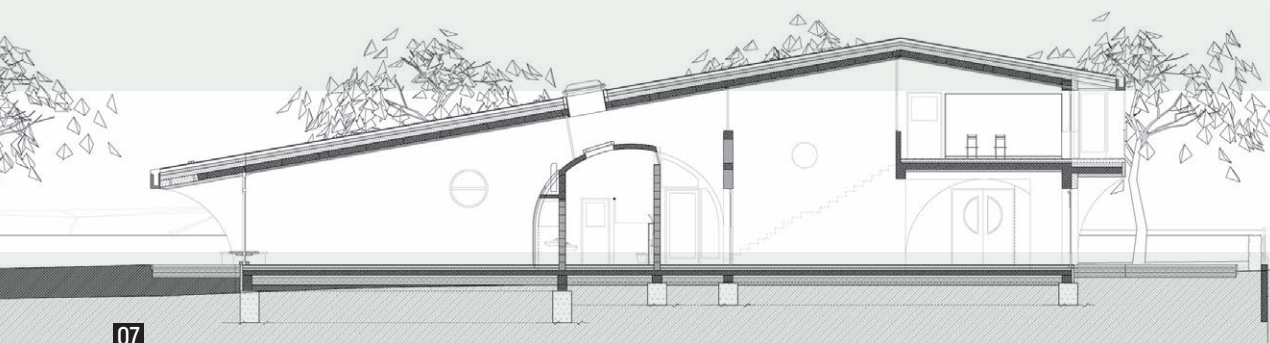
a teraszt, különösképp rövidülésben tűnik úgy, hogy a teraszor mégiscsak egyetlen, hosszú térelem.

—Ekler Dezső építészetszínalási gyakorlatától nem lenne idegen, ha a gyömrői óvodát emlékműnek néznénk, mert némiképp az is. Nem üzenet, hanem valamiféle visszhang. Akárha egy gyümölcshéjban őrzött formaemlékezet. Egyszerre pragmatikus és enigmatikus: sürgető állami program szorításában épült, de saját gesztusrendszerét Ekler Dezső szükséztávúsága ellenére sem lehet pusztán funkcionális válaszként olvasni. [4] A ház a használat során szelídiül el és tárja fel közben azt, hogy egy óvoda nemcsak helyiséglista, hanem interpretálható forma is; nemcsak hely, hanem értelmezési lehetőség is. Nemcsak ház, hanem térbe rögzült pedagógiai program. És ha majd nem lesz gyermekzsivaj a kissé sivatagossá változtatott udvaron, akkor is marad valami az épületnyi kérdésből: miképp tud játszani az, akinek mindent előírtak?

09
10

06

07

- 06 A többfunkciós terem belülről. Erre galériaként nyílnak az irodatermek az emeletről, a bal oldali nyílássor pedig az előtér irányába ömleszti tovább ezt a helyiséget. Az elrendezés arra is lehetőséget ad, hogy az ablaksorok megnyitásával gravitációsan, a tetősík alatt szellőztessék át a tereket
- 07 Metszet. A tetőtérbe került irodákból közvetlen térbeli kapcsolat nyílik a rendezvény- és tornateremre, amelyik a felső ablaksávon keresztül kapcsolódik a folyosóhoz. Mely folyosótér ugyancsak a felső ablaksávokon keresztül kap fényt a foglalkoztatók irányából. Ez a megnyitás lehetővé teszi, hogy a felső szintről feltáruljon a teljes keresztirányú térszerkezet. A metszeten jól látszik, ahogy a tetősíkba helyezett felülvilágítók engednek fényt a vizesblokkok nyílásain keresztül is

- 08 A falon látható kör alakú nyílás a szomszédos teremre néz, ezzel is tompítva a foglalkoztatók szobajellegét, elválasztottságát
- 09 Előtér az öltözőszekrényekkel. Noha a házat feltáró tengely térbelileg tagolt, mégis úgy tűnik, mintha szervezőelemként egyetlen képzetes dongát dugott volna keresztül Ekler a házon
- 10 Látványterv a belsőről. Itt még hiányzik a vizesblokkok saroklecsapása

08

09

IRODALOM

- [1] Uhl, Gabriella: „A vidéki építészet újratervezése”, *Octagon: Architecture & Design*, No 176, 2022, pp: 118–125.
- [2] Ekler, Dezső: *Tértörténetek*, L'Harmattan, Budapest 2018.
- [3] Venturi, Robert: *Complexity and Contradiction in Architecture*, The Museum of Modern Art Papers on Architecture, The Museum of Modern Art, New York in association with the Graham Foundation for Advanced Studies in the Fine Arts, Chicago Distributed by Harry N Abrams, Inc, New York Museum of Modern Art, 1966.
- [4] Ekler, Dezső: „A borászat mint domb-metafora”, *Metszet*, Vol 13, No 6 (2022), pp 30–37, DOI: <<https://doi.org/10.33268/Met.2022.6.4>> [utolsó belépés: 2025-07-02].

10

MUNKATÁRSÁK: Győri Balázs, Köves Bálint | STATIKA: Kovács István | SZERKEZETTERV: Dudinszky Orsolya | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Sor Zoltán | ELEKTROMOS TERV: Nyári Ilona | KERTÉSZET: Herr Hajnalka | ÚTTERV: Fekete Zsolt | GEODÉZIA: Ifj. Jeles Zoltán, Kiss Albert | TALAJMECHANIKA: Németh Gyula, Schell Péter | KÖZMŰVEK: Bartha Miklós, Gróbb János | AKADÁLYMENTESÍTÉS: Horváthné Korinek Judit | KONYHATECHNIKA: Kauser Tibor

Author: Zsuzsanna, Gyetvai-Mihály, Balázs

Affiliation: Budapest University of Technology

Title: THREE IN ONE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 50-55, DOI: 10.33268/Met.2025.4.8

<https://doi.org/10.33268/Met.2025.4.8>

Received: 05 June 2025

Accepted: 16 June 2025

Published: 18 July 2025

PIARIST GRAMMAR SCHOOL, MOSONMAGYARÓVÁR, HUNGARY

ARCHITECT: CAN ARCHITECTS

The renovation of the Piarist Grammar School in Mosonmagyaróvár unites historical continuity with contemporary educational ideals. Led by Golda János and designed by CAN Architects through a participatory process, the transformation of a former archival building creates a modern learning environment that reflects 21st-century pedagogical values while honoring the Piarist Order's communal ethos. Central to the design is a sculptural "learning stair" that merges circulation, gathering, and performance space into a cohesive spatial experience. Blending restored heritage with thoughtful modern interventions, the project synthesizes educational models from past eras into a flexible, open school environment. Despite its modest scale, it signals a broader shift in school design toward openness and civic integration, placing it among Hungary's most significant recent educational architecture achievements.

01

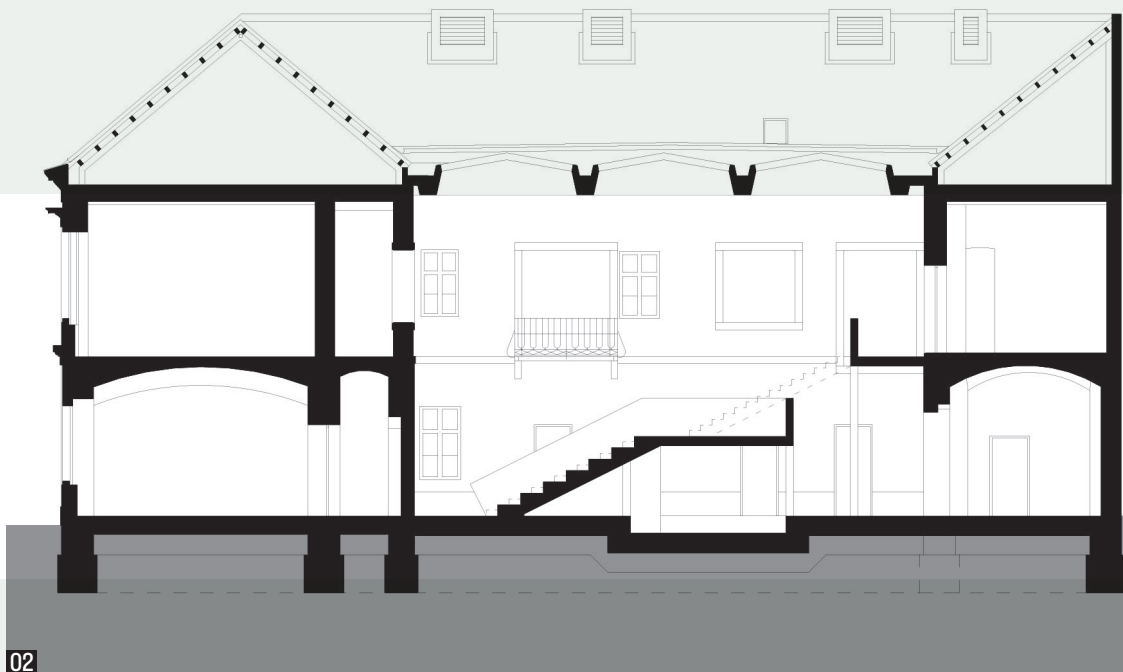
HÁROM AZ EGYBEN

PIARISTA GIMNÁZIUM | MOSONMAGYARÓVÁR

Az iskola és építészet évek óta a BME Építőművészeti Doktori Iskola egyik kiemelt témája, kutatási területe. Itt szerzett tapasztalataink - köztük a piarista terekkel töltött egy év [1] - birtokában jártuk végig a megújult épületet Cseh András és Köninger Szilárd építész tervezőikkel.

*Feloldódott kint és bent határa,
felértékelődtek a határhelyzetek,
fontossá váltak az átmeneti
és a köztes terek*

- 01 Főhomlokzat
- 02 Metszet a központi térről

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT
CAN Architects

FOTÓ | PHOTO
Alex Shoots Buildings
Gyetvai Zsuzsanna

SZERZŐ | AUTHOR
Gyetvai Zsuzsanna, Balázs Mihály

—Az iskola mint a nevelés-oktatás intézményes formája az ókori görög kultúrában jelent meg, úgy kétezeröttszáz évvel ezelőtt. Korábban az első sumer városok is szerveztek iskolát, de azok működése nem terjedt túl az írnokok, papok képzésén, vagyis keveseket érintő „szakképzésre” korlátozódott. A tehetősebb görög poliszok polgárai voltak azok, akik felismerték, hogy gyerekeik élete jobb lehet azáltal, ha iskolába járatják őket, és ott megtanítják nekik az élet szép és hasznos dolgait. Magániskolákat szerveztek, ahol a gyerekek hat-hét éves kortól az írás-olvasás és a számtan tudományán kívül zenével és a test „nevelésével” töltötték idejüket. Az iskola célja tehát nem csak oktatás volt, sokkal inkább a jó és ígéretes élet megismertetése. Erre utal a neve is: a „scholae” annyit jelent, mint kellemes foglalatosság, játék, pihenés, szabad idő. Ez a vonzó értelmezés mára már a múlté, az iskola sok esetben a szabványosított tudás átadásának és számonkérésének szimpla színterévé vált. Az első ipari forradalommal kezdődő és a kiterjedt Brit Birodalom révén világszerte gyorsan meggyökerező szabványosítás a szellemi szférákban, így az oktatásban is számos előnye ellenére inkább akadálya, mintsem inspiráló forrása a tanulásnak.

—A magyar közoktatás-köznevelés területén is mértékadó piarista katolikus tanító szerzetesrend a kétezres évek közepétől kiterjedt intézményhálózatának teljes megújításáról határozott. A nagyszabású program irányítására

Golda János személyében tartományi főépítést nevezett ki. Így újult meg a Piarista Központ Budapesten, és ennek az idő közben elakadt folyamatnak része a mosonmagyaróvári iskola felújításának elkészült első üteme is. Az 1739-ben alapított Piarista Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda elmúlt közel háromszáz éve során – az egykori városháza és a Habsburg hercegi kastély között húzódó városi tömbben – fokozatosan terjeszkedett, és a történelmi, társadalmi körülményekhez igazodva változott. A szükség által kikényszerített, gyakran spontán átalakítások egy idő után áttekinthetetlen kuszaságot eredményeztek, útjában álltak a mai pedagógiai célok megvalósításának. A közelmúlt legmarkánsabb fejlesztése a Városház utca 4. szám alatt valósult meg, ahol a korábban megyei fiókleveletárként szolgáló házrész 2025. januárjára modern gimnáziumi tanulási térre alakult át. A megújulás a CAN Architects vezetésével, többéves közösségi tervezési folyamat eredményeként, a kortárs pedagógiai elvek és a piarista szellemiség szerves ötvöztetésével jött létre. Az építészek célja nem csupán a történeti épület oktatási funkciókhoz való adaptálása volt, hanem olyan átalakítások sora, amely a piarista nevelési koncepció alapértékeinek – közösségi, személyes, differenciált tanulási formák – térbeli leképezését teszi lehetővé. [2]

—Az egyemeletes történelmi sarokház külső megjelenése visszafogott: városképbe illeszkedő tömegével és

01

03

halványkékre festett nyílászáróival méltóságteljesen őrzi a múltat, lágyan burkolva a belsőben rejlő újszerű, gondosan megformált világot. Homlokzatának ritmikuságát csak egy kétszárnyú kapu szakítja meg, melyen belépve feltárul a komplex, korszerű tanulási táj. Azonnal érzékelhetők a hely szellemiségét közvetítő történelmi emlékek és a kortárs reflexiók, tudatosul, hogy az iskola nem pusztán sosem volt funkciókkal gazdagodott, hanem új jelentésrétegekkel is. A bejárat olyan téri átvezetést kínál, amely egyszerre fizikai és atmoszférikus. A padló enyhe emelkedése alig észrevehető finomsággal a centrum felé invitál – ez a hívogató gesztus nemcsak funkcionális, hanem érzelmi ráhangolódást is lehetővé tesz. Egy épületbe, különösen egy középületbe való megérkezés fontos pillanat. A találkozás első élménye meghatározhatja az ott töltött idő minőségét, hangulatát, de ugyanez visszafelé is érvényes: a bejárat kijáratná válik és átvezet a városi közterek világába. Az érkezés és távozás előkészület nélküli módja mégsem váratlan esemény, természetességét a tiszta, átlátható terek garantálják.

—Az üvegtetővel fedett belső udvar az iskola gazdag közösségi életének fóruma. A nagy figyelemmel komponált, szinte a teljes udvarfelületet elfoglaló műtárgy – a tervezők tanulólépcső névvel illetik – valójában egy ferde fődém, amely lelátót képezve összeköti a szinteket, és a teljes belsőt egyetlen áramló térré alakítja. Nemcsak átvezet, hanem marasztal is, kisebb-nagyobb szélességű pihenői leülésre készítetnek, helyet kínálnak beszélgetések, csoportos tanórák, előadások, közösségi események számára. Látszólagos egyszerűsége ellenére összetett helyzet ez, felfelé tágas, nyitott és világos, a lépcső alatt viszont befelé forduló, barlangszerű, tudatosan inkluzív szemlélettel alakított, biztonságot nyújtó menedék.

03

04

05

06

04

—A földszint és az emelet utcafronti szélesebb traktusában négy-négy tanterem, míg a belső zónákban kiszolgálófunkciók, valamint zugos, informális tanulásra alkalmas terek kaptak helyet. Az emeleti szint gangos közlekedője ugyan az adottságokból adódóan követi a hagyományos poroszos iskolatípus cellás-folyosós alaprajzi logikáját, azonban falainak intenzív megnyitása a tanulólépcső felé szoros vizuális és funkcionális kapcsolatot eredményez, dinamikus, interakcióra ösztönző helyek láncolatát teremti meg. Ennek talán legfontosabb eleme a teakonyha és a hozzá kapcsolódó tágas bővület, amely a zibongók hangulatát idézve egyszerre szolgál informális közösségi térként és alternatív tanulási helyszíneként. A gondoskodás kifejezetten szép mozzanata, ahogy a tervezők megidéztek az egykori függőfolyosó egy darabkáját. Az eredeti konzolos kőszerkezetet ugyan megmenteni nem tudták, de másolatának legyártásával a régi udvar emlékeit őrzik.

07

08

—Az építészeti részletek kigondolását és a kivitelezést egyaránt gondosság jellemzi. Folyamatosan érezni lehet a tervezők elvont szellemi tisztaságra való törekvését és a hétköznapiak nagyon is gyakorlatias komfortigényére való odafigyelését. Jelenits István piarista szerzetes, tanár, teológus, aki a katolikus oktatás újjászervezése terén múlhatatlan érdemeket szerzett, egy elemi erejű írásában arról értekezett, mi tehet egy házat katolikusá. „Nem valami elragadtatott magatartás, hanem két lábbal földön álló, mégis a szellem szolgálatába szegődő elkötelezettség. Alázat is, amely számot vet saját helyzetével, számít rá, hogy egy épületet fűteni, takarítani, idő múltán majd tatarozni is kell, s nem nyújtózkodik tovább, csak ameddig a takarója ér.” [3] A mosonmagyaróvári iskola megfelel ezeknek a kritériumoknak.

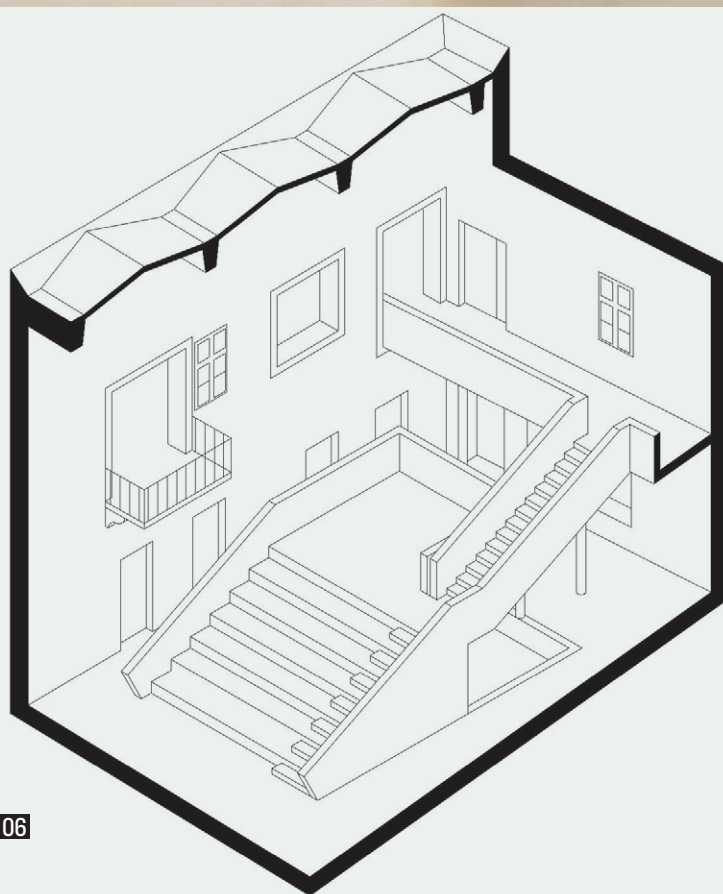

05

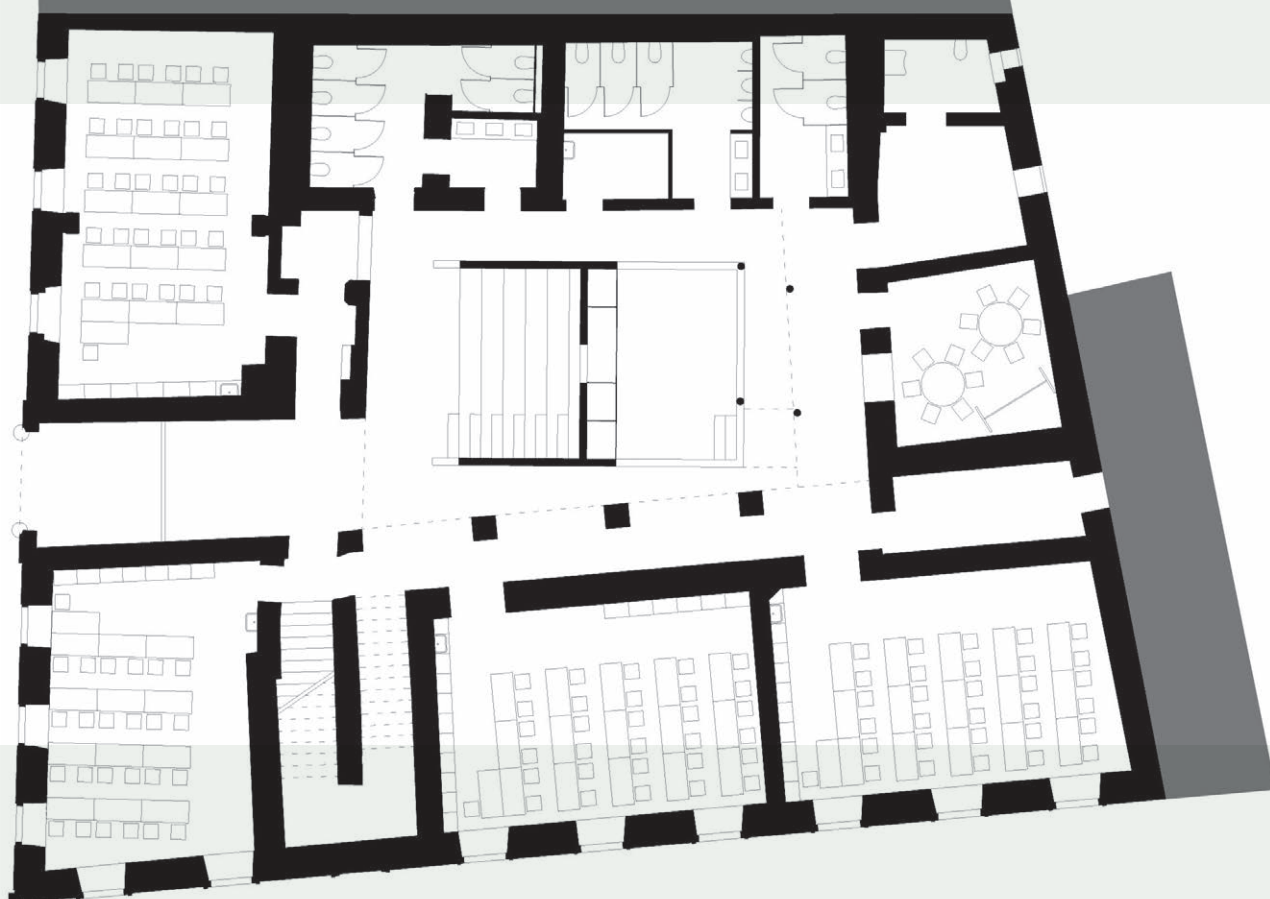
- 03 Szinteket összekötő ferde födém
- 04 Barlangszerű társalgótér
- 05 Előadás a tanulólépcsőn
- 06 Tanulólépcső, axonometria

—Van ennek a felújításnak egy számunkra igazán fontos, önmagán és a piarista iskolákon is túlmutató általános érvényű tanulsága is: történeti korok iskolatípusainak lényegi elemeit egyesíti magában. A huszadik századi iskolák térszerkezetük alapján alapvetően három korszakra, ezekhez köthető típusba sorolhatók: porosz-folyosós, zsi-bongós és aulás. Szorosan egymásra épülő periódusokról van szó, a tanulságok továbbviteléről és megújításáról, tehát valamilyen belső fejlődésről, ami a tanulási terek egyre nyitottabb jellegét mutatja. A porosz iskola fegyelmezett, cellaszerű rendje és egyenes folyosója, a zsi-bongós dinamikája, az aulás közösségcentrikus jellege változásaiban egyirányúságot mutatott, és a tanulási táj gondolatához vezetett. A „táj” és annak elemei – út, tisztás, városi tér – az a kulcsfogalom, ami ezeket a korszakos típusokat összekapcsolja. Az ezredforduló azonban új helyzetet teremtett. A digitális kor és a legfiatalabb korosztályok életmódja, tanulási szokásai, általában az ismeretszerzés és megszerveződés új formái alapjaiban változtatták meg az építészeti környezettel

06

szemben támasztott elvárásokat. Feloldódott kint és bent határa, felértékelődtek a határhelyzetek, fontossá váltak az átmeneti és a köztes terek. A CAN Architects által tervezett mosonmagyaróvári iskola talán a legkomplexebb példája annak

07

08

az összetettségnek, amiben felismerhető az építészek válasza, hiszen benne egyszerre ismerhetünk rá az említett három táji elem mindegyikére és azok együttműködésére. De nem csak ez emeli a huszadik század magyar iskolaépítészetének legszebb példáival – Kismarty-Lechner Kamill, Zalaváry Lajos, Szrogh György, Jeney Lajos iskoláival, vagy Golda János már említett budapesti

- 07 Átalakított épület földszinti alaprajza
- 08 Teakonyha és zsibogó aulába nyúló bővülete
- 09 Párbeszéd kint és bent között

Piarista Központjával – azonos szintre. Térszervezési elvében párhuzamot mutat a piarista hagyományokkal, a rend közösség- és tudásközpontú térfelfogásával, ugyanakkor a városi köztérhez való nyitottsága, kommunikációs gesztusai révén annál is továbbmutat. Ez az épület nemcsak egy belső világot őriz és fejleszt, hanem érzékenyen reagál környezeti kontextusára is: kimozdul a nevelés klasszikus zártságából, és a városi szövet részeként értelmezi önmagát. Kicsiny méretei ellenére tele van tűzdelve esztétikai szépségeknél mélyebb értelmű, emberi gesztusokat, mozdulatokat idéző fordulatok sorával.

—A kékbe öltözött tanulólépcső a kapualjon át kikandikál az utcára, és párbeszédre szólítva, diszkréten köszön a járókelőknek...

09

09

IRODALOM

- [1] **Somogyi, Krisztina - Bedecs-Varga, Éva** (eds): *Iskola mozgásban*, BME ÉDI Építézet és Oktatás Kutatócsoport, 2020, hozzáférhető: <<https://dla.epitesz.bme.hu/tudastar/>> [utolsó belépés: 2025-06-06].
- [2] „Scholae Piaie – Mosonmagyaróvári Piarista Iskolaközpont terve”, *Építészfórum*, 2019-09-05, hozzáférhető: <<https://epiteszforum.hu/scholae-piae-mosonmagyarovari-piarista-iskolakozpont-terve>> [utolsó belépés: 2025-06-06].
- [3] **Jelenits, István**: „Felépült a PPTE Bölcsészkhara”, *Új Magyar Építőművészet*, Vol 5, No 1 (2002).

BERUHÁZÓ: Piarista Rend Magyar Tartománya | VEZETŐ TERVEZŐ: Cseh András DLA, Élő József, Köninger Szilárd, Németh Dávid, Tátrai Ádám | ÉPÍTÉSZ MUNKATÁRSÁK: Horváth Márton, Vadász Vanessza | ÉPÜLETGÉPÉSZ: Bánhalmi János | ÉPÜLETVILLAMOS: Szalmási Vilmos | TARTÓSZERKEZET: Kiss Andor, Koscsó Eszter | VÍZIKÖZMŰ: Kovacsics Zoltán | TŰZVÉDELEM: Fenyvesi Zsolt, Horváth Szabina | BIZTONSÁGTECHNIKA: Karácsony László | ÉRTÉKLELTÁR: Erős Erika | GENERÁLKIVITELEZŐ: Imocent Építőipari Kft. | ÉPÍTÉSVEZETŐ: Bencsics Benedek | MŰSZAKI ELLENŐRZÉS: Mórocz Tamás, Papp László

MEGSZÜLETETT A HIMNUSZ EMLÉKHELY GYŐZTES TERVE

SZERZŐ |
Márton Annamária

— Szatmárcseke neve évszázadok óta összeforrt nemzeti imádságunkkal, a Himnusszal. Szatmárcsekén állt Szatmár vármegye egyik legrégebbi családjának, a Kölcseyeknek a kúriája. Itt élt 1815-től 1838-ban bekövetkezett haláláig a 19. század elejének kiemelkedő irodalmára és politikusa, Kölcsey Ferenc. A költő Csekén írta a magyar nemzeti himnusszá vált versét, az 1823-ban született Hymnust, síremléke is a szatmárcsekei temetőben található. Most azonban nemcsak a történelem, hanem a jövő is formálódik itt: egy frissen lezárt országos építészeti tervpályázat eredményeként egy új, korszerű emlékhely épülhet, amely méltó módon állít emléket a Himnusznak – és azon keresztül nemzeti identitásunknak is.

— Az Építési és Közlekedési Minisztérium által meghirdetett nyílt tervpályázat 2025 februárjában indult, célja pedig az volt, hogy Szatmárcsekén olyan emlékhely és látogatóközpont szülessen, amely egyszerre képviseli a hagyományt,

a korszerűséget és a szimbolikus mélységet. A kormány korábban 8,5 milliárd forintot különített el a Himnusz Emlékhely és a hozzá tartozó turisztikai fejlesztések megvalósítására.

— A pályázatra 36 érvényes munka érkezett be, a bírálóbizottságban pedig elismert építészek és kulturális szakértők foglaltak helyet. A bírálóbizottság elnöke Lánszki Regő országos főépítész, társelnöke Perényi Lóránt helyettes államtitkár volt, de a zsűri munkájában részt vett a helyi közösség képviselőiben Csoma Zoltán, Szatmárcseke polgármestere is. Az eredményhirdetésre június 24-én került sor Budapesten.

— A döntéshozók komplex szempontrendszer mentén értékelték a pályaműveket a környezeti illeszkedéstől az építészeti megfogalmazáson át a funkcionális kapcsolatokig, ezek mellett a tájépítészeti minőség és a gazdasági fenntarthatóság is nagy súllyal esett latba.

A NYERTES PÁLYAMŰ: TURI GERGŐ ÉS A TRISKELL ÉPÜLETTERVEZŐ KFT.

—A zsűri döntése alapján az első díjat Turi Gergő és csapata, a Triskell Épülettervező Kft. nyerte el. A 10 millió forintos jutalommal díjazott terv egyedülálló módon ötvözi a táji környezethez való illeszkedést, a hagyománytisztelést és a kortárs építészeti gondolkodást. A bírálóbizottság értékelése szerint „a tervező jó arányérzékkel válaszolta meg a kistelepülésbe illesztett, nagyszabású jelentéstartalmat közvetítő épület építészeti kihívásait. A magyar építészetről szóló törvény »hagyományokon és a mai tudáson alapuló helybe illesztés elvének« való megfelelés ennél a pályaműnél érvényesül a legerőteljesebben.”

—Az épület belseje különleges fény-architektúrával dolgozik: egy belső fénytér „vezeti fel” a látogató tekintetét a kupola csúcsára, ezzel szimbolizálva a Himnusz sorainak ívét – a balsorson való túllépést, a remény és a megújulás lehetőségét. A terv egyszerre elmélyült és közérthető, szakrális és közösségi. A zsűri kiemelte: „olyan terv született, amely nem próbál mindent elmondani a Himnuszról, de képes ráhangolni a látogatót annak mélyebb értelmezésére.”

TOVÁBBI DÍJAZOTTAK

—A második díjat Emödi-Kiss Tamás vihette haza. „A tervpályázati kiírásban megfogalmazott kritériumok következetes megválaszolásával, jól átgondolt funkcionális térsorolással, visszafogott, mértéktartó, de illeszkedő építészettel az igényekre pontos válaszokat kínáló pályamű méltóképpen reprezentálja a reformkor egyik legnagyobb előfutárának, Kölcsey Ferencnek szellemiségét és habitusát” – értékelte a pályaművet a zsűri.

—Harmadik helyen a SZTR Stúdió – Sztranyák Gergely, Sztranyák Veronika és Varga Dániel – végzett. Munkájuk szintén szimbolikusan értelmezte a Himnusz világát, többek között a csend, a természeti erők és a belső elmélyülés motívumaival.

—Kiemelt megvételben részesült Trabak Máté és Trabak Zoltán pályaműve, emellett több más neves építésziroda is megvásárlási díjat kapott, köztük a NAPUR Architect, a Puhl & Dajka Iroda, az RJZS Architects, valamint a Juhász-Kardeván-Kókai alkotócsoport.

—A díjazott munkák változatosan közelítették meg a témát: volt, aki tájba simuló épületet álmódott, más inkább egy kontrasztos, erőteljes jelenlétet akart hatni. A bírálóbizottság értékeléséből azonban egyértelműen kitűnt: azokat a terveket értékelték a legmagasabbra, amelyek képesek voltak valódi spirituális és szellemi tartalommal megtölteni az építészeti formát.

—A szatmárcsekei beruházás nem csupán egy épület, hanem egy szellemi és kulturális projekt is. A Himnusz Emlékhely célja, hogy az érdeklődők – legyenek magyar turisták, iskoláscsoportok vagy külföldi látogatók – új módon találkozhassanak a Himnusszal. Nem pusztán olvasva, hallgatva, hanem érzékelve, átélve, egy különleges térben.

—Ez a beruházás lehetőséget teremt arra, hogy nemzeti kulturális örökségünket ne csupán őrizzük, hanem újraértelmezzük és hozzáférhetővé tegyük a jövő nemzedékei számára is. Ahogy a győztes pályamunka is üzeni: a Himnusz nemcsak múltunk lenyomata, hanem jövőnk formálója is lehet – ha megtaláljuk hozzá a megfelelő nyelvet. Most ez a nyelv az építészet lett.

AMIKRE ÉRDEMES FIGYELNI

KÖZELEDŐ HATÁRIDŐVEL LEADHATÓ PÁLYÁZATOK:

Penc – Cserhátliget Általános Iskola

Nyílt építészeti tervpályázat

Kiíró: Építési és Közlekedési Minisztérium

Beadási határidő | **2025. július 7. hétfő 12.00**

<https://www.oeny.hu/oeny/tpalya/adatlap/cserhatligetaltalanosiskola>

A HUGBC KÖZÖSSÉGI PROGRAMJA

EMBERI ARCOT AD A ZÖLD ÁTMENETNEK

AZ ÉPÍTÉSGAZDASÁGBAN

A TOP CLEVER PROJEKT A JÖVŐ ÉPÍTŐIPARI SZAKEMBEREIT KÉSZÍTI FEL A FENNTARTHATÓSÁG KIHÍVÁSAIRA

Az épített környezet világszerte a teljes szén-dioxid-kibocsátás közel 40%-áért felel - Magyarországon is az egyik legnagyobb kibocsátó szektor az építésgazdaság. Ezért kulcsfontosságú, hogy az ágazat szereplői ne csak reagáljanak a klímaváltozás kihívásaira, hanem aktív szereplőivé váljanak a zöld átállásnak. A Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete (HuGBC) ezzel a céllal hozta létre a Zéró karbon útiterv 2050 Magyarország című szakpolitikai javaslatot, és az ehhez kapcsolódó Zéró karbon nagyköveti programot, amely a szakma hiteles képviselőin keresztül segít átvezetni az elméleti célokat a gyakorlati megvalósítás felé.

KARBONSEMLEGES JÖVŐ - KÖZÖS ÜGY, KÖZÖS FELELŐSSÉG

—A 2050-re kitűzött klímasemlegességi cél eléréséhez az építési értéklánc minden szereplőjének - az anyaggyártóktól a beruházókon és tervezőkön át az üzemeltetőkhöz - konkrét lépéseket kell tennie a teljes életciklusú szén-dioxid-kibocsátás csökkentéséért.

A HuGBC által kidolgozott Zéró karbon útiterv 2050 ezt a folyamatot térképezi fel részletesen, és világos iránytűt ad a magyarországi szakpolitikai és piaci döntéshozóknak.

—Az Útiterv a #BuildingLife2 program keretében készült, nemzetközi összefogásban. A munkát olyan stratégiai szponzorok támogatták, mint az IKEA Foundation, a Laudes Foundation és a World Green Building Council (WGBC).

A Building Life 2 program már a megvalósítás fázisában tart, amelyben az elméleti alapok után a fókusz az eszközfejlesztésre, szemléletformálásra és közösségi bevonásra helyeződik át.

A NAGYKÖVETEK SZEREPE: HÍD STRATÉGIA ÉS GYAKORLAT KÖZÖTT

—A karbonsemlegességhez vezető út nem csupán technikai vagy szabályozási kérdés - hanem elsődleges szemléleti fordulat. Ennek katalizátorai lehetnek a Zéró karbon nagykövetek, akik különböző szakterületeken, céges, intézményi vagy tervezői pozíciójukból kiindulva hitelesen képviselik a zéró karbon gondolkodásmódot.

—A HuGBC 2025-ben hirdette meg a nagyköveti programot, amely folyamatosan bővül. A nagykövetek szerepe nem csupán reprezentatív: saját példáikon keresztül mutatják be, hogyan lehet valódi lépéseket tenni a karboncsökkentés felé, részt vesznek a HuGBC eseményein (pl. Green Future konferencia, Construma kiállítás), és visszajelzéseikkel segítik a szervezet szakmai munkáját.

—A program célja egy olyan hálózat létrehozása, amely képes megszólítani az építésgazdaság különböző csoportjait a „saját nyelvükön”. Egy anyaggyártónak más érvek számítanak, mint egy önkormányzati döntéshozónak - de a cél közös: egy karbonsemleges, élhetőbb és jövőállóbb épített környezet megteremtése.

Kis lépés, nagy célok

GREEN FUTURE CONFERENCE 2025

2025. április 11.

VALÓDI CSELEKVÉS, VALÓDI PÉLDÁK

—A nagykövetek olyan szakmai szereplők, akik nem elvárásból, hanem meggyőződésből képviselik a zöld átmenetet. Feladatuk sokrétű:

- aktívan kommunikálnak a karbonsemlegesség fontosságáról,
- bemutatják saját projektjeik vagy folyamataik jó gyakorlatait,
- közösséget építenek más zöld gondolkodású szereplőkkel,
- és hozzájárulnak a HuGBC tudásmegosztó és eszközfejlesztő munkájához.

A nagyköveti cím nemcsak elismerés, hanem lehetőség is: láthatóvá válik, hogy a zöld ügy mögött valódi emberek, vállalatok és eredmények állnak.

KÖZÖSSÉGI PROGRAM EGY RENDSZERSZINTŰ ÁTÁLLÁS SZOLGÁLATÁBAN

—A Zéró karbon nagyköveti program a HuGBC hosszú távú célkitűzéseinek egyik kulcseleme. A szervezet célja, hogy ne csak szakmai anyagokat készítsen, hanem élő, működő közösséget építsen – olyat, amely támogatja, inspirálja és mozgósítja azokat is, akik még csak most keresik a helyüket a zöld átállásban.

—A nagykövetek ebben élen járnak: nem „készre kapott” zöld recepteket osztanak, hanem párbeszédet kezdeményeznek, kérdeznak, visszacsatolnak – és közben hiteles példát mutatnak. A HuGBC hisz abban, hogy a karbonsemlegesség nem egyéni verseny, hanem közös felelősség és lehetőség.

ÉPÍTŐIPARI SZEREPLŐK, FIGYELEM: ITT AZ IDŐ CSATLAKOZNI!

—A program a következő hónapokban is folytatódik: új nagykövetek felkérése, képzések, események és interaktív közösségi aktivitások formájában.

A HuGBC minden szakembert, céget és szervezetet arra bátorít, hogy keresse saját útját a karbonsemlegesség felé – és kapcsolódjon be a közös munkába.

—A zéró karbon jövő nem elvont cél. Minden szakmai döntés, minden épület, minden projekt számít. A nagykövetek pedig azért vannak, hogy ezt ne csak elmondják, hanem meg is mutassák.

ROVATSZERKESZTŐ

Magyar Környezetbarát Építési Tanács
Hungary Green Building Councilwww.hugbc.hu

További információk és kapcsolat:

www.hugbc.hu

#ZéróKarbon2050 #BuildingLife2

#ZéróKarbonNagykövetek #HuGBC

INTELLIGENS - ÉPÍTÉSZET EGY SZÉP ÚJ VILÁGBAN

VELENCEI ÉPÍTÉSZETI BIENNÁLÉ 2025

SZERZŐ |
Gutai Mátyás

„Az építészet mindig is válasz volt egy ellenséges klímára. A korai »primitív kunyhóktól« kezdve az emberi tervezést menedék iránti igény és optimizmus hajtotta.” [2] Ezzel a gondolattal nyit a 2025-ös biennálé, és már a címszóban is optimista és humánus megközelítést kínál: a „gens” kifejezés is embert jelent, ezzel utalva arra, hogy a kiállítás túl kíván lépni az egyszerű AI és Smart jelzőkön, tudatosan új megoldások után kutatva. Carlo Ratti, a kiállítás kurátora maga is sajátosan közelítette meg a feladatot, ahol az első lépés a kiállítás formátumának újraértelmezése volt. „A Dezeen többekkel együtt megölte a tradicionális biennálé formáját”, [3] utalva arra, hogy régen a cél projektek bemutatása volt, de ez mára okafogyottá vált az online sajtóval. Erre lépve a kurátori folyamat sajátos irányt vett. Ratti és a szervezők nyílt pályázatot hirdettek, amelyen bárki részt vehetett

ötletekkel. Mindez egy hatalmas pályázati munkát jelentett, ahol végül több ezer jelentkezőből választották ki a résztvevőket. A kiállítás ennek köszönhetően rendkívül sokszínű. Összesen 300 tárgy jelenik meg a világ minden területéről összeválogatva, a Corderia (Arsenale) épületébe érkezve. A gazdag kiállítást több szakaszra osztották. Az első teremben a látogatót a „Feltételek és kondíciók” (Transsolar) installáció fogadja, amely egy sötét terem vízfelületekkel és légkondicionálók fűtésének hangzavarában. A túlfűtött tér egy allegóriája az ellentmondásnak: a hűtésre szánt eszközök valójában a probléma részévé váltak. A következő terem bejáratát „a domb másik oldala” (Beatriz Colomina) uralja, amely a populáció növekedésének fenntarthatatlanságát jelképezi, ahol a fal metszete a növekedés görbéjét adja. Innen indul a kiállítás első része, amely a természetes

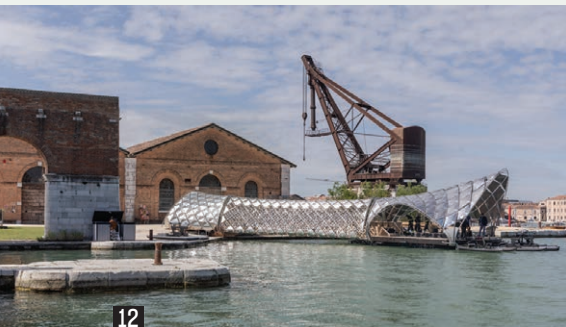
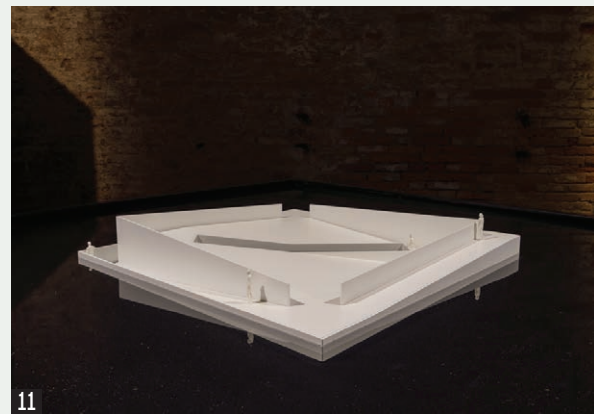

„Az építészet a túlélésről szól” [I] Carlo Ratti

(Natural) intelligenciát jeleníti meg. Látványos példa a „Domino 3.0” (Kengo Kuma Labor és Tokiói Egyetem), ahol Kuma meglévő beszkenelt farönkök és lágy 3D nyomtatott elemek kombinációjával épít szerkezetet. Ezzel egy újfajta építési módot javasol, amely a kortárs technológiát hangolja össze hagyományos technikákkal. A SO-IL (Mariana Popescu) hasonló úton jár, amikor számítógéppel optimalizált 3D kötéstechnikákat használva hoznak létre feszített szerkezetet. Az „Építészet mint fa, fa mint építészet” (OLA Office for Living Architecture) élő növényzetet felhasználva növeszt szerkezeteket, kompozit élő-mesterséges elemeket hozva létre. A VAMO (Circular Engineering for Architecture, ETH Zürich) természetes anyagok gazdag tárházát használja fel, hogy újrahasznosítható tetőszerkezetet hozzon létre. Innovatív az „Elefántkáporna” (Boonserm

Premthada) is, amely elefántguanóból készült téglákból építi fel az ivekből álló installációt. A részt az „Anyagbank” (Material Bank) zárja, ahol innovatív anyagok sorakoznak fel: micéliumtégla (Bhakti V Loonawat), tengeri fű szigetelés (Vessel), FRICKS újrafelhasznált habtéglák (Juliana Mariz de Oliveira Simantob), újrafelhasznált agyagtég-lák (Catherine De Wolf, ETH Zurich), 3D nyomtatott agyag (Lola Ben-Alon, Columbia University), mikrobátég-lák (Karen Antoverza Perez), kender (Instituto Humanitas360), 3D nyomtatott hamu (Virginia San Fratello), Conq nevű, kagylóból készült elemek (Angie Dub) és szintetikus nyomtatott fa (Maria Kuptsova). Itt magyar sikernek is örülhetünk, a 19 innováció közül az egyik szerzője Gutai Mátyás, aki a Water-filled Glass feltalálója. A vízház technológiáját korábban a Metszet is bemutatta. Mátyás és csapata a Wiconával

- 01 „Feltételek és kondíciók”: a Transsolar installációját a városokat fűtő légkondicionálók ihlették
- 02 Élő tektonika: az OLA fémből és élő növényekből épít hibrid szerkezeteket
- 03 „Egy robot álma” Kohler és Gramazio tolmácsolásában
- 04 Az erőforrások és a technológia fejlődése 1500-tól napjainkig
- 05 Az „Elefántkáporna” installáció elefánttőrüléket használ fel boltíves szerkezetéhez
- 06 Gutai Mátyás Water-filled glass installációja
- 07 A „Föld alatti klímaváltozás” a földmag melegedésére hívja fel a figyelmet
- 08 Bhutáni szerzetes és robot dolgozik együtt a BIG projektjében

- 09 Nyertes, de még nem épített terveket hasznosít újra AI-jal Lluís Ortega
- 10 Kert az űrben műholdakkal, Heatherwick tervei alapján
- 11 Carlo Ratti úszó köztere Velencében

- 12 Állomás vízi forgalomra Norman Foster irodájának tollából
- 13 A Canal Cafe Diller Scofidio tervei szerint a csatorna vizét tisztítja kávéhoz
- 14 A magyar pavilon az építészet hátrahagyó kreatív kollégákra fókuszált

együttműködve a technológiát egy „Pylon of Permanence” kiállításban jelenítette meg. A pylonban hőszigetelők vannak, a vízűveg ezt elnyeli, így összehasonlíthatjuk a különbséget a pylon másik oldalán elhelyezett hagyományos üveggel.

—A következő rész a Mesterséges (Artificial) Intelligencia. „A robot álma” (Gramazio Kohler Research ETH) egy gépi installáció és egy robot együttesét adja. Kiemelkedő ezen a részen a „Bírodalmak kalkulálása: erőforrások és technológia geneológiája 1500-tól” (Kate Crawford, Vladan Joler), ami egy hatalmas és részletes infografikában mutatja meg az emberiség fejlődését és a technológia hatalmát 1500-tól napjainkig. A grafikában összegyűjtött és megjelenített információ és adatmennyisége figyelemre méltó. A munkát a zsűri Silver Lion díjjal jutalmazta. Érdekes részlet a „Föld alatti klímaváltozás” (Northwestern University), amely a föld alatti drámai hőemelkedésre hívja fel a figyelmet, melynek mértéke atmoszféránk többszöröse. Látványos a „Moduláris ólommal hűtött gyorsreaktorok vagy SMRs” (Pininfarina) projekt, amely minireaktorok telepítését javasolja az energiafogyasztás karbonlábnyomának csökkentésére. A „RE-LEAF” (Senseable City Lab, MIT) nagyvárosok zöldfelületeit térképezi fel, megmutatva pozitív hatásukat az ökoszisztémára. Izgalmas megoldást mutat be „Az intelligencia újrahasznosítása” (Lluís Ortega), amely spanyol építészeti tervpályázatok nyertes, de még nem épített terveit dolgozza fel AI segítségével, hogy új szociális lakástípusokat tervezzen.

—A hagyományos kiállítást végül a közösségi (Collective) intelligencia zárja, amelyet impozáns workshop rész nyit meg, ahol rendezvények sora várja a látogatókat a biennálé alatt. Az „Ósi jövő” (Bjarke Ingels Group) installációját burmai projektjük ihlette, ahol szerzetesek dolgoznak gazdag

motívumokkal illusztrált fagerendákkal, robotokkal együtt. A cél a hagyományos és AI-robot technikák összekapcsolása úgy, hogy azok egymást erősítsék.

—A kiállítást végül a „Kinn (Out)” rész zárja, ahol az űrbe tekinthetünk. Itt kiemelkedik az „Űrkert” (Aurelia Institute és Heatherwick Studio), amely a jövő kertjét a Föld körül keringő műholdakon képzelel el.

—Érdekes megoldásokat kínál az „Élő labor” (Living Lab) rész is. Az itt bemutatott „Vízter vagy Aquapracca” projekt (Carlo Ratti Associati) egy elegáns úszó köztér terve Velencére, amelyet később Braziliába vontatnak a COP30 konferenciára. Ezen a részen épült fel „A velencei csatornák kapuja” is (Norman Foster Foundation), amely egy megállót kínál vízi tömegközlekedés támogatására. A „Csatorna kávézó” (Diller Scofidio + Renfro) a velencei csatorna vizét tisztítja és használja fel a kávézóban. Az ötletes megoldást a zsűri Golden Lion díjjal jutalmazta.

—A Scofidio iroda másik munkája, a „Könyvesbolt” már a Giardini részen épült fel, és a fenntartható építészet iskolapéldája: köszönhetően az anyaghasználatnak és az előregyártásnak, az épületet minimális karbonlábnyommal valósítja meg.

—A Giardini nemzeti pavilonjai között a magyar egy érdekes kiállítással vesz részt, felhívva a figyelmet egy alapvető ellentmondásra: míg az építészet formálja a kultúrát, addig az építőipar gazdasági szempontok vezérlik. Ezt az ellentmondást a tudás exportjában látja feloldani, példákat hozva magyar építészekre, akiket kreativitásuk a szakmán kívülre vezérelt, mint Rubik Ernő, Losonczi Áron, Somlai-Fischer Ádám, Regős Krisztina vagy Bujdosó Attila. Pintér Márton kurátor „No is more...” jelszava érdekes és inspiráló kiállítást hoz. Ennek ellensúlya lehetne a spanyol pavilon, ahol

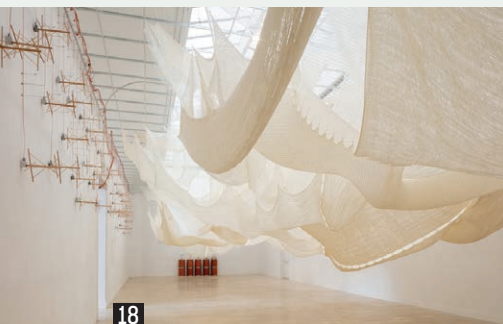
15

16

17

18

19

20

- 15 A spanyol pavilon végigjárta a fenntarthatóság lépcsőit az anyagkitermeléstől a kivitelezésig
16 A dán pavilon az épület felújítását egy régészeti feltárássá változtatta

- 17 A kanadai pavilon planktonokat növesztve nyel el karbon
18 Dinamikus mennyezettel operál a szerb pavilon
19 Az amerikai egy előteret épített
20 A bahreini hatékony hűtést mutat be közterekhez

a hagyományos építészeti megközelítést látjuk a klímaváltozásra: statisztikák, anyagok, modellek vezetnek bennünket 5 termen keresztül: anyagokra, energiákra, munkára (labor), maradékokra és emissziókra összpontosítva. Elgondolkodtató a svájci pavilon, amely az épületet ideiglenes installációkkal újjáépíti Lisbeth Sach stílusában. A cél a nők építészetben betöltött szerepének hangsúlyozása, mivel Sach minden sikere ellenére nem jutott olyan munkákhoz, mint például a svájci pavilon tervezése. Egyedi Dánia pavilonja, amely az épületet egyfajta régészeti ásatásnak használva a ház történelmét és építését tárja fel. A német pavilon látványos elemekkel mutatja be kézzelfoghatóan a hőmérséklet növekedését és hatását a közterekre. Érdekes ellensúly a japán pavilon, amely egy köztes teret „Ma” hoz létre AI segítségével, dialógust teremtve hagyományos építészeti archetipusok (oszlop, fal, nyílás) között. Látványos a kanadai pavilon Pictoplankton kiállítása, ahol planktonokat növesztve hoznak létre karbonelnyelő szerkezeteket. Ötletes a brazil pavilon is, ahol meglévő tervezett és tervezetlen intelligenciára mutatnak példákat brazil városokból a klímaváltozásra. Találó a szerb pavilon, ahol egyszerű robotokkal szönek új mennyezetet, amely folyamatosan változik, látványos és dinamikus teret hozva létre. A kiállítás érdekessége, hogy a biennálé végére

a robotok visszafejtik a hálót, így az installációból csak gombolyagok maradnak. Nagyvonalú az Egyesült Államok pavilonja, amely egy igazi előudvart épített a pavilonhoz. Külső részekkel operál a francia és a brit pavilon is. Az előbbi az együttélésre fókuszál a megváltozó klimatikus viszonyok között, az utóbbi egy szimbolikus kiállítással a kolóniai múltat tekint vissza. A legtalálóbb mégis Bahrein kiállítása lett, amely közterek hűtésére használható ötletek tárházát mutatja be a pavilonban. Kiállításuk nagyon elegáns választ adott a biennálé témájára, amit a zsűri arany oroszlánnal jutalmazott.

—A 19. Építészeti Biennálé rengeteg újítást hoz kiállításában és természetében egyaránt. Ratti szándékának megfelelően nem kész projekteket látunk, hanem ötletek tárházát. Ratti tudatosan a „természeti intelligenciát” hozza előtérbe a mesterséges helyett. A klímaváltozás valóságát az intelligenciába fektetett optimizmussal helyezi szembe. A biennálét egyfajta kísérletnek tekinti, ahol ötletek egész tárházát hozza össze a világról, különleges dialógust teremtve. Ez önmagában is kiemelkedő eredmény, ami az idei biennálét a maga kategóriájában is különlegessé teszi.

IRODALOM

- [1] hozzáférhető: <<https://www.archdaily.com/1029985/architecture-is-survival-in-conversation-with-curator-carlo-ratti-at-the-2025-venice-architecture-biennale#:~:text=Ratti%20encapsulates%20this%20idea%20with,solutions%20for%20a%20changing%20planet>> [utolsó belépés: 2025-07-02].
[2] hozzáférhető: <<https://www.labiennale.org/en/architecture/2025/introduction-carlo-ratti>> [utolsó belépés: 2025-07-02].
[3] hozzáférhető: <<https://www.dezeen.com/2025/05/07/venice-architecture-biennale-carlo-ratti-interview/>> [utolsó belépés: 2025-07-02].

ABSTRACTS

István Frigyes, Váli: KINDERGARTEN NEXT TO THE SUBURBAN RAILS

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 8-12, DOI: 10.33268/Met.2025.4.1

KINDERGARTEN, BUDAKALÁSZ, HUNGARY | Architects: **BALÁZS VIZER, ANDRÁS BORS, ANDRÁS CSEH AND PÉTER LASZTÓCZI**

Budakalász, Hungary, partnered with the local Catholic church, which financed and now operates the kindergarten. The result was a design that harmoniously integrates into the townscape on a village-like scale, utilizing traditional materials and a pavilion

structure. The building's layout thoughtfully embraces a large, south-facing courtyard that connects visually and functionally with the adjacent church garden, creating a protected yet open environment for the children. This project stands as a testament

to how a commitment to architectural quality and successful partnerships can overcome financial and procedural limitations to produce a valuable community asset.

Györgyi, Csanádi-Szikszay-Árpád, Szabó: THE EMBRACE OF EVERYDAY LIFE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 13-17, DOI: 10.33268/Met.2025.4.2

Opened in autumn 2024, the Good Shepherd Kindergarten in Budakalász is part of the Saint Joseph Catholic School. The new building blends traditional village architecture with modern, child-friendly

design. Its pavilion layout surrounds a central courtyard, fostering openness and a strong connection to nature. Natural materials, flexible classroom spaces, and thoughtful landscaping reflect both

sustainability and community values. The kindergarten not only serves educational needs but also strengthens local identity through its integration with the church garden and village context.

Tamás, Szentirmai: URBAN TOPOGRAPHY

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 18-23, DOI: 10.33268/Met.2025.4.3

EDP PROTUGAL OFFICE BUILDING, LISBON, PORTUGAL | Architect: **ALEJANDRO ARAVENA**

Located on the Tagus riverfront in Lisbon, the second phase of the EDP headquarters by Alejandro Aravena's firm, ELEMENTAL, presents a powerful exercise in civic and environmental responsibility. Standing

in dialogue with the project's first phase by Aires Mateus, this new office building adopts the established perpendicular-to-the-river site plan but reinterprets it with a profound focus on the public realm.

Manifesting a dual-character structure: a transparent, glazed facade houses the workspaces, while a heavy, monolithic concrete mass confronts the city, sculpted to function as a piece of urban topography.

Zsuzsanna, Möhring-Kéthely: A GADIGAL TALE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 24-29, DOI: 10.33268/Met.2025.4.4

DARLINGTON STATE SCHOOL, SYDNEY, AUSTRALIA | Architect: **FJCSTUDIO**

The institution's ethos begins with a profound acknowledgment of the Gadigal people of the Eora Nation, on whose land the school is built. Through

extensive community collaboration, the design respects its predecessor's brick architecture while introducing modern, flexible learning spaces that connect the

interior with the outdoors. The "Connection to Country" concept is central, integrating Indigenous art and storytelling to foster a deep sense of place and history.

Martina, Giustra: A FORMATIVE SPACE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 30-35, DOI: 10.33268/Met.2025.4.5

BLOOMINGDALE INTERNATIONAL SCHOOL, VIJAYAWADA, INDIA | Architect: **ANDBLACK DESIGN STUDIO**

Cocoon at the Bloomingdale International School redefines educational architecture with its innovative extension. Utilizing parametric design, the structure features a flowing, turf-covered roof and transparent

glass walls, creating fluid, interconnected learning spaces that merge seamlessly with the outdoors. This pioneering design encourage curiosity and freedom of movement, relying on its unique form and

material honesty to create a stimulating environment. The school stands as an example for how architecture can shape a playful, non-conformist, and inspiring new way forward for education.

Krisztina, Somogyi: FORTRESS, WITH OPEN POSSIBILITIES

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 36-43, DOI: 10.33268/Met.2025.4.6

ELEMENTARY SCHOOL, ÉRD, HUNGARY | Architects: **TAMÁS KARÁCSONY AND BME VERTIKÁLIS MŰTEREM**

The 24-classroom school and educational complex in Fenyves Parkváros, Érd, designed by the Vertical Studio of BME's Department of Public Building Design, as a case study in educational architecture

within transitional urban peripheries. Built in a socially and structurally ambiguous setting with limited infrastructure, the school offers a stable architectural presence and clear internal organization. Its fortress-like

exterior conceals a light-filled, adaptable interior conducive to both traditional and contemporary pedagogical approaches, including student-centered and project-based learning.

Andor, Wesselényi-Garay: CAN SOMEONE WHO HAS EVERYTHING PRESCRIBED PLAY?

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 44-49, DOI: 10.33268/Met.2025.4.7

REFORMED CHURCH KINDERGARTEN, GYÖMRŐ, HUNGARY | Architect: **DEZSŐ EKLER**

The nationwide kindergarten development program aimed to provide modern educational environments. One such kindergarten is the Gyömrő kindergarten. Despite a tight urban site, the building

achieves spatial generosity and a playful, complex architectural language through a rational, rectangular floor plan and a rising gabled roof that reflects the internal hierarchy of spaces. The design creates

a spatial rhythm that evokes architectural metaphors rather than mere functional solutions. Ekler's approach blurs the line between building and monument, merging practical needs with poetic form.

Zsuzsanna, Gyetvai-Mihály, Balázs: THREE IN ONE

Citation: Metszet, Vol 16, No 4 (2025), pp 50-55, DOI: 10.33268/Met.2025.4.8

PIARIST GRAMMAR SCHOOL, MOSONMAGYARÓVÁR, HUNGARY | Architect: **CAN ARCHITECTS**

The renovation of the Piarist Grammar School in Mosonmagyaróvár unites historical continuity with contemporary educational ideals. Led by Golda János and designed

by CAN Architects, the transformation of a former archival building creates a modern learning environment that reflects 21st-century pedagogical values while

honoring the Piarist Order's communal ethos. Central to the design is a sculptural "learning stair" that merges circulation, gathering, and performance.

© Bécsi Orvosi Egyetem APA Photoservice / Hörmandinger / Schedl
Gustav Klimt „Orvostudomány” című alkotása. Egyedi nyomtatású homlokzat
az Anna Spiegel kutatóépületen, a MedUni Campus Bécsi Általános Kórházban

For you to create

Fundermax

**Fundermax testreszabott
nyomtatás: a homlokzat
egyedi megjelenéséért**

Fundermax
office@fundermax.biz
www.fundermax.com

CPR adattár

A 275/2013. (VII. 16.) Korm. rendelet szerint

MÁR A TERVEZŐ A FELELŐS

az épületbe kerülő építési termékek műszaki teljesítményéért!

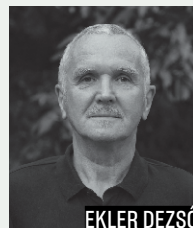
Csak az érvényes magyar nyelvű teljesítménynyilatkozat alapján szabad terméket betervezni!

A jogszerű, szakszerű és gyors termékkiírásban INGYENES segítség a

CPR.HU

- ✓ kereshető, szűrhető adatbázis a gyártók teljesítménynyilatkozatai alapján
- ✓ cégek és szakmai szövetségek termékkiírási ajánlásai
- ✓ a jogszabálynak megfelelő, kinyomtatható termékkiírási dokumentáció

ALEJANDRO ARAVENA**ANDBLACK DESIGN****CAN ARCHITECTS****EKLER DEZSŐ****FJCSTUDIO****KARÁCSONY TAMÁS****KLOBUSOVSZKI PÉTER****VIZER BALÁZS**

TERVEZŐK

Alejandro Aravena

1992-ben szerzett építészdipломát a Chilei Katolikus Egyetemen. 2000 és 2005 között a Harvard Egyetem professzora, ahol 2001-ben megszületett az ELEMENTAL kutatócsoport ötlete, Alejandro Aravena vezetésével, tagjai: Gonzalo Arteaga, Juan Cerda, Victor Oddó és Diego Torres. 2010-ben Aravenát a RIBA tiszteletbeli nemzetközi tagjává választotta. 2011 óta tagja a London School of Economics „Cities Program” tanácsának. Aravena és az ELEMENTAL munkáját többek között a Velencei Építészeti Biennálé Ezüst Oroszlán díjával (2008), valamint a Göteborgi Fenntarthatósági Díjjal (2017) ismerték el. 2016-ban Aravena elnyerte a Pritzker-díjat, és ugyanabban az évben ő volt a 15. Velencei Építészeti Biennálé kurátora. 2020 óta a Pritzker-díj zsűrijének elnöke.

andblack design studio

Az Andblack design studio egy Ahmedábádban működő építészeti és formatervező iroda, melyet 2011-ben alapított Kanika Agarwal és Jwalant Mahadevwala, az AA London végzett hallgatói. A stúdió portfóliója a kísérleti installációktól és pavilonoktól kezdve lakóépületeken és üdülőkhöz át oktatási kampuszokig terjed. Munkáik merész, anyag- és térhasználatban gazdag narratívákat közvetítenek. Az andblack alapfilozófiája az ötletek szabadságán, a határok feszegetésén és a tervezési folyamat kreatív középpontba állításán nyugszik.

CAN Architects

Az iroda az öt társalapító, Cseh András DLA, Élő József, Köninger Szilárd, Németh Dávid és Tátrai Ádám közös szenvedélyére: közösség és építéset kapcsolatának feltárására, alakítására és megtagasztalására épül. Keresik az építészetben rejlő új lehetőségeket és felelősségeket, és fejlesztik saját módszereiket a részvételi tervezés, a szociális építészet és az oktatás területén. Figyelmük fókuszában a tanulási terek építésze áll. Komplex edukációs projektjük a Bazalt Iskola, amely a szabadterei tanulás meghonosítását célozza Magyarországon, szabadterei tantermek közösségi tervezésén, építésén és pedagógiai fejlesztésén keresztül.

Ekler Dezső

Építészként városszociológiával foglalkozott, majd néhány évig mesterével, Makovecz Imrével dolgozott. 1991-ben nyitott önálló irodát. Tanított az Iparművészeti Főiskolán és a Budapesti Műszaki Egyetemen, huszonöt éve a győri egyetemen oktat egyetemi tanárként. 2000-től 2012-ig a Magyar Művészeti Akadémia tagja volt. Piranesi- (1989) és Palladio-díjas (1991), 1994-ben Ybl-díjat, 2003-ban Prima-díjat kapott. Könyvei: Ember és háza (2000), Házak/Buildings (2014), Tértörténetek (2018) és Tanakodtunk egy ökoházról (2025).

Fjcstudio

A stúdió tervezési alapelvei a multidiszciplináris, innovatív megközelítés, a fenntarthatóság, és az épített és természeti környezet egységének keresése. Munkásságukban fókuszba kerül a közösségek szerepe a kulturális sokszínűség jegyében. Négy irodában dolgoznak: Ausztráliában Sydney, Melbourne és Brisbane városában, valamint az Egyesült Királyságban Oxfordban. Az Fjcstudio számos elismert és nemzetközileg díjazott projektet alkotott. A világon egyedülálló módon két munkájukkal is elnyerték már a WAF World Building of the Year kitüntetést.

Karácsony Tamás DLA

1980-ban végzett a BME Építészmérnöki Karán Középülettervezési Tanszékén. 2021-ig a BME Középülettervezési Tanszékének oktatója, ezt követően a SZE Építőművész Tanszékén tanít. Az épületek tervezésén túl minden intenzíven érdekli, ami a téralakításhoz köthető, legyen az belsőépítészet vagy tárgytervezés. Munkájának elismeréséért 1993-ban Ybl-díjat, 2007-ben Molnár Farkas-díjat és Pro Architectura díjat, 2013-ban Prima díjat, majd 2022-ben Kotsis Iván-érmet kapott. 2014-től a SZIMA Építőművészeti Osztályának rendes tagja.

Klobusovszki Péter DLA

A BME Építészmérnöki Karán diplomázott 1997-ben. Ezt követően elvégezte a MÉSZ Mesteriskoláját és a BME Mesterképző Posztgraduális Programját, majd 2008-ban szerzett mesterfokozatot (DLA). Tervezői tevékenysége mellett 2000-től főállású oktatóként dolgozik a BME Középülettervezési Tanszékén, jelenleg docensi beosztásban. 2007-ben Pro Architectura díjjal és a nemzetközi Piranesi-díj dicsérő fokozatával jutalmazták. 2008-ban Szendrői Jenő- és Molnár Péter-emlékdíjjal tüntették ki. 2022-ben az Év háza pályázaton különdíjat nyert. 2019 óta a Közösségi Építészetért Alapítvány kuratóriumának elnöke. A Klobusovszki Építészet Kft.-t 2016-ban hozta létre.

Vizer Balázs

1991-ben diplomázott a BME Építészmérnöki Karán. 1992 és 1994 között az MÉSZ, Építész Mester Egylet Mesteriskola XII. ciklusának hallgatója. 2007 óta a Zacc Építésziroda vezető építésze.

SZERZŐK

Balázs Mihály

Kossuth-díjas, Prima Prémium-díjas építész, egyetemi tanár, 2011–2020 között a BME Középülettervezési Tanszék, 2015–2024 között a BME Építőművészeti Doktori Iskola vezetője. Alkotói-kutatói területe kulturális középületek tervezése és az oktatás. A Magyar Művészeti Akadémia és a salzburgi székhelyű European Academy of Sciences and Art tagja.

Csanádi-Szikszay Györgyi

2016-ban diplomázott a BME Építészmérnöki Karán, majd az egyetem posztgraduális képzésének keretében 2024-ben műemlékvédelmi szakmérnöki képesítést szerzett. 2021-től alapító elnöke a Kisgyermekes Építészeti Műhely egyesületnek, amely két nagy missziója a kisgyermekes építészeti szakmai támogatása, valamint a gyermekek építészeti térszemléletének fejlesztése. 2023-tól hallgatója a BME Építőművészeti Doktori Iskolájának, bekapcsolódik a BME Urbanisztika Tanszékének oktatói tevékenységébe, valamint tervező építész a Mamey-ben.

Giustra, Martina

Építészként kutatja a magyar organikus építészetet, Makovecz Imre munkásságát 2007 óta. A Kós Károly Egyesület Vándoriskolájának vándorépítész. 2012 és 2014 között a BME Építészmérnöki Karának kutatója volt. 2013 és 2014 között a Makona Kft.-nél végzett kutatásokat. PhD-fokozatát a PTE Breuer Marcell Doktori Iskolájában szerezte. Jelenleg építészként és belsőépítészként dolgozik, emellett a Made in Italy néhány jelentős márkáját is képviseli.

Gyetvai Zsuzsanna

Építész, 2016 és 2022 között a BME és a Politecnico di Milano hallgatója. Diplomamunkáját a BME Középülettervezési Tanszékén készítette, mellyel 2022-ben Hauszmann-díjat nyert. 2024 szeptemberétől a BME Építőművészeti Doktori Iskola doktorandusza. Kutatási érdeklődése az építészeti térhasználat és a középületek kortárs kérdései köré szerveződik.

Möhring-Kéthely Zsuzsanna

2014-ben a BME Építészmérnöki Karán, az Urbanisztika Tanszéken diplomázott. Először tervezőirodákban szerzett tapasztalatot, az utóbbi években pedig egyéni tervezőként dolgozik, melynek során munkáiban egyre nagyobb hangsúlyt kap az építészeti problémák átfogó ökológikus szemléletű megközelítése. 2024-ben Környezettudatos építési szakmérnöki diplomát szerzett ugyancsak a Budapesti Műszaki Egyetemen.

Somogyi Krisztina

PhD, építészetkritikus, kurátor, szerkesztő, vizuáliskörnyezet-kutató. PhD-fokozatát az ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskolájában a környezetpszichológia területén szerezte. 2021–24 között a SZE Művészeti Kar Design Tanszékének egyetemi docense, az Elméleti és Alapképző Tanszék vezetője volt. 2011-óta a BME Építőművészeti Doktori Iskola Építészet és kommunikáció tárgy felelőse. A Magyar Pszichológiai Társaság, a MÉS és az UIA Architecture and Children munkacsoportjának tagja. 2014-ben, majd Kovács Dániellel együtt 2020-ban Ezüst Ácscezuza díjat, oktatási tevékenységéért 2015-ben a Műegyetem Építészmérnöki Karától címzetes egyetemi docensi címet kapott. 2016-ban Molnár Péter-díjban részesült.

Szabó Árpád DLA

1999-ben diplomázott a BME Építészmérnöki Karán. 1999–2002 között DLA-sztöndíjas a BME Urbanisztika Tanszékén. 2003 óta ugyanott főállású oktató, 2011-től egyetemi docens, 2019 óta a tanszék vezetője. DLA-fokozatát 2007-ben szerezte. A BME Építőművészeti Doktori Iskola aktív témavezetője. 2002 és 2004 között az MÉS, Építész Mester Egylet Mesteriskola XVII. ciklusának hallgatója. 2005-ben a Harvard Graduate School of Design, Boston meghívott zsűritagja. 2008 és 2012 között az EUROPAN tervpályázati rendszer magyarországi koordinátora. Az MTA köztestületének tagja, 2012 és 2018 között a Településtudományi Állandó Bizottság titkára. 2008 óta a Czirják Szabó Kft. ügyvezetője, ahol építész és településtervező tevékenységet is végez.

Szentirmai Tamás DLA

Építész, egyetemi oktató. 2003-ban diplomázott a BME-n, 2012-ben szerezte meg doktori (DLA) fokozatát. Építészeti tervezés mellett képzőművészeti projekteken, kutatásokban is részt vesz. 2013 óta a Debreceni Egyetem Műszaki Kar Építészmérnöki Tanszékén tanít. 2016 óta a tanszék vezetője, egyetemi docens. A tága értelmezett építészeti tervezés és kutatás mellett képzőművészeti projekteken vesz részt, építészeti fotózással foglalkozik, bútort tervez és készít.

Váli István Frigyes DLA

1999-ben végzett a BME Építészmérnöki Karán. 2013-ban a PTE Breuer Marcell Doktori Iskolájában DLA-fokozatot szerzett. 2001 óta egyetemi tanársegéd, 2013 óta adjunktus a BME Rajzi és Formaismereti Tanszékén. 2006-ban megalapította és azóta is vezeti Olaszországban a Faleronei Művésztelepet (Falerone Art Colony), mely a magyar művészeti felsőoktatásban tanuló diákok számára tart rajztáborokat, építészeti workshopokat. 2019-től vezeti Budakalászon a Településfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottságot.

Ware-Nagy Orsolya

2010-ben végzett a BME Építészmérnöki Karán, majd tervezőirodákban szerzett gyakorlatot. Műemlékvédelmi szakmérnök, a Metszet főszerkesztő-helyettese és a Tervlap.hu szerkesztője, okleveles népi bútorfestő, három gyermek édesanyja.

Wesselényi-Garay Andor PhD

Wesselényi-Garay Andor PhD egyetemi tanár 1994-ben diplomázott diplomadíjjal a BME Építészmérnöki Karán. 1995-ben saját építészirodát alapított Osváth Gáborral Gyár, majd 2001-ben önálló irodát W-G-A Psychodesign néven. 2000-től az Alaprajz, 2010-től a Metszet folyóirat külsős munkatársa, illetve tanácsadó testületének tagja, 2002-től az Atrium magazin építészeti főmunkatársa, 2006-tól vezető szerkesztője volt. A 2010-es Velencei Biennálé magyar kiállításának egyik kurátora. 2018 óta a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének kutatója. 2025 óta az Ybl Miklós Építéstudományi Kar Doktori Iskolájának oktatója.

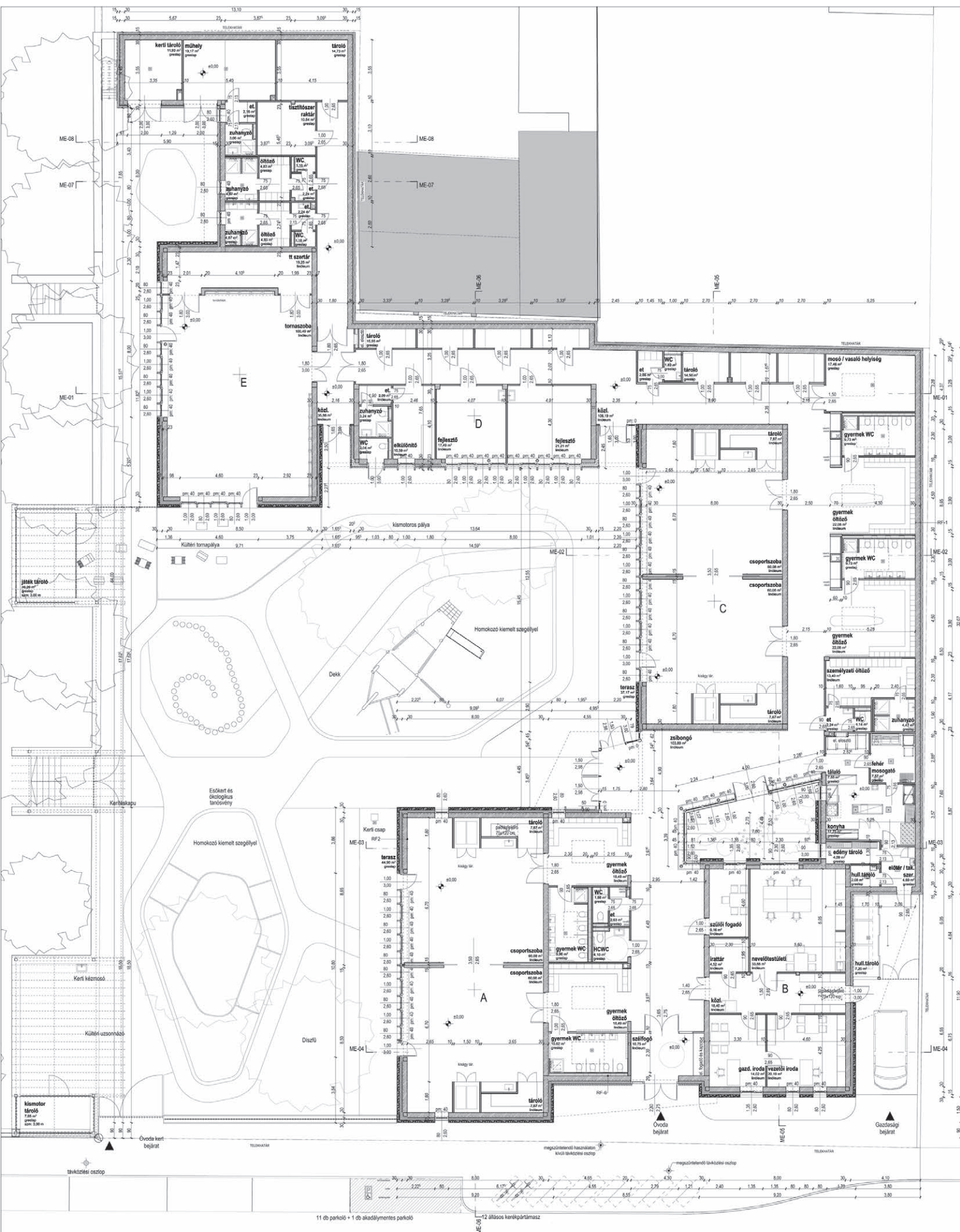
HAJÓ NAPLÓ

CSILLAGIDŐ 3056.324

.....
KIKÖTÖTTÜNK EGY TERJEDELMES H₂O
LEFOLYÁS PARTJÁN. A CSAPÓHIDAT
LEBOCSÁTOTTUK, NAGY MENNYISÉGŰ
KOVÁCSOLTVASSAL ÁLCÁZTUK AZ
ÖRHAJÓT.
A SUGÁRVETŐKET NYILÁSZÁRÓKNAK
MASZKÍROZTUK.
ZÖLD SZÍNŰ KOMPLEX SZERVES
ÉLŐLÉNYEK KEZDTEK KÚSZNI A
BEHATOLÁSI PONT FELE.
UTASÍTÁST VÁRUNK.....

FOTÓ ÉS GYŰJTÉS | Dr. Gödölle Tamás
SZÖVEG | CsP

„Képtelen vagyok követni,
hogymikor milyen
építési jogszabály változik...”

„Rengeteg időm elmegy
azzal, hogy megtaláljam a választ
építési jogi problémáimra...”

„Bizonytalan vagyok,
hogymilyen jogszabályra hivatkozom
építési jogi vitámban...”

„Tartok tőle, hogy egyszer
bírságot kapok vagy nem fizetik ki
a munkámat, mert nem ismerem
valamilyen jogszabályt...”

ITT A SEGÍTSÉG:

ÉPÍTÉSI § JOG

PONTOSAN, EGYSZERŰEN, KÖZÉRTHETŐEN

- értesítés minden fontos építési jogi változásról
- közérthető, gyakorlatias magyarázatok a jogszabályok értelmezéséhez
- pontos hivatkozások a hatályos jogszabályokra
- szerződésminták és szerződéskötési útmutatók
- a bírósági és hatósági gyakorlat bemutatása
- konkrét, gyakorlati kérdések-válaszok

§ www.epitesijog.hu

A PORTÁL HASZNÁLATÁVAL

- ✓ naprakészen tájékozódhat az építési jog dzsungelében
- ✓ értékes mérnökórákat takarít meg a gyors információszerzéssel
- ✓ elkerülheti a fölösleges jogvitákat és bírságokat

Időben értesítjük Önt a jogszabályváltozásokról – iratkozzon fel
az **INGYENES változásértesítőre!**

Tájékozódjon az **ELŐFIZETÉS** lehetőségéről és **előnyeiről** az epitesijog.hu
oldalon!

The Knauf logo is displayed in a bold, blue, sans-serif font in the upper right corner of the image. The background of the entire advertisement is a photograph of a modern building's interior. The central feature is a large, curved, golden-colored structure with horizontal slats, resembling a giant acoustic dome or a modern staircase. It is illuminated from below with warm, yellow lights. To the left, a wide staircase with a glass railing leads up. The upper levels of the building are visible, featuring large windows and a glass roof structure. The floor is a polished, reflective surface.

KNAUF

Olvassa be
a kódot!

knauf.com/hu-HU

Fedezze fel a szerelt rendszerек előnyeit!

Knauf Cubo, azaz „ház a házban” rendszer

A tervezés szabadsága – legyen szó akár szögletes, akár kerek kialakításról – önállóan vagy meglévő elemekhez csatlakoztatva. Az öntartó, moduláris konstrukció egyedi kialakítást tesz lehetővé. Kiemelkedő szerkezeti tulajdonságokkal rendelkező innovatív építőanyagaival és hatékonyságával nyugodt le. Használja ezt a szakértelmet saját maga és projektjei számára, és tervezzen úgy, ahogy szeretné!

Vegye fel velünk a kapcsolatot a www.knauf.com/hu-HU/knauf-gypsum oldalon található elérhetőségeken!

Build on us.